

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos Suomen kielen laitos		
Tekijä	Virpi Siitonen		
Työn nimi	Suomalaista ratsastuslangia		
Oppiaine	Suomen kieli	Työn laji	Sanastotyö
Aika	Toukokuu 1997	Sivumäärä	205 s.
<p>Tiivistelmä - Abstract</p> <p>Tutkielman tavoitteena on käsitellä suomen kielen hevos- ja ratsastussanaston ominaispiirteitä keskittyen erityisesti slangiin ja puhekieleen. Työssä etsitään perusteita ammattislangin käytölle, esitellään keskeisiä sananmuodostustapoja sekä slangin attraktiokeskuksia. Tutkielman tavoitteena on osoittaa, kuinka värikästä ja vaihtelevaa suomalainen tallislangi on. Lisäksi selvitetään, mitä kyseinen sanasto kertoo käyttäjäyhteisöstään.</p> <p>Tutkielman sanakirjaosaan on koottu 1600 suomalaisen ratsastuslangin sanaa ja ilmausta. Aineisto on koottu haastattelemalla ratsastusalan ammattilaisia. Osa aineistosta on saatu kirjeitse hevosten parissa työskenteleviltä ihmisiltä ja alan harrastajilta.</p> <p>Slangiaineiston sananmuodostustapoja, käytössä olevia slangijohtimia ja -fraaseja sekä attraktiokeskuksia käsitellään analysoiden ja kommentoiden. Tutkielman pääpaino on suomalaisen ratsastuslangin esittelyllä.</p> <p>Tutkielma toteaa ratsastuslangin noudattelevan pääsääntöisesti suomalaisen ylsisslangin ominaispiirteitä. Ratsastuslangilla todetaan olevan kielen todelliselle käytölle suurempi merkitys kuin ns. virallisilla, puhekielen kannalta monesti hankalilla termeillä.</p>			
Asiasanat	Ratsastussanasto, slang		
Säilytyspaikka	Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos		
Muita tietoja			

SISÄLLYS

I JOHDANTO	1
1. Hevosurheilu Suomessa	1
2. Tutkimusongelmat ja aineiston keruu	2
II MITÄ SLANGI ON?	6
1. Erikoiskieli — ammattislangi	6
2. Slangi sosiaalisena ilmiönä	8
3. Slangi — käytön helppous?	9
4. Slangi — tyyliä ja statusta?	11
III SANANMUODOSTUSTAPOJA	17
1. Slangin ominaispiirteitä	17
2. -Ari-johdin	32
3. -Is-johdin	36
4. Muita käytössä olevia slangijohtimia	41
IV ATTRAKTIOKESKUKSIA	45
1. Attraktiokeskusten synonyymiys	45
2. Hevosta nimittävät sanat	50
3. Ratsastaa-verbin korvaavat ilmaukset	61
4. Yleisimpien varusteiden nimityksiä	64
V PÄÄTÄNTÖ	67

SUOMALAISTA RATSASTUSSLANGIA

— TUTKIMUSAINEISTO	71
A	71
B	73
C	75
E	76
F	77
G	78
H	79
I	88
J	90
K	95
L	117
M	126
N	134
O	139
P	142
R	158
S	171
T	180
U	188
V	189
X	195
Y	195
Ä	196
Ö	197
KIITOKSET	198
LÄHTEET	203

I JOHDANTO

1. Hevosurheilu Suomessa

Hevonen on ollut ihmisen tärkeimpiä työkumppaneita läpi vuosituhansien. On arvioitu, että hevosen ja ihmisen tiet ovat yhtyneet neoliittisella kivilaudella, noin 4500—2000 eKr. Aikojen kuluessa saaliseläimestä tuli korvaamaton apulainen. Hevonen on työskennellyt ihmisen rinnalla pelloilla ja sodissa, ollut hyödyllinen kulkuväline sekä ennen kaikkea uskollinen ystävä. Vuoteen 500 eKr. mennessä ratsastustaito oli levinnyt koko asuttuun Eurooppaan, Lähi-itään ja Keski-Aasiaan. (Talaskivi 1977: 17—19.) Hevonen on vaikuttanut ratkaisevasti koko eurooppalaisen ja myös yleismaailmallisen kulttuurin muotoutumiseen. Suomen pellot ja metsät on raivattu hevosen avustuksella. Sanotaan myös, että Suomi saa kiittää itsenäisyydestään urheaa suomenhevosta. Nykypäivänä autot ja muut tekniset laitteet ovat syrjäyttäneet hevosen monista aiemmin sille kuuluneista tehtävistä. Hevosella on kuitenkin kiistaton merkitys myös monille nykypäivän ihmiselle; hevonen tutustuttaa ihmiset luontoon sekä toimii yhdyslenkkinä kaupungin ja maaseudun välillä.

Myös Suomessa hevosurheilu on muodostunut suosituksi virkistys- ja urheilulajiksi. Hevosen asema on jälleen vahvistunut maassamme 1980-luvulta lähtien. Vuonna 1996 Suomen Hippos ry:n rekistereissä oli kaikkiaan yli 52 000 hevosta (Suomen Hippos ry:n tilastot 1996: 9). Ratsastusta harrastaa säännöllisesti noin 70 000 ihmistä, joista 20 000 kuuluu johonkin Suomen Ratsasta-

jainliiton jäsenseuraan (Suomen Ratsastajainliitto ry:n tilastot 1995). Hevostalous eli hevosten kasvatusta, valmennusta, kilpailu- sekä ratsastuskoulutoimintaa työllistää suoraan tai epäsuorasti 20 000 suomalaista (Vehviläinen — Skarra 1997: 1).

Suomen oloihin soveltuvia ratsastusoppaita ja hevostietokirjoja alkaa olla jo melko hyvin saatavilla. Varsinaista sanakirjaa, joka kertoisi yksiselitteisesti kouluratsastusliikkeiden, hevosen ja ratsastajan varusteiden sekä muiden hevosalan termien tai käsitteiden merkitykset, ei kuitenkaan ole olemassa. Selkeän sanakirjan kannalta ongelmalliseksi muodostuu itse sanasto: joidenkin käsitteiden kohdalla on käytössä useita kilpailevia nimityksiä, osa nimityksistä elää pelkästään puhekielessä, tai joidenkin asioiden viralliset nimitykset ovat liian hankalia käytettäväksi jokapäiväisessä kielenkäytössä. Suomen ratsastussanasto on osittain vielä melko vakiintumatonta, nimitykset vaihtelevat alueittain, jopa talleittain. Virallisen sanaston ja puhekielen välillä on hyvin suuri ero, tästä syystä sanakirjan olisi syytä sisältää myös yleisesti käytössä olevaa slangisanastoa.

2. Tutkimusongelmat ja aineiston keruu

Tarkoitukseni on tässä tutkielmassa käsitellä suomen kielen hevos- ja ratsastussanaston ominaispiirteitä keskittyen puhekieleen ja slangiin. Työn pääpaino

on keräämälläni sana-aineistolla, joka on hiljalleen muotoutumassa oikeaksi slangisanakirjaksi. Tutkielman alkuosaan sijoittuvassa käsittelyosassa etsin perusteita slangin käytölle ja haluan korostaa erityisesti slangin käytön sosiaalisia funktioita. Esittelen myös keskeisiä sananmuodostustapoja sekä erityisen voimakkaita attraktiokeskuksia. Työni on koostunut aineiston keruusta sekä sen jäsentelystä ja analysoinnista. Aineistoa on todella runsaasti ja sen mielekäs jäsentely sekä käsittely aiheuttaa ajoittain ongelmia, samaa ilmausta voidaan käsitellä eri näkökulmista useammassakin eri otteessa. Työlläni haluan ennenaikkea osoittaa, kuinka värikästä ja vaihtelevaa suomalainen tallislangi todellisuudessa on. Koska kyseessä on erikoisalan sanastotyö, on tavoitteenani lisäksi selvittää, mitä kyseinen sanasto kertoo käyttäjäyhteisöstään.

Ratsastusalan kielessä virallisen ja epävirallisen kielenkäytön välinen raja on hyvin liukuva. Mikäli asiaa tarkastellaan jyrkästi, voidaan ratsastuksen erikoisanastoa pitää lähes kokonaisuudessaan eräänlaisena ammatti- tai harrastuslangina. Ns. virallista sanastoa on hyvin vähän, eikä kielenhuolto ulotu käytössä olevan sanaston avuksi. Ratsastusalan lehdistö ja kirjallisuus käyttävät satunnaisesti tyylilajista riippuen myös puhekielestä peräisin olevia ilmauksia, joten yksiselitteinen rajanveto on todella vaikeaa. Useimmat ratsastuslehdissä olevat haastattelut sisältävät ratsastusslangia ja puhekieltä, ja tätä kautta monet slangi-ilmaukset siirtyvät vähitellen yhä virallisempaan yhteyteen. Virallista tahoja suomalaisessa ratsastusmaailmassa edustaa Suomen Ratsastajainliitto ry., jonka julkaisemia kilpailusääntöjä käytän esimerkkinä virallisesta

kielenkäytöstä. Myös kaikkein virallisimpaan sanastoon on siirtynyt selviä puhekielen ja slangin sanoja, ellei käyttöön ole keksitty uusia korvaavia ilmauksia. Esimerkiksi termit *barraus*, *barrata* ja *chapsit* ovat vakiintuneet puhekielestä myös painettuun tekstiin, mm. kilpailusääntöihin. Olen kerännyt aineistooni slangin ja puhekielen sanoja, mutta olen laittanut sanakirja-artikkelin kommentteihin maininnan siitä, mikäli ilmaus esiintyy kirjallisuudessa tai on aivan yleisessä käytössä.

Olen kerännyt työtäni varten kaikkiaan 1600 puhekielistä hevosalan sanaa. Keräämässäni aineistossa on kaikkiaan noin 3200 sana- tai ilmausesiintymää (eli aineistoon on 3200 kertaa ehdotettu jotakin sanaa tai ilmausta), sekä noin 100 yleisesti käytössä olevaa ilmausta, joille en ole laskenut tarkkoja esiintymämääriä (nämä ilmaukset ovat vakiintuneet puhekielestä harrastelehtien ja -kirjallisuuden käyttöön). Erillisiä sana-artikkeleita on kaikkiaan 1600, artikkeleiden loppuun on merkitty paikkakunnat, joista kyseistä ilmausta on ehdotettu, sekä ehdotusten lukumäärät. Koska nykypäivän hevosurheilu jakautuu Suomessa selkeästi kahteen täysin itsenäiseen alaan, olen jättänyt raviurheiluun liittyvän sanaston kokonaan työni ulkopuolelle.

Ensimmäiset 400—500 sanaa olen saanut haastattelemalla ratsastuksen harrastajia. Lisäaineistoa olen saanut kirjeitse kymmeniltä hevosten parissa työskenteleviltä ihmisiltä ja alan harrastajilta. Lähetin viiteen eri hevosalan lehteen (*Ratsastaja*, *Hippos*, *Satulassa*, *Hevoshullu* ja *Villivarsa*) aineistopyynnön, jossa

kerroin kerääväni eri tallien slangia ja puhekielisyyksiä. Antamani ohjeet olivat yksinkertaiset: pyysin puhekielistä sanaa ja sille yleiskielistä vastinetta (esim. *potta* = *ratsastuskypärä*). Lisäksi pyysin kuvailemaan tyypillisiä puhetilanteita, joissa esimerkkisanoja käytetään. Aineistoa lähettäneet henkilöt kertoivat myös sanojen kotipaikan sekä sanastoa käyttävien ihmisten iän ja suhteen hevosalaan. Joidenkin tavallista tuntemattomampien ilmausten ja sanojen käytöstä olen pyytänyt tarkennuksia. Olen esitellyt keräämäni materiaalia lukuisille hevosharrastajille, ratsastuksenopettajille ja valmentajille, sekä pyytänyt siitä palautetta ja kommentteja. Työni saama vastaanotto on ollut erittäin positiivinen, ja innostuneiden vastausten määrä osoittanee sanakirjahankkeelle olevan todellista tarvetta. Kaikkiaan sain 125 kirjettä eri puolilta Suomea. Vastaajien ikä vaihteli 8—72 vuoden välillä, valtaosa aineistoa lähettäneistä oli naisia.

Itse olen harrastanut ratsastusta ja hevosia lähes kahdenkymmenen vuoden ajan. Olen aktiivisesti mukana hevosurheilun eri osa-alueilla ja pystyn jatkuvasti havainnoimaan eri talleilla käytettävää tallislangia ja siihen liittyvää kulttuuria. Sanastossa olevat kontekstiesimerkit ovat peräisin aidoista puhetilanteista, suuri osa on kirjeitse saatuja lause-esimerkkejä, mutta myös haastatellamalla selvitettyjä tarkennuksia on joukossa. Mikäli omaan kokemusmaailmaani sisältyvät tiedot valottavat sanan selitystä tai ymmärtämistä jollakin tavalla, olen liittänyt sanojen selityksiin omia havaintojani tai kommentteja. Vertailun vuoksi olen liittänyt joihinkin sana-artikkeleihin lainauksia hevosalan lehdistä ja kirjallisuudesta. Suurin osa näistä lainauksista on peräisin lehtihaas-

tatteluista, jotka sisältävät tavallista artikkelia enemmän puhekielistä sanastoa. Muutamiiin sana-artikkeleihin olen laittanut kommentin ”ilmaus yleisesti käytössä” pelkästään sillä perusteella, että kyseisellä ilmauksella ei juurikaan ole synonyymejä käytössä, ja ilmaus esiintyy säännöllisesti harrastelehdissä ja -kirjoissa.

II MITÄ SLANGI ON?

1. Erikoiskieli — ammattislangi

Kaikille kieliyhteisön jäsenille yhteisen yleiskielen rinnalle syntyy eri ammatti- ja harrastusalojen erikoiskieliä, jotka poikkeavat yleiskielestä pääasiassa sanastoltaan. Kuten yleiskielessäkin, on myös erikoiskielissä sekä puhuttu että kirjoitettu taso. Puhuttu erikoiskieli on ammatti- tai harrastuslangia, joka saattaa poiketa kirjoitetusta erikoiskielestä paitsi sanastoltaan myös muotoasultaan. (Koivusalo 1989: 9—10.)

Käsitteelle slangi on hyvin vaikea antaa mitään yleispätevää määritelmää. Slangi on puhuttua kieltä, ja slangiksi voidaan nimittää monenlaisia yleiskielen poikkeamia (Karttunen 1979: 7). Myös slangin ja puhekielen ero on häilyvä. Slangi ja puhekieli limittyvät tiiviisti yhteen, ja usein niitä on vaikea erottaa toisistaan (Vesikansa 1978: 54). Tässä tutkielmassa en selvyuden vuoksi erittele

slangia ja yleisiä puhekielisyyksiä toisistaan. Käsittelen koko aineistoani slangina ja puhun slangista sekä puhekielestä yhtenä kokonaisuutena.

Perinteinen asenne slangiin ja slangitutkimukseen on ollut kielteinen. Slangia on tarkasteltu lähinnä alatyylisenä ilmiönä. (Karttunen 1989: 149.) Tekniikan Sanastokeskuksen toimittama *Sanastotyön käsikirja* määrittelee ammattislangin tyylillisen ja sosiaalisen arvon olevan varsinaisen ammattikielen arvoa alempi (*Sanastotyön käsikirja* 1989: 12). Hevosurheilu nykyisessä muodossaan on Suomessa varsin nuorta. Valitettavan usein hevosurheilu ja ratsastus mielletään usein pelkäksi pikkutyttöjen harrasteluksi, johon käsite ammattislangi ei ehkä täysin sosisikaan. Nykypäivän hevosurheilu on kuitenkin kaikilla osa-alueillaan ammattimaistunut ja järjestäytynyt, eikä kyseessä missään tapauksessa ole pelkkä harrastelu. Mielestäni käsite ammattislangi kuvaa parhaiten käytössäni olevaa tutkimusaineistoa: alan ammattilaiset käyttävät kyseistä sanastoa, aloittelevat harrastelijat eivät sitä hallitse ja pitkään lajia harrastaneet ovat jokäänkuin puoliammattilaisia. Ratsastusosalta puuttuu ehkä juuri sen erikoislaatuisuuden vuoksi varsinainen täydellinen ammattikieli, eikä alan sanastoa tietenkään voi verrata tieteen tai tekniikan alojen täsmällisiin ammattikieliin. Ammattikielen sijasta onkin siis käytössä ammattislangi. Tästä lähtökohdasta olisi virheellistä sanoa, että ammattislangin käyttö olisi sosiaalisesti ja tyylillisesti ”arvotonta” — asia on juuri päinvastoin.

2. Slangi sosiaalisena ilmiönä

Keskeistä slangille on, että se toimii jonkin ryhmän omana sisäisenä kielenä. Slangin ja puhekielisyyksien käytöllä on niitä käyttäville ryhmille sosiaalinen merkitys. Ammatti- ja harrasteryhmien sisäinen kieli syntyy edistämään ryhmän jäsenten yhteisymmärrystä ja yhteenkuuluvuutta. Tällaisella ryhmän omalla kielellä voidaan nähdä olevan jopa salakielen luonnetta. Slangi-ilmaus valitaan käyttöön juuri sen vuoksi, että se on käyttäjälleen kommunikoivampi ja tehokkaampi kuin normaalikielen ilmaus. (Karttunen 1979: 7—8.) Slangin käyttö on usein hyvin tietoinen valinta; slangia puhumalla voi helposti osoittaa kuuluvansa johonkin tiettyyn ryhmään, jota itse arvostaa. Samalla slangin puhujat voivat halutessaan sulkea ryhmän ulkopuoliset jäsenet keskustelun ulkopuolelle.

Ratsastuskouluilla ja -talleilla on usein hyvinkin voimakkaana ilmenevä sisäinen hierarkia. Tallien omistajat ja ratsastuksenopettajat ovat luonnollisestikin hierarkian huipulla, hevosenomistajien välinen hierarkia muotoutuu esim. oletetun ratsastustaidon tai hevosen kilpailumenestyksen ja koulutustason perusteella. Ratsastuskouluilla, joilla on käytössä ns. hoitohevossysteemi, voi hevostenhoitajien hoitohevosiin kohtaan tuntuma omistushalu muodostua jopa suoranaiseksi ongelmaksi. Tavalliset tuntiratsastajat voivat saada epäystävällistä kohtelua mustasukkaisilta hevosenhoitajilta. Ratsastuskoulun varsinaiset asiakkaat tuntevat liian selvästi olevansa ”hierarkian” pohjalla ja kokevat olon-

sa ulkopuolisiksi. Ratsastuksen vasta-alkajan voi siten olla hyvinkin vaikeaa mennä aloittamaan uutta harrastustaan. Kieliongelma korostaa sisäisen hierarkian läsnäoloa entisestään: vaikka aloitteleva ratsastaja tietäisikin jo mitä *satula* ja *suitset* ovat, hän ei välttämättä ymmärrä *vekkaiden*, *jakkaran* ja *remelien* merkitystä. Hevosenhoitajat tiedostavat tilanteen ja voivat tahallisesti korostaa omaa ylemmyyttään käyttämällä kieltä, jota tuntiratsastajat eivät ymmärrä. Jos aloittelevaa ratsastajaa pyydetään hakemaan *jakkara*, hän ei luultavastikaan tiedä ilmauksen tarkoittavan satulaa. Lisäksi hevosenhoitajat keksivät tuntihevosille jatkuvasti uusia hellittelynimiä, joista monet nimitykset ovatkin lopulta tarkoitettu alottelijoiden pelotteluun; eihän ensimmäistä kertaa ratsastavan ole mukava harjoitella *Luunmurskaajalla*, *Pedolla* tai *Potkurilla*. Näitä nimityksiä kehitellään kai lähinnä siksi, että hevosenhoitajien oma hevosenkäsittelytaito ja pelottomuus korostuisivat alottelijoiden silmissä.

3. Slangi — käytön helppous?

Usein slangin käyttö on perusteltua myös yksinkertaisuuden takia. Harva ratsastaja sanoo käyttävänsä hevosellaan *oliivirengasnivelkuolainta* tai *suoraa Kimblewick-kuolainta jossa kielentila* (kuolainten nimitykset Suomen Ratsastajainliitto ry:n *Kilpailusäännöt III: Esteratsastus: 25*). Esimerkiksi monien varusteiden viralliset nimet ovat yksinkertaisesti liian monimutkaisia ja pitkiä käytettäväksi arkipuheessa.

Kouluratsastusliikkeiden ja estetyyppien nimet ovat lähinnä käänöslainoja, ja monet niistä ovat pitkiä ja raskaita. Arkikäytössä on yksinkertaisempaa ja taoudellisempaa käyttää lyhyttä slangivastinetta, mikäli sellainen sattuu olemaan saatavilla. Ratsastustunnit ja -valmennukset pidetään edelleenkin usein ulkokentillä, joissa valmentajien äänenkuuluvuus on ulkoisista häiriötekijöistä johtuen monesti heikko. — On siis helpointa käyttää mahdollisimman lyhyitä sanoja. Esim. *Pysty seuraavaksi!* 'hyppää seuraavaksi pystyeste' *Pitkä sivu avoa.* 'ratsasta seuraavan kulman jälkeen suora ura avotaivutuksessa'

Slangisanojen keskeinen ominaispiirre on niiden monimerkityksisyys. Yleiskielen näkökulmasta haitallinen synonyymiyys on ei-toivottava piirre. Slangi synnyttää monimerkityksisyydellään huumoria ja yllätyksellisiä mielleketjuja — tähän kai slangin käyttö viime kädessä perustuu. Slangin on tarkoituskin hätkähdyttää ja pysäyttää! Joidenkin ilmausten monimerkityksisyys voi paperilla tarkasteltuna vaikuttaa liian sekavalta ja keinotekoiseltakin, todellisessa käyttötilanteessa monimerkityksisyys ei juurikaan aiheuttane ongelmia. Sanojen käyttöä toki vaikeuttaisi se, jos sanan merkityksen joutuisi toistuvasti arvaamaan. Useimmiten sanan käyttöyhteys kertoo kuitenkin yksiselitteisesti, missä merkityksessä sanaa sillä kertaa käytetään, eikä väärinymmärryksiä tapahdu.

4. Slangi — tyyliä ja statusta?

Muoti vaikuttaa niin hevosten varusteisiin kuin käytössä olevaan sanastoonkin. Käyttöön tulee jatkuvasti uusia kuolaimia, apuohjia tai satulatyyppejä, joille on keksittävä nimi. Useimmiten ainakin aluksi varusteesta käytetään alkuperäistä nimeä, siis esim. Englannista tuotavalla varusteella säilyy englanninkielinen nimi. Esimerkiksi ilmaukset *martingaali* (tai *martingal-apuohja*), engl. *martingale*, *chapsit*, engl. *chaps*, *kimblewick*(-kuolain), engl. *kimblewick* ja *pelham* (-kuolain), engl. *pelham* ovat säilyneet lähes täydellisesti englannin mallin mukaisina. Arvostetusta kulttuuriympäristöstä lähtöisin olevat lainasanat koetaan usein muodikkaiksi, ja ne halutaan säilyttää sellaisenaan (Huhtala 1989: 127). Seuraamalla vallitsevaa muotia niin sananvalinnoissa kuin konkreettisemminkin asioissa ihminen pyrkii yhdentymään arvostamaansa ryhmään ja samalla loittonemaan ryhmistä, joiden jäsenyys ei häntä tyydytä (Huhtala 1989: 127). Alkuun muodikkainta on tietenkin käyttää uusimpia saatavilla olevia varusteita ja nimittää niitä uusilla vierasperäisillä nimillä. Myöhemmin uutuuden hälvetessä on tehokkainta vaihtaa varusteen nimitys johonkin kotoisampaan ja helpompaan. Tällöin kaikkein uusinta nimitystä käyttämällä voidaan osoittaa uutta asiantuntemusta ja tuttavallisuutta käytössä olevaa varustetta kohtaan sekä antaa vaikutelma siitä, että ”minulle tämä uusi varuste ei ole enää uusi, vaan ainahan minä sitä olen käyttänyt, koska olen alan asiantuntija”. Näin sanat kuitenkin ennenpitkää suomalaistuvat ja muotoutuvat arkikieleen sopiviksi, epävirallisemmiksi ja lyhyemmiksi.

1980-luvun puolivälissä arvostettu amerikkalainen ratsastusvalmentaja George Morris toi Suomeen omien näkemystensä mukaisen ”kevyemmän” esteratsastustyylin. Vanhempi ns. saksalainen tyyli edellytti ratsastajilta raskasrakenteisten ja kookkaiden saksalaisten hevosten takia syvää ja voimakasta istuntaa. Amerikkalainen tyyli korostaa keveyttä ja vapautta niin hevosen kuin ratsastajankin osalta. Voimakkaasti topatut perinteiset esteratsastussatulat vaihtuivat keveisiin *close contact*- ja *flat seat*-satuloihin, jotka sallivat kevyepien ja hienovaraisempien apujen käytön. *Flat seat*-satulan hankkiminen oli modernia ja rohkeaa — onhan kyseisessä satulassa on kilpailutilanteessa huomattavasti vaikeampi istua kuin perinteisessä esteratsastussatulassa. Aluksi näitä satuloita nimitettiin hankalilla englantilaisilla nimillään, jotta kaikki varmasti ymmärtäisivät, kuinka erikoiset satulat olivat kyseessä. Kun Morrisin tyyli tuli Suomessa tunnetummaksi ja uudet satulat alkoivat olla jokapäiväinen ilmiö, vaihtuivat satuloiden nimitykset *fläppäreiksi*, *flättäreiksi* ja *klosuiksi*, jolloin aikaa ja muotia vain pinnallisesti seuraavat harrastajat eivät taaskaan ymmärtäneet, mistä tällä kertaa oli kyse.

Uusien sanojen tyyliväriin muodostuminen on sidoksissa siihen, millaisessa teksti- tai käyttöympäristössä sanoja on alun alkaen käytetty. Konteksti vaikuttaa kielenkäyttäjien konnotaatioihin ja määrittelee siten sanan tyyllisävyä, sen ”arvon”. Ensimmäiset käyttöyhteydet leimaavat sanat tehokkaasti. (Mäkinen 1989: 200.) Tätä kautta slangi-ilmauksen arvo voi kasvaa virallista termiä suu-

remmaksi. Valitsemalla slangi-ilmauksen kommunikoiija voi kenties osoittaa omaa asiantuntemustaan tai kuulumistaan johonkin arvostamaansa ryhmään. Slangi on kielimuoto, joka on aina yhteydessä tyyliin ja tyylin vaihteluun. Joskus slangi-ilmauksen käyttö voi siten olla tyylikkäämpää ja informatiivisempaa kuin virallisen termin käyttö. Jos ratsastaja ilmoittaa käyttävänsä hevosellaan *fläppäriä*, kertoo se hänestä välittömästi monta asiaa. Ensinnäkin ilmaus kertoo ratsastajan perehtyneisyydestä uusimpaan valmennustietouteen, koska hän ylipäänsä tuntee kyseisen satulan. Toiseksi ratsastaja haluaa korostaa omaa läheisestä suhdettaan flat-seat-satulan käyttöön. Mikäli hän edelleen kertoisi käyttävänsä *flat-seat-satulaa*, vaikuttaisi se kankealta, ja asiantunteva kuulija voisi luulla hänen vasta alkaneen käyttää kyseistä satulaa. Koska ratsastajan satula on *fläppäri*, on hänen suhteensa satulaan jotenkin henkilökohtaisempi kuin jos käyttäisi tavanomaisesti *satulaa*. Lisäksi asiantunteva kuulijaa saa informaatiota siitä, että kyseisen ratsastajan on pakko osata ratsastaa ainakin kohtuullisesti, flat-seat-satulassahan on melko hankalaa kestää esteradan tiukoissa kaarteissa. Näin yhteen ainoaan slangi-ilmaukseen sisältyvä informaatio ja konnotaatioiden määrä on melkoinen.

Slangi ei ole mikään erillinen kieli, vaan sitä syntyy normaalikielestä, jonka lomassa käytetään slangipiirteitä, yleensä slangisanoja (Karttunen 1989: 149). Slangi-ilmaukset ovat usein jopa liioitellun kohosteisia. Neutraalin asiatyylin ja yleiskielen vastakohtana oleva kohosteinen tyyli kokeilee kielen rajoja, pyrkii tyyllittelyyn ja yllätyksellisyyteen (Mäkinen 1989: 205). Kohosteisia ilmauksia

ei siten yleensä käytetä vahingossa, vaan niiden käytöllä on väistämättä monia merkityksiä. Ns. muotisanojen yhteydessä Aarre Huhtala käyttää termiä statussana (Huhtala 1989: 127). Käsitteet kohosteinen ilmaus, slangisana ja statussana saavat ainakin joissakin tapauksissa yhteisiä piirteitä. Näitä ilmauksia yhdistävät juuri affektisuus ja monet konnotaatiot, jotka sävyttävät ilmausten merkityksiä. Ratsastusslangissa yleiskielestä poikkeavilla slangisanoilla on selvää statusarvoa. Statussana voidaan ymmärtää kahdella tavoin: toisaalta statussana on sana, jolla on kielenkäyttäjän silmissä statusta. Statussana koetaan sanana hyväksi ja hienoksi. Toisaalta statussanoja käytetään pyrittäessä jollekin halutulle kielen tasolle, ja samalla tavoitellaan niin kielellistä kuin muuntasoistakin statusta. (Huhtala 1989: 127.)

Tyypillistä slangi-ilmauksille näyttäisi olevan jonkinlainen kausittainen käyttö ja keskinäinen vaihtelu. Kielitieteessä slangi on määritelty kieleksi, joka rakentuu nopeasti vaihtuvista ja suhteellisen uudehkoista ilmauksista (Karttunen 1989: 148). Rajanveto tässäkin suhteessa on hankalaa: mikä on uudehko ilmaus? Ratsastusslangissa muoti vaihtelee koko ajan. Kaikkien käytössä olevien ilmausten ei välttämättä tarvitse olla uusia, välillä osaa ilmauksista ei käytetä lainkaan, ja ne ikäänkuin tuulettuvat palatakseen jälleen myöhemmin muotiin tuoreina ja uudistuneina.

Ratsastuskouluilla ja -talleilla hevoset ovat keskeisimmässä asemassa ja kaikkien ympärillä olevien ihmisten keskinäiset suhteet määräytyvät suhteessa he-

vosiin. Yksilön status, sosiaalinen asema tallilla määräytyy hänen oletetun ratsastustaitonsa, kokemustensa ja tietojensa perusteella. Asiantuntemusta, kokeneisuutta ja tiettyä pelottomuutta halutaan osoittaa myös kielellisellä tasolla.

Useimmat käytössä olevat hevosennimitykset osoittavat ratsastajan asenteellisuutta ja vahvistavat hänen jo olemassa olevaa statustaan. Hevosta yleensä nimittäviä sanoja on aineistossani noin 40 kappaletta, ja näistä suurin osa on negatiivisia tai hevosta halventavia. Normaalisti hevosista puhuttaessa niitä käsitellään yksilöinä ja niitä nimitetään yksilönimillä. Tämä lienee yksi syy neutraalien hevosennimitysten puuttumiseen. Hankalien hevosten käsittely ja niillä ratsastaminen tuo hevosihmisille lisää statusta. Ehkä juuri tästä syystä monet hevosennimitykset korostavat hevosen vaikeutta ja ei-toivottuja ominaisuuksia. On paljon hienompaa ratsastaa *jyrällä*, *raadolla* tai *pedolla* kuin *pollella*, *hepalla* tai *hummalla*. Monia hellittelynimiä kuten esimerkiksi *heppaa*, *hummaa*, *hepoa*, *pollea* ja *hevoa* käytetäänkin joskus myös negatiivisessa merkityksessä: jos kysytään (kilpa)hevosen omistajalta, että *mitä hummallesi kuuluu*, loukataan hänen ylpeyttään. Jos vireää *kisakonetta* tai *tykkiä* nimitetään *humaksi*, osoitetaan ettei kyseistä hevosta arvosteta kovinkaan kyvykkäänä yksilönä.

Uusia omaan käyttöön syntyneitä hellittelynimiä ja leikillisiä nimityksiä on aineistossa runsaasti. *Karvakasa*, *karvakorva* ja *lompsakorva* kuulostavat henkilökohtaisemmilta kuin *Nykyslangin sanakirjassakin* esiintyvät *kauramopo* tai *kar-*

vaooppeli. Karvaooppelin kaltaiset nimitykset liittyvät kiinteästi aikaan, jolloin hevonen syrjäytyi varsinaisen kulkuvälineen asemasta, ja autolla liikkuminen oli selvästi hienompaa kuin hevospelillä köröttely. Tallilla *karvaooppeista* tai *kaurafoordeista* puhuvat korkeintaan ratsastustuntilaisten kotiinkuljetuksesta huolehtivat isät, jotka häpäisevät lapsensa käyttämällä kyseisiä ilmauksia.

Slangi-ilmauksen käyttäminen tuo sanan tarkoitteen henkilökohtaisemmalle ja läheisemmälle tasolle, kuin jos puhuja jatkuvasti käyttäisi ns. virallisia ilmauksia. Jos ratsastaja nimittää hevostaan henkilökohtaisella hellittelynimellä, mielletään hänen suhteensa hevoseen läheiseksi ja ystävälliseksi. Sama pätee varusteiden, kouluratsastusliikkeiden, estetyyppien jne. nimityksiin. Ratsastaja voi oikeilla sanavalinnoilla korostaa omaa statustaan ja pätevyyttään: mikäli ratsastaja käyttää huolettomia slangi-ilmauksia puhuessaan esim. ratsastuskilpailuin liittyvistä asioista, viestittää hän samalla rentoa ja huoletonta otetta itse kilpailutapahtumaa kohtaan.

III SANANMUODOSTUSTAPOJA

1. Slangin ominaispiirteitä

Slangia käyttämällä halutaan osoittaa kuulumista johonkin ryhmään. Slangilla tavoitellaan poikkeavuutta muihin ryhmiin ja yleiskieleen nähden. Tarkoituksena on herättää affektioita ja huumoria; slangia on jatkuvaa kielipeliä. Samaan ”joukkueeseen”, eli esim. samaan harrasteryhmään kuuluvat jäsenet tuntevat slangin säännöt. He osaavat soveltaa slangin sääntöjä ja myöskin sopivalla tavalla rikkoa vallitsevia sääntöjä — näin slangia uusiutuu ja muuntautuu jatkuvasti. Slangiin kuuluu aina sen yllätyksellisyys ja yhä uudet poikkeamat.

Slangia suosii normaalikieleen kuulumattomia sanoja. Esim. sanat *ratsi* ’ratsuhevonen’, *nöösö* ’kiltti hevonen’, *ridata* ’ratsastaa’, *rimppa* ’riimu’, *jupo* ’suomenhevonen’ ja *halsu* ’maneesi, ratsastushalli’ ovat suomalaisen ratsastusslangin omia ilmauksia. Monet näistä normaalikieleen kuulumattomista sanoista syntyvät esim. deskriptiivisin tai onomatopoeettisin perustein. Esim. ilmaus *hölökyti-kölökytimeno* ’harjoitusravi’ kuvaa onnistuneesti ratsastajan tunnelmaa harjoitusravissa. Useat yleiskieleen kuulumattomat ilmaukset ovat vanhastaan olleet yleiskieltä (esim. *pinteli*, *remontti* ’koulutuksen alkuvaiheessa oleva nuori hevonen’) tai ne ovat voineet syntyä murteista peräisin olevista ilmauksista (esim. *höyli* (hevonen), *rouvi* (harja), *holokki*). Myös useita verbejä on lainattu yleiskielestä uuteen spesifioidumpaan merkitykseen, koska ne kuvaavat hyvin verbin kuvaamassa tekemisessä syntyvää ääntä: mm. *huiskia*

‘ratsastaa nopeaa laukkaa’, *hujauttaa* ‘lyödä hevosta raipalla’, *suihkia* ‘ratsastaa kovaa’. Verbi *takoa* kuvaa hevosen liikevirhettä, jossa hevonen lyö liikkeessaan takajalkoja etukavioiden pohjiin, ja tapahtumasta lähtee takomista muistuttava ääni. Monia yleiskielen verbejä on lainattu ratsastuslangiin myös sillä perusteella, että verbien kuvaamat ilmaukset muistuttavat toisiaan ulkoisesti, esim. hevosen liikevirheet keriminen ja kutominen muistuttavat yleiskielen verbien *keriä* ja *kutoa* kuvaamaa tekemistä.

Ehkä suurin osa ratsastuslangin ilmauksista on sanoja, joilla on eri merkitys joko yleiskielessä tai jossakin muussa erikoisslangissa. Yleiskielen sanoja voidaan käyttää slangissa, mikäli niille annetaan kokonaan uusi merkitys. Yleiskielestä lainatuilla edelleen yleiskieleenkin kuuluvilla sanoilla saadaan synnytettyä eniten huumoria ja yllätyksellisiä merkityksiä. Muodoltaan yleiskielen mukaisia ratsastuslangin ilmauksia ovat mm. *henkivakuutus* ‘ratsastuskypärä’, *hiihtää* ‘ratsastaa nopeasti’, *hissi* ‘Helsinki International Horse Show’, *jakkara* ‘satula’, *kalsarit* ‘paikattomat ratsastushousut’, *kameli* ‘pitkänä liikkuva hevonen’, *kirppu* ‘shetlanninponi’ *kolikko* ‘hevosen karvassa oleva papurikkoläiskä’, *tikkari* ‘tikkiliivi’ ja *tykki* ‘hyvä kilpahevonen’.

Olen liittänyt tutkimusaineistoni sana-artikkeleihin viittauksia yleiskielen ja muiden slangien ilmauksiin, mikäli ilmaukset ovat osittainkin yhteisiä tai vastakkaisia. Käytön kannalta yleiskielessä tai muissa erikoisslangeissa olevat rinnakkaisilmaukset ovat ehkä kaikkein herkullisimpia. Kaikkia merkityksiä ei tie-

tenkään käyttöyhteydessä muisteta, mutta humorististen väärintulkintojen mahdollisuus on aina olemassa.

Kuten slangissa yleensäkin, ovat esimerkiksi monet seksuaalisuuteen ja sukupuolisuhteisiin viittaavat ilmaukset ratsastusslangissa suosittuja: *kalut* 'kuolaimet', puhekielessä *kalu* 'miehen sukupuolielin', *(rida)kyrpä* 'ratsastuskypärä', slangissa *kyrpä* 'miehen sukupuolielin', *vetää käteen* 'painaa kädelle, nojata liian voimakkaasti ohjia vastaan (hevonen)', slangissa ja puhekielessä *vetää käteen* 'onanoida', *kortsut* 'kumihanskat', puhekielessä *kortsu* 'kondomi', *kiertopalkinto* 'hevonen, jolla ei ole vakituista hoitajaa', slangissa *kiertopalkinto* 'yleinen nainen, huora', *hiv* 'AIV-rehu', yleiskielessä *hiv* 'hi-virus, ihmisen immuunikadon aiheuttava virus'. Perinteisesti kiro sanat ja "rumat" sanat ovat kuuluneet poikien ja miesten kielenkäyttöön. Antamalla näille kielletyille sanoille uuden sisällön ja ottamalla ne käyttöön uudessa puhetilanteessa saavat myös tytöt hyvän syyn höystää puhettaan kyseisillä ronseilla ilmauksilla. Slangeihin syntyy aina ns. ekspansiokeskuksia eli erityisen suosittuja aihealueita, jotka levittävät runsaasti uusia synonyymisiä ilmauksia ympärilleen. Seksi lienee yksi affektisimmista puheenaiheista, joten ei ole ihme, että ratsastusslangikin on lainannut uuteen käyttöyhteyteen useita ilmauksia, jotka viittaavat seksiin ja seksuaalisuuteen.

Ratsastusslangissa on lukuisia ilmauksia, jotka voivat herättää hämmennystä talliympäristön ulkopuolella. Esim. ratsastajalle ilmaus *olla hyvä koulussa tar-*

koittaa menestystä kouluratsastuksessa, ei oppilaitoksessa. Vetää *keskaria* tarkoittaa puhekielessä 'keskioluen juomista', ratsastusslangissa 'keskiravin ratsastamista'. Nämä lukuisat monimerkityksiset ilmaukset syventävät ratsastuksen harrastajien ryhmähenkeä, ne muodostuvat ratsastusslangin käyttäjien sisäpiirin vitseiksi, joita ulkopuolisille ei vaivauduta selittämään.

Tyypillistä slangille on myös lainasanojen runsas käyttö. Monet slangisanat luodaan englannista tulevien lainasanojen pohjalta. Selkeästi tunnistettavia ovat mm. *buutsit* 'kumiset kavirusuojat' < engl. *boots* 'kengät', puhekielessä *buutsit* 'nuorison suosimat teräväkärkiset saappaat', *boxi* 'karsina' < engl. *box* 'laatikko', *fläppäri* 'ns. flat-seat-satula, esteratsastuksessa käytettävä erikoissatula' < engl. *flat-seat-saddle*, *klipata* 'leikata hevosen talvikarva lyhyeksi' < engl. *clip*. Ruotsalaisperäisiä ovat esim. *ridata* < ruotsin *rida* 'ratsastaa', *knööli* 'esteratsastuksessa käytettävän satulan polvituki', < ruots. *knöl* 'kuhmu, pahka', ' *klossi* 'puominkannatin' < ruots. *kloss* 'palikka' ja *sporra* 'kannus' < ruots. *sporre*. Yleensä slangiin lainattu vierassana kuitenkin mukautuu jokseenkin suomen kielen äännerakenteen mukaiseksi, esim. sanan loppuun voidaan liittää loppuvokaali. Vierasperäisiä äännteitä voidaan kuitenkin liittää myös täysin suomalaisiin sanoihin, jolloin niihin saadaan lisättyä enemmän slanginomaisuutta. (Esim. *hebsi*, *hebsku*, *händeli* 'hevosen häntä', *lage* 'laidun'.)

Slangissa jo olemassaolevia sanoja voidaan lyhentää, tai esim. yhdyssanojen jälkiosan voi korvata jokin slangin lopputunnus, eräänlainen slangijohdin tai -päätte. Slangijohtimilla ei ole varsinaisesti itsenäistä merkitysfunktiota, vaan ne muokkaavat sanoja slangille tyypilliseen muotoon. (Karttunen 1989: 150.)

Slangin tyypillinen ominaispiirre on myös se, että käytössä on muunneltavia humoristisia ja affektisia fraasi-ilmauksia tai sanaliitoja (Karttunen 1989: 151). Ratsastus- ja hevosslangissakin näitä monisanaisia sanontoja on. Esim. pudotessaan hevosen selästä ratsastaja *tekee kakun* tai *leipoo kakun*. Hankala hevonen *kierrättää pissaa* tai *nestettä päässään*. Jos hevonen ei välitä ratsastajan pidätteistä, sillä *jää vaihde* tai *levy päälle*. Mm. ilmaukset *mennä nakkilaan*, *mennä lahteen*, *viedä poutulle*, *päästä leivän väliin* tai *päästä portille* kuvaavat hevosen joutumista teurastamoon. Hevosen säikähtämistä kuvaavia ilmauksia on paljon: hevonen *ottaa siepit* tai *saa siepit*, hevonen *ottaa sykettä*, *pulttia*, *kierrosta* tai *sätkyä*, hevonen *sinkoaa kuutakierävälle radalle*, *lähtee maatakierävälle radalle* jne. Näiden ilmausten helppo muunneltavuus tekee ne suosituksi: slangin puhuja saa jatkuvasti höystettyä puhettaan ”uusilla” ilmauksilla.

Slangi pyrkii poikkeavuuteen myös yleiskielestä poikkeavalla fonotaksilla. Yleiskielellä tarkoitetaan kirjoitettua tai puhuttua kieltä, joka noudattaa yleisiä oikeakielisyysnormeja (Karlsson 1982: 43). Supisuomalaisen ytimen lisäksi suomen yleiskieleen kuuluu eri-ikäisiä lainasanakerrostumia, jotka ovat eriasteisesti sulautuneet noudattamaan suomen kielen äännejärjestelmää. Ns. yleis-

lainat noudattavat täydellisesti suomen kielen äännejärjestelmää, eikä niitä edes päällisin puolin tunnisteta lainasanoiksi. Erikoislainat sitä vastoin aiheuttavat ongelmia niin suomalaiselle oikeinkirjoitukselle kuin ääntämyksellekin. Esimerkiksi monet ratsastusvarusteiden nimitykset ovat juuri erikoislainoja.

Äänteellinen poikkeavuus yleiskieleen nähden on yksi slangin ominaispiirteistä. Slangi suosii yleiskieleen kuulumattomia konsonantteja, sananalkuisia konsonanttiyhtymiä ja poikkeavia konsonanttijonoja. Slangi leikittelee äännteillä, sitä käytetään fonostilistisenä tyylikeinona (Karlsson 1982: 108). Slangi siis pyrkii erottautumaan yleiskielestä. Runsas lainasanojen käyttö selittää yleiskielen suomalaiseen ytimeen kuulumattomien konsonanttien ja konsonanttiyhtymien runsauden.

Suomen yleiskielen foneemijärjestelmään lasketaan kuuluvan kahdeksan vokaalifoneemia /i, e, ä, y, ö, u, o, a /. Omaperäisten sanojen konsonanttifoneemeja on kaikkiaan 13 kappaletta /p, t, k, d, m, n, ŋ, r, l, s, h, v, j /. Konsonanttifoneemit /b/ ja /g/ eivät kuulu suomen ydinjärjestelmään, koska ne esiintyvät ainoastaan lainasanoissa ja yleensä tuottavat hankaluuksia äännettäessä. Yleensä vierasperäiseksi tulkittu foneemi /f/ sen sijaan äännetään yleensä ongelmitta, joten se kuuluu jo ainakin osittain suomen äännejärjestelmän ydinosaan. Konsonantteja /w, x, c / ei pidetä itsenäisinä äänteinä vaan ns. grafeemeina eli kirjainmerkkeinä. Kyseisillä äännteillä ei siten ole itsenäistä äännea-

sua, vaan ne ääntyvät vaihtelevasti ääntäjästä ja äänneympäristöstä riippuen. (Ks. esim. Karlsson 1982.)

Vokaalien fonotaksi ei ratsastusslangissa poikkea yleiskielen fonotaksista lainkaan — ehkä slangin vierasperäisyyttä ja poikkeavuutta onkin helpompi osoittaa nimenomaan konsonanteilla. Vokaalit toimivat keräämässäni aineistossa täysin suomen kielen äännerakenteen mukaisella tavalla. Yksi vokaalisoinnun rikkova ilmaus, *höönata* 'hoitaa hevosta', mahtuu joukkoon.

Suomen yleiskielen fonotaksi hyväksyy ytimeen kuuluvista konsonanteista sananalkuisiksi kaikki muut paitsi /d/:n ja /ŋ/-äänteen. Ratsastusslangiaineistoni noudattelee tätä periaatetta: yhtään /d /:llä alkavaa sanaa ei aineistoon ehdotettu. Saamistani 3200 sanaehdotuksesta 86 (vajaa 3% ilmauksista, eli 1600:sta ratsastusslangin ilmauksesta 42.) alkaa suomen yleiskielen ydinjärjestelmään kuulumattomalla konsonantilla. Suosituin suomen kielen ydinjärjestelmään kuulumaton sananalkuinen konsonantti on /b/, joka esiintyy kaikkiaan 47 kertaa (n. 1,5% kaikista ilmauksista). Sananalkuinen /f/ esiintyy aineistossani 16 kertaa ja /g / 15 kertaa. Lisäksi ehdotuksia saivat myös sananalkuiset /c/ (7 kertaa) ja /x/ (kerran).

Sanan sisällä esiintyviä suomen äännerakenteen ytimen vastaisia vierasperäisiä yksinäiskonsonantteja slangiaineistossa on vain muutamia, esim. *kaurafoordi*, *lage*, *lego*, *manage*. Useimmiten marginaaliset foneemit /f b g / kuitenkin ään-

netään ”suomalaisemmin”, eli esim. /b/ [p]:nä ja /g/ [k]:na (Karlsson 1982: 58). Tämä selittänee vierasperäisten yksinäiskonsonanttien vähyyden slangiaineistossa; onhan kyseessä ensisijaisesti puhuttu kielimuoto.

Suomen yleiskielelle mahdollisia sanansisäisiä kahden konsonantin muodostamia -CC-yhtymiä on kaikkiaan 69 kappaletta, sivistyssanat, erisnimet ja interjektiot poissulkien (Häkkinen 1983 : 48). Marginaalisia foneemeja /f b g / sisältävät konsonanttiyhtymät eivät kuulu suomen äännejärjestelmän ytimeen, vaikka näitä yhtymiä on niin yleiskielessä kuin slangissakin. Yleisin näistä yleiskielen ytimeen kuulumattomista marginaalisia foneemeja sisältävä konsonanttiyhtymistä aineistossani oli -ff- (17 esiintymää), esim. *kiifferi, leiffi, nyffi, nyyffi, nyyffari, paffi, piffi, puffi*.

Soinnillisesta klusiilista ja frikatiivista koostuva -bs-yhtymä esiintyy yleiskielessä muutamissa sivistyssanoissa. Slangiaineistoon ilmauksia *hebsi* ja *hebsku* tarjottiin molempia kaksi kertaa, eli esiintymiä on yhteensä neljä.

Suomen kielen äännerakenteessa on sääntö, että *v* ei koskaan esiinny geminaatana. Ratsastusslangiaineistossa esiintyy ilmaus *kavvari* ’kaviokoukku’, joka rikkoo kyseisen säännön. Ilmausta on tarjottu aineistoon Seinäjoelta ja Tuusulasta, joten aivan vahingosta ei liene kyse. Aineistossa on myös kaviokoukkua merkitsevä ilmaus *kavari*, mutta se saattaa muistuttaa liikaa *kaveri*-sanaa, jolloin käyttöön olisi kehitetty erottuvampi ilmaus *kavvari*. Aivan poikkeukselli-

nen konsonanttiyhtymä *-vv-* ei toki ole; esiintyyhän puhekielessä sana *vauva*, joka yleensä äänntyy [vauvva].

Perinteisesti sanan- ja tavunalkuiset konsonanttiyhtymät on rajattu vierasperäiseksi ominaisuudeksi, joka ei kuulu suomen kielen ydinjärjestelmään. Fred Karlsson kuitenkin toteaa ainakin viiden (CC-), eli kahden konsonantin yhtymän kuuluvan suomen äännejärjestelmän ytimeen, koska ne lainaperäisyydestään huolimatta ovat kaikkien suomalaisten äännettävissä. Näitä ytimeen kuuluvia sananalkuisia klusiilista ja likvidasta koostuvia konsonanttiyhtymiä ovat *kl-*, *kr-*, *pl-*, *pr-* ja *tr-*. (Karlsson 1982: 105.) Slangiaineistossani kyseisillä konsonanttiyhtymillä alkavia ilmauksia on 16 kappaletta (esiintymiä aineistossa kaikkiaan 47 kappaletta eli n. 1,5%).

Taulukko 1: Sananalkuiset klusiili + likvida -yhtymät

CC-	Esimerkkejä	Esiintymiä aineistossa	Yht.
kl	klapata	1	17
	klipata	7	
	klippaus	5	
	klipper	1	
	klossi	1	
	klosu	2	
kr	kramit	1	4
	krempata	3	
pl	pliistrata	3	4
	pläsi	1	
pr	pröömäillä	1	1
tr	traikku	16	21
	treikku	1	
	treileri	2	
	trippi	1	
	trippis	1	
			Yht. 47

Klusiili + likvida -yhtymien lisäksi suomen yleiskieleen kuuluu muita sananalkuisia CC-yhtymiä, mutta näiden yhtymien vierasperäisyys on voimakkaampaa kuin klusiili + likvida -yhtymien. Osa näistä muuntyyppisistä CC-yhtymistä on suomen yleiskielen äännerakenteen keskeisimmän ytimen rajalla. Aineistossani esiintyy seitsemän muuntyyppistä sananalkuista konsonanttiyhtymää. Nämä sananalkuiset konsonanttiyhtymät ovat yleiskielessä harvinaisempia kuin klu-

siilin ja likvidan muodostamat yhtymät. Tämän ryhmän ilmauksia on kaikkiaan 24 kappaletta, ja esiintymiä yhteensä 61 (liki 2%).

Taulukko 2 : Muut sananalkuiset konsonanttiyhtymät

CC-	Esimerkkejä	Esiintymiä aineistossa	Yht.
bl	bliisteri	3	4
	blinkki	1	
fl	fläppäri	2	5
	flättäri	3	
fr	fredi	2	3
	frissu	1	
gr	grammanit	1	9
	grammari(t)	5	
	grammis	2	
	gramskut	1	
kn	knööli	1	1
sk	skabat	4	9
	skabata	3	
	skautti	1	
	skeepa	1	
sp	sporat	1	19
	sporrat	17	
	spurrat	1	
st	stara	1	11
	stiippeli	Yleinen ilmaus	
	stopata	3	
	stoppari	3	
	stybbeni	3	
	stybben-ihra	1	
			Yht. 61

Aineiston keruutavasta johtuen mitään yleispäteviä huomioita sananalkuisten konsonanttiyhtymien esiintymisestä ratsastusslangissa suhteessa yleiskieleen ei voi tehdä, mutta näyttäisi kuitenkin siltä, että ratsastusslangi suosii erityisesti yleiskielen ytimeen kuulumattomia vierasperäisiä konsonanttiyhtymiä.

Äänteellistä poikkeavuutta tavoitellessa slangissa käytetään poikkeavia sananalkuisia konsonanttiyhtymiä ja konsonanttijonoja fonostilistisenä tyylikeinona. Suomen kielen äännerakenteen keskeisimmässä ytimessä pisimmät konsonanttijonot koostuvat kolmesta konsonantista. -CCC-jonon ensimmäisenä jäsenenä voi olla ainoastaan likvida (*l, r*) tai nasaali (*m, n, n*), ja jälkimmäisenä jäsenenä esiintyvät vain obstruentit (*k, p, s, t*). (Häkkinen 1983: 50.)

Pääpiirteissään kolmen konsonantin jonot noudattelevat slangiaineistossa yleiskielen mallia. Suurin osa aineistossani olevista kolmen konsonantin jonoista on suomen kielen äännerakenteen ytimen mallin mukaisia. Esim.

-lkk-: *alkkari, helkku, jalkkari, jalkkis, jalkku, kalkkis, kilkki, kulkka, kulkkari, mummahölkä, pilkkis, puolkki, sulkkari, talkkari, talkkis, valkku, ölkkäri.*

-ltt-: *enkkuviltti, kolttu, pilttuu, salttis, viltti, voltte.*

-lpp-: *alppi, kilppari, kylppäri.*

-rkk-: karkki-möhmeli, korkkarit, markkari, markkarit, markkis, murkku, myrkky, narkki, persenarkki, persenärkki, purkka, suuvärkki, tyrkkiä, verkka, virkkuukoukku, örkkijä.

-rtt-: kartta 'muovisuka', lärttänä, martta, martti, marttis.

-rpp-: kerppu, kirppu, turppis.

-rss-: harssia, mukkerssit.

-nkk-: blinkki, hankkari, jenkki, kenkku, könkkä, lankku, linkku, linkkuri, länkkäri, länkkärisatula, penkka, penkki, sänkkäri, vinkka.

-ntt-: hänttis, juntti, junttura, kenttähevonen, lanttulaatikko 'turvotettu lese', linttis, mauntti, pintta, pintte, pinttu, punttaus, pänttä, pönttö, remontti, remonttihevonen, rinttis, suomenjuntti, timantti, tunttari, vintte.

-mpp-: champpari, imppari, kampeet, kumppari, lämppäri, lomppo, olymppiat, pomppa, pumppaaja, rimppa, romppeet, rumppi, samppoonit, temppuilla, vamppi, vamppiramppi, vamppu.

-nss-: panssari, selkäpanssari.

-lts-: kultsari, pöltsy.

-rsk-: narska, porskuttaja, turska.

-rts-: kortsut, martsari, martsarit, martsu, nurtsi, portsa, purtsa, pörtsä.

-nts-: kentsu, lantsikat, mantsuria, pintsa, pintsu, pintsukka, pintsura, ridalant-sarit, rintsikka, tuntsa, tuntsari, tuntsi, vintsu.

-nst-: monsteri.

-nks-: lenksu, vinksi.

-nsk-: hanskat, näppylähanskat, pinsku, ponska, vinski.

-mps-: *lompsakorva, lompsut, lämpsy, rimpsa.*

Lainasanoista yleiskieleen tulleet -CCC-yhtymät *-psk-* ja *-str-* esiintyvät slangiaineistossa kaikkiaan viisi kertaa, **-psk-:** *apskit, lapska.* **-str-:** *pliistrata.*

Yleiskielessä kohtalaisen harvinainen kolmen konsonantin jono *-tsk-* on jostakin syystä ratsastusslangissa erityisen produktiivinen. Suuri esiintymämäärä (10 kertaa) selittyy *laidun-*sanan slangivastineiden suosiolla, joka puolestaan lieenee seurausta ilmauksen muunneltavuudesta. Esim. **-tsk-:** *laitska, laitski, laitsku, litskattu kaura, patskat, putsku.* Kokonaan yleiskielestä puuttuva, ainoastaan slangisanoissa esiintyvä -CCC-jono *-msk-* löytyy aineistostani kaksi kertaa. **-msk-:** *gramskut, vamskit.*

Lainattuja sivistyssanoja lukuun ottamatta suomen kielen fonotaksi ei sisällä neljän konsonantin jonoja. Ratsastusslangiaineistossa neljän konsonantin jonoja esiintyi kaikkiaan 7 kertaa.

-CCCC-	Esimerkkejä	Esiintymiä aineistossa	Yht.
rtsk	<i>martskarit martskut</i>	Poitsila (1) Jkl. (1) / Poitsila (1)	3
ntsk	<i>pintska pintsku</i>	Kodisjoki (1) Hki. (1) / Tre. (1) Vantaa (1)	4

Edellä esiteltyt neljän konsonantin jonot ovat hyvä osoitus slangin ”sanaleikeistä”. Uusia slangi-ilmauksia muodostetaan rajattomasti muutamia slangijohtimia käyttäen. Otetaan esimerkiksi sana *pinteli*. *Pinteli* on vanhastaan ollut yleiskieltä ja se on tarkoittanut ’tuohi- tai pahviajastaista värillistä päänauhaa’ (NS). Slangi ottaa yleiskieleen kuuluvia vanhoja sanoja uudelleenkierrätykseen; nykyisin *pinteli* on ratsastuskielen ”virallista” sanastoa, ja se merkitsee ’ideaalisiteen tyyppistä hevosen jalkaan käärittävää tukisidettä’. (Tässä yhteydessä on mainittava, että myös ruotsin sana *bindel* ’side, kääre’ on toki osaltaan vaikuttanut ilmauksen muotoon.) Ratsastusslangissa on *pintelille* reilusti toistakymmentä slangivastinetta, joista kymmenen on johdettu erilaisia slangijohtimia käyttäen suoraan *pinteli*-sanasta. Eri talleilla on käytössä joko *pinsku*, *pintsa*, *pintsu*, *pintta*, *pintte* tai *pinttu*. Kun edellä luetellut kuusi varianttia alkavat tuntua liian käytetyiltä ja kuluneilta, johdetaan sanaa edelleen ja saadaan aikaan *pintsukka*, *pintsura*, *pinttis* tai jotakin muuta vastaavaa. Sitten kun nämäkin vaihtoehdot jäävät liian ”miedolle” tasolle, muodostetaan vaikealta kuulostavat *pintska* ja *pintsku*. Slangijohtimia sanan kantaan liittämällä erilaiset yhdistely- ja muuntelumahdollisuudet ovat lähes rajattomat. Useita slangijohtimia keskenään yhdistelemällä muuntelumahdollisuudet lisääntyvät jälleen moninkertaisiksi, jolloin saadaan aikaan kielen rajoja rikkovia tuoreita ilmauksia.

Kielen fonotaktiset säännöt vaikuttavat puheeseemme, ja kielenkäyttäjät pyrkivät tiedostamattaankin noudattamaan näitä sääntöjä. Niinpä slangisanastossa

ei ole lainkaan esim. sananloppuisia konsonanttiyhtymiä, koska kyseinen sääntö toteutuu hyvin voimakkaana. Vaikka slangia perinteisesti pidetään kaikkia rajoja rikkovana poikkeuksellisena kielimuotona, on todettava sen kuitenkin noudattavan melko uskollisesti suomen kielen äännerakenteellisia sääntöjä. Vaikka slangilla pyritään repäisevyyteen ja erottumiseen, tapahtuu se kuitenkin enimmäkseen semanttisella, pragmaattisella ja sosiaalisella tasolla. Toki kielen rajoja rikotaan, mutta pääpiirteissään ratsastusslangi noudattelee tutuksi tulleita fonologisia sääntöjä ja rajoituksia.

2. *-Ari-johdin*

Yhden suurimman ryhmän aineistossani muodostavat slangijohtimen *-Ari* avulla kehitellyt sanat. Kyseisen johtimen avulla melkein mistä tahansa substantiivista voi muodostaa ainakin tilapäisen slangisanan (Karttunen 1979: 9).

Slangijohdin *-Ari* muistuttaa nominien deverbaalista *-(U)ri* tekijännimijohdinta. (Esim. *karkuri*, *pelkuri*.) *-Ari-johdin* näyttäisi sisältyvän myös joihinkin tekijännimiin, kuten *tuomari* ja *lukkari*, mutta nämä sanat ovat kokonaan lainattuja. (< Ruotsin *domare* ja *klockare*.) (Laaksonen & Lieko 1988: 106.) Myös monet muut tekijännimet loppuvat *-Ari:in*, esim. *uima+ri*, *hitsa+ri* ja *syömä+ri*, mutta kyseisissä sanoissa johdinta on kiistatta vain *-ri*. Usein puhutaankin ainoastaan *-ri-johdimesta*, mutta keräämässäni ratsastusslangissa useimmissa ta-

pauksissa johdin näyttäisi olevan *-Ari*, esim. *keski + ravi > kesk+ari*, *sivu + ohja > siv + ari*. Mikäli käytössä olevaa johdinainesta kutsutaan *-Ari*-johtimeksi *ri*-johtimen sijaan, voidaan *is-* ja *Ari*-päätteisiä slangisanoja muodostaa saman kaavan mukaan, esimerkiksi *kiito + laukka > kiit+ari / kiit+is*, *pysty + este > pyst+äri / pyst+is*. Toki myös yleiskielen (*U*)*ri*-johdin esiintyy aineistossa (esim. *maasturi*, *potkuri*). Kun alkuperäisen sanan kanta on *a*-loppuinen, sulautuu johdinaineksen *a* kantaan, jolloin johtimesta näyttäisi jäävän jäljelle vain *-ri*. *Ari*-johtimen käyttö on ehkä kaikkien suosituin tapa muodostaa slang ilmauksia. Tämä johdin on erittäin käyttökelpoinen, koska sen voi liittää melkein mihin tahansa sanavartaloon ja lisäksi sen voi liittää toisen slangijohtimen perään.

Ari-johtimen avulla muodostettujen sanojen keskeinen ominaispiirre on niiden monimerkityksisyys. Kenties monimerkityksisyyden voi nähdä myös näiden sanojen suosion syynä. Sanojen luominen ja tulkitseminen vaativat pientä aivovoimistelua; sanat muodostetaan tietyn tilanteen tai tutun joukon salakieleksi. (Lehtinen 1995: 246.)

Slangijohtimen *-Ari* avulla muodostettuja sanoja ovat esim. *alkkari* 'alkeiskurssi', *etari* 'etujalka', 'etukavio' tai 'etuosakäännös', *grammari* 'gramaani, ns. liukuohja, jolla säädellään hevosen pään asentoa', *gäggäri* 'gäg-kuolain, vaikuttaa hevosen niskaan', *hivari* 'hivutussuoja', *hokkari* 'hokkikenkä', *imppari* 'imusuentulehdus' tai 'ilmannielijähevonen', *jalk-*

kari 'jalustin', *juppari* 'juppiviltti', *kavari* 'kaviokoukku', *keskari* 'keskiravi', *kulkkari* 'kuljetussuoja' tai 'hevoskuljetustraileri', *kumppari* 'kumisuka' tai 'letityskuminauha', *kummari* 'kumisuka', 'kumikuolain' tai 'joustochambon-apuohja', *letari* 'letityskuminauha', *lämppäri* 'lämminverihevonen' tai 'lämpöpinteli', *martsari* 'martingal-apuohja, estää hevosta nostamasta päättään liian korkealle', *pohari* 'pohkeenväistö', *pystäri* 'pystyeste' tai 'pystyharja', *pöläri* 'pölyharja', *ratsarit* 'ratsastushousut', *sivarit* 'sivuohjat' tai 'siviilivaatteet', *sukkari* 'sukutaulu', *takari* 'takaosakäännös', *vaahrtari* '(halv.) tallilla aikaansa viettävä nuori tyttö', *vakkari* 'vakiohevonen' tai 'vakiotunti' ja *vesari* 'vesikarsina'.

Tavallisimmin slangijohdin *-Ari*-johdin liittyy yhdyssanan määriteosaan ja hävittää määriteosan loppuvokaalin sekä korvaa koko yhdyssanan perusosan, siis esim. *etu + jalka > et+ari*, *hokki + kenkä > hokk+ari*, *keski + ravi > kesk+ari*, *pysty + este > pyst+äri*, *pöly + harja > pöl+äri*, *sivu + ohja > siv+ari*, *vesi + karsina > ves+ari*.

Osa sanoista käyttäytyy toisin. Kun *-Ari* liitetään sanavartaloon, voi siinä tapahtua joitakin muutoksia. Tyypillisin muutos on jäljelle jäävän yhdyssanan alkuosan loppukonsonantin geminoituminen. Näissä sanoissa *-Ari* voi korvata pidemmänkin jakson yhdyssanan alkuosaa. Esim. *alkeis + kurssi > alk+k+ari*, *gäg + kuolain > gäg+g+äri*, *kumi + suka > kum+m+ari*, *suku + taulu > suk+k+ari*, *vakio + hevonen > vak+k+ari*. Tämän ryhmän sanoissa on mah-

dollista, että sanaan sisältyy johdinaineksia myös toisista slangijohtimista. Toisin sanoen tapahtuva geminaatio saattaakin todellisuudessa olla vain esim. slangijohtimen *-kkA* vaikutusta. Slangisanat muodostavat usein laajoja sanapestejä, joihin kuuluu lukuisia samasta kantasanasta johdettuja muotoja. (Esim. *pinteli-* ja *martingaali-*pesyeet. Tähän keskitytään tarkemmin luvussa 4. Muita käytössä olevia slangijohtimia.) Nämä muodot ovat osoitus slangissa tapahtuvasta variaatiosta; uusia sanamuotoja syntyy analogisesti toisten sanapesyeiden mallin mukaan. On kuitenkin vaikea päätellä, onko osa geminaation sisältävistä *-Ari*-loppuisista sanoista ollut ensin *-kkA*-loppuisia ja vasta myöhemmin kehittynyt lopulliseen muotoonsa. Olisi luultavaa, että yhdyssanat ja ns. plurale tantum-sanat (substantiivit jotka esiintyvät ainoastaan monikkomuotoisina, esim. *suitset*, *päitset*) olisivat kehittyneet suoraan *-Ari*-loppuisiksi, mutta yksikkömuotoisilla sanoilla on voinut olla myös kyseinen välivaihe. Koska yritän esitellä slangisananmuodostuksessa käytettävää laajempaa systeemiä, joka sopisi sekä *-is-* ja *-Ari*-loppuisille sanoille, käytän tässä yhteydessä geminaation käsitettä.

Useampiosaisissa yhdyssanoissa sekä eräissä muissa ilmauksissa tapahtuvat muutokset ovat edellistä monimutkaisempia. Tällöin on tavallista, että *-Ari* korvaa yhdyssanan lopusta pidemmän jakson kuin edellisissä kappaleissa käsitellyissä sanoissa. Näin syntyvissä uusissa ilmauksissa alkuperäisestä yhdyssanasta saattaa olla jäljellä vain muutama äänne. Loppukonsonantin geminoitumista tapahtuu edelleen, mutta sanavartaloon saattaa liittyä ääntämistä helpottamaan myös uusia konsonantteja, joita alkuperäisessä yhdyssanassa ei ollut

lainkaan. (Jälleen toisten slangijohdinten tai analogian mahdollisuus?) Mm. *graman + apu + ohja > gram+m+ari*, *imu + suonen + tulehdus > im+p+p+ari* (mutta myös *imari*), *ilman + nielijä + hevonen > im+p+p+ari* (tässä sanassa konsonantti *p* liitetään sanaan verbimuodon *impata* mallin mukaan.), *jalustin > jal+k+k+ari* (*k* liittyy sanaan *jalka*-sanan mallin mukaan.), *kuljetus + suoja > kul+k+k+ari*, *kumi + suka > kum+p+p+ari* (myös *kumari*), *lämmin + veri + hevonen > läm+p+p+äri*, *martingal + apu + ohja > mart+s+ari*, *pohkeen + väistö > poh+ari*.

Ari-loppuisissa sanoissa ensitavun viimeisen konsonantin geminoituminen on laajaa, mutta mitään selkeää ja yksiselitteistä sääntöä ei ole. Lähes poikkeuksetta geminoituvat äänteet *g*, *k* ja *p*. Myös *m*, *l* ja *t* pyrkivät usein geminoitumaan, mutta tämä ei ole täysin säännönmukaista, koska useilla sanoilla on myös geminoitumattomia rinnakkaismuotoja, esim. *kumari - kummari*, *pöläri - pölläri*, *letari - lettari*.

3. *-Is-johdin*

Toinen erittäin yleinen aineistossani esiintyvä sananmuodostustapa on slangisanojen *is*-johtimen tai -päätteen käyttö. Pääperiaatteena *is*-loppuisten sanojen muodostuksessa on alkuperäisten sanojen lyhentäminen. Tavallisesti *is*-päätte korvaa koko jälkiosan kaksiosaisesta yhdyssanasta, mutta se voi korvata pi-

demmänkin jakson yhdyssanan loppupäätä. Toinen tapa muodostaa *is*-sanoja on lyhentää pitkiä yksiosaisia sanoja. Toisaalta *is*-päätteen voi liittää melkein mihin tahansa sanavartaloon: sananmuodostus on helppoa ja nopeaa. *is*-johtimesta on tullut puhekieleen oikea muoti-ilmiö; erityisen ihastuneista *is*-päätteisiin sanoihin ovat markkinamiehet. Kaupan on tutun *pehmiksen*, *paitiksen* ja *lihiksen* ohella monenmoista *is*-päätteistä tavaraa. Jopa kansallinen pesäpallosarja muutettiin *Superpesikseksi!* *is*-päätteen suosion syitä on varmasti monia, mutta helppo sananmuodostus ja yksinkertainen taivutus, joka seuraa sanatyypin *jänis* : *jäniksen* taivutusta, lienevät keskeisimpiä. (Lehtinen 1995: 241—247.)

Yhdyssanan jälkiosan kadottua ja *is*-johtimen tultua tilalle ovat muodostuneet mm. seuraavat aineistoni sanat ovat: *beettis* 'Betadine-liuos', *hakkis* 'hackamore-kuolain', *hannis* 'hannoverinhevonen', *harjis* 'harjakampa', *hiihtis* 'hiihtoratsastus', *häntis* 'häntäremmi', *irtis* 'irtotunti', *jenkkis* 'jenkkiharja', *juuris* 'juuriharja', *kumis* 'kumisuka', *kiitis* 'kiitolaukka', *otsis* 'otsahihna', *piikkis* 'piikkisuka', *pilkkis* 'pilkkihaalari', *pölis* 'pölyharja', *ravis* 'ravitalli', *riimis* 'riimunnaru', *rinttis* 'rintaremmi', *ristis* 'ristiturparemmi', *ruokkis* 'ruokavarasto', *sarjis* 'sarjaeste', *sattis* 'satulahuone', *shettis* 'shetlanninponi', *suolis* 'suolakivi', *suokkis* 'suomenhevonen', *sähkis* 'sähköaitaus', *toppis* 'toppaloimi', *turpis* 'turparemmi', *turvis* 'turvakypärä', *villis* 'villapinteli' ja *vuonis* 'vuonohevonen'.

Yksinkertaisin *is*-sanojen tyyppi syntyy, kun alkuperäisestä yhdyssanasta pudotetaan koko jälkiosa sekä alkukomponentin loppuvokaali pois ja jäljelle jääneeseen konsonanttiloppuiseen sanantynkään liitetään johdin *-is*. Siis esim. *häntä + remmi > hänt+is*, *kiito + laukka > kiit+is*, *otsa + hihna > ots+is*, *pöly + harja > pöl+is*, *vuono + hevonen > vuon+is*. Ne yhdyssanat, joiden alkukomponentin loppuvokaali on jo valmiiksi ollut *i*, saavat periaatteessa vain *s*-äänteen jatkokseen: mm. *kumi + suka > kumi+s > kumis*, *jenkki + harja > jenkki+s*, *ravi + talli > ravi+s*.

Osassa *is*-päätteisissä sanoissa jäljelle jäävän yhdyssanan alkukomponentin viimeinen konsonantti geminoituu *is*-johtimen edellä. Tämä näyttäisi olevan erityisesti eteläsuomalainen ilmiö. Mm. *rinta + remmi > rint+t+is* (Vantaa), *ruoka + varasto > ruok+k+is* (Vantaa). Osalla keräämäni aineiston *is*-loppuisista sanoista on käytössä sekä geminoitunut että geminoitumaton muoto, esim. *häntis* (Lpr.) - *hänttis* (Vantaa), *kumis* - *kummis*, *kiitis* - *kiittis*, *turpis* - *turppis*, myös *otsis* - *ottis*.

Joissakin tapauksissa alkuperäisestä yhdyssanasta jää jäljelle vain muutama äänne, kun *is*-johdin korvaa koko yhdyssanan jälkiosan ja suurimman osan alkuosaa. Lisäksi sanoissa voi tapahtua monimutkaisempia äänteellisiä muutoksia kuten geminoitumista ja äänteiden muuttumista toiseksi äänneeksi. Esim. *Betadine + liuos > beettis*, *hannoverin + hevonen > hannis*, *risti + turpa*

+ *remmi* > *ristis*, *salmiakki* + *kuvio* + *riimu* + *naru* > *salmis*
 'salmiakikuvioinen riimunnaru', *shetlannin* + *poni* > *shettis*, *suomen* + *hevo-*
nen > *suokkis*. Nämä monimutkaisemmat muutokset tapahtuvat useimmiten
 erityisen pitkissä tai moniosaisissa yhdyssanoissa.

is-loppuisia sanoja syntyy myös pitkistä, kahta tavua pidemmistä yksiosaisista
 sanoista. Nämä sanat eivät välttämättä lyhene äännemäärältään, mutta usein
 niiden tavuluku pienenee kahteen. Esim. *marhis* < *marhaminta* (< germ.
 **marha* 'hevonen' + germ. **minpa* 'suu'), *grammis* < *gramaani*, *hallis* <
hallakko, *jalkkis* < *jalustin*, *kavis* < *kavaletti*, *limis* < *linimentti*, *linttis* < *lini-*
mentti, *markkis* < *martingaali*, *marttis* < *martingaali*, *pinttis* < *pinteli*, *talkkis*
 < *talikko*, *trippis* < *trippeli* 'eräs noususte', *voilis* < *voilokki*, 'satulahuopa'.

Toisaalta on olemassa myös lukuisia *is*-päätteellä muodostettuja sanoja, joista
 ei suoralta kädeltä pystytä sanomaan mikä sanan lähtömuoto on ollut. esim.
lantala merkitsevät *sontis* ja *paskis* sekä *pesis* 'suunnanvaihto ympyrällä' (<
ratsastettava kuvio on samanlainen kuin pesäpallossa oleva kuvio) *pöntis*
 'laiska hevonen', *liimis* 'ratsastajan siisti kampa' (< mahd. *liimatukka*),
mutis 'hevosen ulkoilutarha' (< *mutainen paikka?*) *möhis* 'lihava hevonen'
 (< *möhömaha?*), *omis* 'hevosen päiväkirja' (< mahd. *oma kirja*), *salttis*
 'suolakivi' (< ruotsin *salt* 'suola'), *sittis* 'shetlanninponi' (< vrt. engl. *shit*
 'paska', *sittiäinen* 'pieni lantaa syövä kovakuoriainen' > *sittis?* Ilmaus viitan-

nee shetlanninponin hyödyttömyyteen normaalissa ratsastuskäytössä) sekä *vapis* 'tuntihevosen vapaapäivä' (< *vapaapäivä*?).

Lisäksi on *is*-päätteisiä sanoja, jotka ovat muodostuneet siten, että poikkeuksellisesti yhdyssanan alkuosa on hävinnyt ja jäljelle jääneeseen loppuosaan on liitetty *-is*. Esim. *kalkkis* 'ruokintakalkki', *kypris* 'ratsastuskypärä' ja *suojis* 'jalkasuoja'. Nämä sanat lienee kehitetty poikkeuksellisella tavalla siksi, että vältettäisiin haitallista synonymiaa ja väärinymmärryksiä näin keskeisissä termeissä. Jos ruokintakalkki olisi *ruokkis*, sekoittuisi se liian helposti *ruokavarastoon*; lisäksi yleislangissa on ollut jo valmiina sana *kalkkis* 'kalkkeutunut, vanha ihminen', joka on näin saatu uuteen tehokkaaseen käyttöön. Ratsastajan sanavarastossa on monta *ratsastus*-määriteosalla alkavaa yhdyssanaa, siksi tärkeimmän ratsastusvarusteen on erotuttava ja oltava *kypris*. *Jalkkis* puolestaan tarkoittaa jo jalustinta, ja koska jalkasuojan on tarkoitus nimenomaan suojata hevosen jalkoja, on sille luontevampi nimitys *suojis*.

Vaikka *is*-päätteellä ei ole mitään omaa merkitystä, samanaiheiset sanat näyttäisivät kasautuvan tällaisen merkitykseltään tyhjänkin pääteaineksen ympärille. Sanojen muodollinen samanlaisuus, samanlainen taivutus ym. lisää niiden yhteenkuuluvuutta. (Lehtinen 1995: 242—243.) *Is*-päätteen avulla sananmuodostus on helppoa, niinpä uusia sanoja voidaan muodostaa aina tarpeen mukaan, tuttua kaavaa noudattaen.

Myös *is*-päätteisten sanojen tyypillisenä piirteenä on niiden monimerkityksisyys ja lähes rajattomat yhdistelymahdollisuudet. Sanat *heinis* 'heinäverkko' tai 'heinävarasto', *kummis* 'kumikuolain' tai 'kumisuka', *otsis* 'otsapanta' tai 'otsaharja' ja *pystis* 'pystyharja' tai 'pystyeste' ovat aineistossani olevia esimerkkejä näistä monimerkityksisistä sanoista.

Monesti samalla tarkoitteella voi olla sekä *-Ari* että *is*-loppuinen nimitys. (Ks. myös Lehtinen 1995: 241.) Aineistossani tällaisia pareja ovat mm. *grammis* - *grammari*, *juuris* - *juurari*, *kiitis* - *kiitari*, *kumis* - *kumari*, *markkis* - *markkari*, *pehmis* - *pehmari*, *piikkis* - *piikkari*, *pinttis* - *pinttari*, *pystis* - *pystäri*, *sattis* - *sattari*, *suokkis* - *suokkari*, *turpis* - *turpari* sekä *täykkis* - *täykkäri*. Koska *-Ari*- ja *-is*-loppuiset sanat muodostetaan periaatteessa samaa kaavaa noudattaen, on tällaisia sanapareja lukuisia.

4. Muita käytössä olevia slangijohtimia

Ratsastusslangissa on käytössä kaikki yleisimmät slangijohtimet. Ylivoimaisesti suosituimpien *-is*- ja *-Ari*-johdinten produktiivisuuteen muut slangijohtimet eivät kuitenkaan yllä. Monissa sanoissa voidaan käyttää jopa useita johdinaineksiä tai niiden yhdistelmiä. Slangin tyypillinen ominaispiirre on sanaston lyhentäminen. Kun sanan varsinaista lähtömuotoa on ensin lyhennetty, voidaan syn-

tyneen slangisanan perään liittää vielä uusi johdinaines ja saada aikaan haluttua slangimaista lisätehoa, esim. *martingaali* > *martsa* > *martsari*.

Muita yleisimpiä aineistossani esiintyviä slangijohtimia ovat mm. **-kkA:** *alkuverkka* 'alkuverryttely', *issikka* 'islanninhevonen', *jupokka* 'suomenhevonen', *kav-koukka* 'kaviokoukku', *koukka* 'kaviokoukku', *kulkka* 'hevoskuljetustraileri', *könkkä* 'huonosti liikkuva hevonen', *maikka* 'ratsastuksenopettaja', *penkka* 'pengereste', *rintsikka* 'rintaremmi', *setikka* 'shetlanninponi', *verkka* 'hevosen verryttely', *vinkka* 'hevoskuljetustraileri' jne. *-kkA*-johdin toimii yleiskielessä deminutiivisena substantiivijohtimena (vähennys- tai hellittelytehtävässä) (Ks. esim. Laaksonen — Lieko 1988: 106). Ratsastusslangissa, kuten yleensäkin slangissa, ei *-kkA*-johtimella ole mitään itsenäistä merkitysfunktiota.

Myös *-kki*-johdin esiintyy yleiskielessä, mutta siinä se ei ole kovinkaan produktiivinen johdintyyppi. Ratsastusslangiin on lainautunut yleiskielestä muutamia *-kki*-johtimella muodostettuja sanoja, esim. *kaakki*, *pakki*, *penkki*, *suosikki* ja *taukki*. Myöskään *-kki*-johtimella ei ole slangissa itsenäistä merkitysfunktiota, se ainoastaan lyhentää alkuperäisiä sanoja: *blinkki* 'himmennin', *jenkki* 'lyhyeksi leikattu harja' tai 'amerikkalainen ravuri', *kilkki* 'kivennäisrehu', *narkki* 'riimunnaru', *nyykki* 'newforestinponi', *persenarkki* 'häntäremmi', *persenärkki* 'häntäremmi', *puokki* 'puoli-verihevonen', *puolikki* 'puoliverihevonen', *suokki* 'suomenhevonen', *suuvärkki* 'kuolaimet', *täykki*

‘täysverihevonen’. Ratsastusslangissa *-kki*-johdinta käytetään myös toisten slangijohdinten edellä, tavallisimmin se yhdistyy *-is*-johtimeen, esim. *leukkis*, *markkis*, *piikkis*, *täykkis*.

Slangissa hyvin yleinen *-skV*-johdin on aineistossani yleensä *-a-* tai *-u-*loppuinen. Esim. **-skA:** *laitska* ‘laidun’, *lapska* ‘lapio’, *martska* ‘martingal-apuohja’, *narska* ‘riimunnaru’, *pintska* ‘pinteli’, *ponska* ‘poni’, *raviska* ‘ravitali’ tai ‘ravirata’.

-skU: *hebsku* ‘hevonen’, *laitsku* ‘laidun’, *pinsku* ‘pinteli’, *pintsku* ‘pinteli’, *putsku* ‘suomenhevonen’.

-skA- ja *-skU-*johtimet liittyvät pääsääntöisesti alkuperäisestä sanasta jäävään konsonanttiloppuiseen kantaan, joka mahdollistaa monimutkaisten, suomen äännerakenteelle vieraiden konsonanttiyhtymien muodostumisen. Esim. *pinteli* > *pintsa* > *pint-* + *-ska* > *pintska*.

-tsa-johdin on vanhastaan ollut yleiskielen johdin; nykyisin se on yleiskielessä epäproduktiivinen (esim. *kurpitsa*, *vaskitsa*). Slangissa kyseisen johdintyyppin muoto on laajentunut siten, että johtimen loppuvokaali voi olla ainakin /a/, /ä/, /e/, /i/, /u/ tai /y/ (*-tsa* > *-tsV*). Esim. **-tsA:** *kotsa* ‘ratsastuskypärä’ tai ‘kottikärry’, *kötsä* ‘hevosen lanta’, *laitsa* ‘laidun’, *paatsa* ‘vanha ruuna’,

pintsa 'pinteli', *portsa* 'aitauksen portti', *purtsa* 'sahanpuru', *pörtsä* 'vireä hevonen', *ritsa* 'rintaremmi', *tuntsa* 'tuntihevonen'.

-tsu: *hoitsu* 'hevosenhoitaja' tai 'hoitohevonen', *kortsu* 'kumihanska', *kotsu* 'kottikärry' *laitsu* 'laidun', *martsu* 'martingal-apuohja', *pintsu* 'pinteli'.

-tsi: *kotsit* 'kottikärryt', *laitsi* 'laidun', *nurtsi* 'laidunruoho', *tallikäytsi* 'tallikäytävä', *tuntsi* 'tuntihevonen'.

Slangin sananmuodostustavat ovat todella moninaiset. Yhdellä sanalla voi olla jopa lähes kaksikymmentä eri slangijohtimella muodostettua vastinetta. Eniten eri variantteja ovat aineistossani keränneet *pinteli* 'ideaalisiten tyyppinen elastinen säärisuojaja' (> *pintsa*, *pintsari*, *pintse*, *pintska*, *pinsku*, *pintsku*, *pintsu*, *pintsukka*, *pinnta*, *pinnte*, *pinntu*, *pinntis* jne.) ja *martingaali*, *martingal-apuohja* (> *mara*, *marginaalit*, *marit*, *markkari*, *markkis*, *martinkaalit*, *martit*, *martsari*, *martsarit*, *martskarit*, *martskut*, *martsu*, *martsut*, *martta*, *martti*, *marttis* jne.). Useiden slangijohdinten tai niiden yhdistelmien käyttäminen uutta ilmausta muodostettaessa mahdollistaa kyseiset slangisanapesyeet. Ensin sanan lähtömuoto *pinteli* lyhenee: *pinteli* > *pin* + *-tsa* / *-tse* / *-tsu* / *-sku* / *-tta* / *-tte* / *-ttu*. Yhdistelemällä uusia johdinaineiksia jo käytössä oleviin, saadaan aikaan lähes rajattomasti uusia skangivariantteja: *pintsa* + *-ska* > *pintska* + *-(a)ri* > *pintskari*, *pintsu* + *-kka* > *pintsukka* jne. Sanasto on siis todella vaihtelevaa ja runsasta.

IV ATTRAKTIOKESKUKSIA

1. Attraktiokeskusten synonyyminen

Kaikille slangeille on tyypillistä se, että eräille puhujien kannalta merkityksellisille käsitteille syntyy runsaasti yhä uusia synonyymisiä ilmauksia. Näitä suosikkikohteita kutsutaan attraktiokeskuksiksi. (Leskinen — Toivonen 1995: XV.)

Attraktiokeskukset ovat slangisanastojen affektisinta osaa, ne osoittavat ja herättävät eniten asenteellisuutta ja tunteita. Attraktiokeskukset muodostuvat kullekin slangille tärkeimpien aihepiirien ympärille; ratsastusslangista puhuttaessa ei ole sattumaa, että aineistossani olevat kaksi laajinta attraktiokeskusta ovat syntyneet sanojen *hevonen* ja *ratsastaa* ympärille. Attraktiokeskusten sanat ovat osittain synonyymisiä, mutta eivät välttämättä täysin korvaa toisiaan.

Ylivoimaisesti eniten nimityksiä löytyy hevoselle, kaikkiaan niitä on lähes 300 kappaletta. Myös *ratsastaa*-verbillä on peräti 52 vastinetta. Synonyymien runsaus johtuu siitä, että tarkoitteen eri vivahteita on tarpeellista kuvata eri sanoilla. Synonyymit eivät siis välttämättä ole täysin samansisältöisiä. (Sivula 1989: 185.) Myös slangista voidaan löytää eriasteisia synonyymejä: suppeammin synonyymeinä pidetään sanoja, jotka vastaavat toisiaan sisällöltään mahdollisimman tarkoin, väljemmässä merkityksessä synonyymejä ovat kaikki sa-

masta tarkoitteesta käytettävät sanat eri vivahde- ja tyylieroista huolimatta (Vesikansa 1978: 49).

Yleissanalla *hevonen* ilmaistaan samaa tarkoitetta kuin erikoissanoilla *varsa*, *tamma*, *ruunikko*, *hannoverinhevonen* jne. Yleissana ei siis välttämättä ole erikoissanan varsinainen synonyymi, vaikka sitä käytetäänkin tietyin edellytyksin nimittämässä samaa tarkoitetta. (Sivula 1989: 184.) Olen laskenut aineistostani hevosta nimittäviksi sanoiksi kaikki samaan tarkoitteeseen viittaavat sanat, vaikka kaikki eivät välttämättä ole keskenään täysin synonyymisiä. Hevosta nimittämissä sanoissa on siten mm. hevosen käyttötarkoituksesta, rodusta tai muista ominaisuuksista tulevien erikoissanojen slangivastineita, jotka kaikki nimittävät hevosta, mutta eivät välttämättä kaikkia mahdollisia hevosia.

Verbeillä voi olla hyvinkin runsaasti synonyymiluonteisia ilmauksia, eikä aina voidakaan puhua täysistä synonyymeista (Sivula 1989: 197). Yleissan *ratsastaa* voi korvata moni tietynlaista ratsastamista merkitsevä erikoissana. Niinpä myös ratsastusta tarkoittavien sanojen joukossa on erikoissanoja, kuten esim. kouluratsastusta, esteratsastusta ja kilparatsastusta kuvaavia ilmauksia.

Eniten synonyymisiä ilmauksia ympärilleen keräävät mahdollisimman affektiset ja puhujan kannalta merkityksellisemmät sanat. Ratsastusslangissa monin paikoin on silmiinpistävää sen negatiivisuus ja kielteinen asenne hevosta ja omaa ratsastussuoritusta kohtaan. Keskeisimpiin ja samalla affektisimpiin sa-

noihin liittyvä negatiivisuus voidaan nähdä esim. ratsastusmaailman kokeneen sisäpiirin itseironiana. Toisaalta samoilla ilmauksilla kokeneiden hevosihmisten on helppo halventaa aloittelijoiden suorituksia.

Ratsastuslangissa sanaston alueellinen vaihtelu on melko runsasta ja siten samalla sanalla voi olla lukuisia synonyymejä, jotka ovat käytössä eri puolella Suomea. Esim. hevuskuljetustraileri on Helsingissä *laatikko*, Jyväskylässä *koppi*, Joensuussa *kulkkari*, Forssassa *traikku*, Porissa *treikku* ja Rovaniemellä *vinikka*. Toki synonyymit siirtyvät vähitellen myös laajempaan käyttöön, monissa saamissani kirjeissä oli maininta, että ”opin tämän sanan ratsastusleirillä poissa kotipaikkakunnaltani”. Esimerkiksi Tampereen seudulta on lähtöisin *ratsi*-alkuinen sanapesye, (*ratsi* ’ratsuhevonen’, *ratsihalli*, *ratsihousut*, *ratsihuone*, *ratsikypärä*, *ratsiope*, *ratsitunti* jne.) joka on käyttökelpoisuutensa ansiosta leviämässä myös muualle Suomeen. Helsingissä ja muulla pääkaupunkiseudulla puolestaan käytetään vastaavia *rida*-alkuisia sanoja, kuten esim. *ridahandut*, *ridakamat*, *ridahousut*, *ridalantsarit*, *ridaliivi*, *ridaope* ja *ridarotsi*. *Rida*-alkuiset sanat eivät muualla Suomessa ole juurikaan käytössä, muualla saman lainasanana pidempi muoto *ridaus*- on yleisin ratsastusvarusteita kuvaavien ilmausten etuliite, esim. *ridaushousut*, *ridauskypry*, *ridauspotta*, *ridauspökät* ja *ridaustunti*.

Samalla slangisanalla voi myös olla monta eri merkitystä. Monimerkityksisyys on monien slangijohtimilla tehtyjen slangisanojen ominaispiirre, koska esim.

kaikista *kumi*-alkuisista yhdyssanoista tulee helposti joko *kummiksi* tai *kummareita*, *pysty*-alkuisiata *pystiksiä* tai *pystäreitä* jne. Myös eri sanojen äänteellinen samankaltaisuus tai tarkoitteiden yhteiset ominaisuudet voivat johtaa saman slangisanan käyttöönottoon. Esimerkiksi verbi *tikata* voi tarkoittaa ratsastusslangissa joko 'käyttää kannuksia rumasti' tai 'ravata lyhyellä askeleella'. Verbin molemmat merkitykset kuvaavat säännöllistä pitkäkestoista tekemistä, jossa joku "tikuttaa". Toiminta tapahtuu tasaisesti kuin ompelukoneen tekemänä ja työn tuloksena voisi syntyä säännöllistä tikkiä. *Buutsit* voivat paikakunnasta riippuen olla joko 'kumiset kaviosuojat eli kumikellot tai putsit', 'hevosen kuljetussuojat' tai 'ratsastussaappaat'. Ilmausten monimerkityksisyys on yleiskielen kannalta ongelmallinen ilmiö; slangiin monimerkityksisyys kuitenkin kuuluu olennaisena osana, eikä se yleensä aiheuta ongelmia. Aineistoni sisältää lukuisia ilmauksia, joilla on kaksi tai useampia eri merkityksiä. Ilmausten eri merkitykset on erotettu toisistaan numeroin ja pääsääntöisesti järjestetty siten, että useammin ehdotettu merkitys selostetaan ensin.

Huomattavaa on se, että myös joillakin ratsastusslangiin kuuluvilla yleiskielen sanoilla on alueellisia merkityseroja. Sanapari *riimu* — *päitset* on yksi keskeisimpiä. Nimitykset *riimu* ja *päitset* vaihtelevat murrealueittain keskenään ja aiheuttavat silloin tällöin jopa sekaannuksia. Periaatteessa molemmat tarkoittavat hevosen päähän laitettavaa varustetta, jossa ei ole kuolaimia ja jota käytetään hevosta talutettaessa tai kiinni sidottaessa. *Riimu* on länsimurteisempi, ja sen kanssa käytetään *riimunnarua* tai *riimunvartta*. Itämurteissa *riimu* tarkoittaa

taakin pelkästään talutusnarua, jota käytetään päitsien kanssa. (Vrt. myös yleiskielessä *riimu* 'teräsketju' tms.) Jako itämurteisen *päitset*-sanan ja länsimurteisen *riimun* välillä ei kuitenkaan ole aivan selkeä; näyttää siltä, että *riimu* olisi vakiinnuttamassa asemaansa yleiskieleen. Lukuisissa aineistokirjeissä ilmausta *päitset* nimettiin slangivastineeksi *riimu*-sanalle. *Päitset* ja *suitsetkin* menevät merkitykseltään joskus sekaisin. Perinteisesti (ja yleiskielisesti) *suitset* tarkoittavat ratsastuksessa käytettävää varustetta, johon kuuluvat myös kuolaimet ja ohjat. Monet ratsastustarvikeliikkeet ovat kuitenkin alkaneet myydä suitsia *ratsupäitsinä* tarkoituksenaan ilmeisesti kertoa, että kuolaimet ja ohjat eivät sisälly suitsien hintaan.

Eniten epäselvyyksiä ehkä kuitenkin aiheuttaa sanojen *karsina*, *parsi* ja *pilttuu* vaihtelu. *Karsina* merkitsee (yleiskielisestikin) hevosen omaa tilaa, jossa se saa asua vapaana. *Pilttuu* ja *parsi* ovat täysin synonyymisia, ja ne merkitsevät *karsinaa* kapeampaa tilaa, jossa hevonen asuu kiinni kytkettynä. Joissakin länsimurteissa *karsinan* ja *pilttuun* ero on hävinnyt, ja *pilttuu*-sanaa käytetään kuvaamaan myös *karsinaa*. Näiden sanojen merkitysero on pieni, mutta merkityksellinen. Esimerkiksi lehtien tallipaikkailmoituksissa mainitaan joskus, että *vapaana kaksi pilttuupaikkaa*. Nykyisin pilttuutallit ovat Suomessa hyvin harvinaisia, joten on erittäin luultavaa, että kyseessä ovat sittenkin *karsinapaikat*.

2. Hevosta nimittävät sanat

Hevosta nimittävät sanat ilmentävät suomalaista tallislangia parhaimmillaan. Hevosta kuvataan mm. sen rodusta, ulkonäköön liittyvistä ominaisuuksista, luonteenpiirteistä, käyttöominaisuuksista, sukupuolesta tai iästä juontuvilla sanoilla. Suuri osa ilmauksista on humoristisia tai leikillisiä. Osa hevosta nimittävistä sanoista puolestaan pyrkii olemaan karskeja tai jopa halventavia. Kaikille slangeille tyypillisiä ominaisuuksia, ilmausten tunnevaltaisuutta, liioittelua ja luovaa kielellistä leikittelyä, on hevosta nimittävien sanojen joukossa runsaasti.

Hevosta (tai ponia) yleensä nimittäviä sanoja on kaikkiaan nelisenkymmentä. Neutraalit *bolle*, *hebsi*, *hebsku*, *hepo*, *heppa*, *hevo*, *horse*, *humma*, *kopoti*, *polle*, *pollukka*, *ponny*, *ponska*, *pouni* ja *ratsi* 'ratsuhevonen' ovat aineistossani selvänä vähemmistönä. Monet näistä ratsastusslangissa neutraaleilta vaikuttavista ilmauksista esiintyvät myös lastenkielessä ja ns. hellittelysanoina. Osaa näistä päällisin puolin neutraaleista ilmauksista voidaan käyttää kuitenkin myös halventavassa merkityksessä. Esimerkiksi kouluratsastuskilpailuissa on eduksi, jos hevonen ei ole liian tavallinen ulkonäöltään; jos kilpahevosta nimitetään *polleksi* tai *hummaksi*, vihjataan silloin hevosen olevan mitäänsanomattoman tavallinen tai vaisu.

Vaikka hevonen onkin rakastettu ystävä, ovat monet hevosta nimittävät sanat negatiivissävyisiä tai ilkeileviä. Taustalla lienee monia slangille tyypillisiä syitä

(liioittelua, kapinahenkisyyttä jne), eikä näillä sanoilla siis välttämättä tavoitella loukkaavuutta, vaan pelkkää iskevyyttä ja tehoa. Esimerkiksi *elukka, jyrä, kaaho, kaakki, koni, kopu, kopukka, könkkä, köpö, lankku, lehmä, lomppo, nahka, otus, poku, pässi, raato, rautakanki, sikaniska, sohlo, sonturi, sökö* ja *teuras* ovat selvästi pejoratiivisia hevosennimityksiä. Pejoratiiviseksi tulkitsem myös sanan *nöösö*, joka tarkoittaa kilttiä hevosta. Myös edellä esiteltyt sanat voidaan tulkita omalla tavallaan humoristisiksi, eikä olisi aivan poikkeuksellista kuulla niitä myös leikillisinä hellittelyniminä. Jokainen hevosenomistaja voi kutsua omaa hevostaan hellästi *köpöksi* tai *otukseksi*, naapurin hevoseen samoja nimityksiä ei voi ainakaan julkisesti käyttää. Negatiivisia hevosennimityksiä tarvitaan myös eräänlaisessa etäännyttävässä merkitystehtävässä. Esimerkiksi murrosikäinen nuori ei voi kaikissa tilanteissa näyttää hevosrakkauttaan liian selvästi, jolloin on tehokasta nimitellä hevosta halventavilla nimillä, joilla ei oikeasti tarkoiteta mitään pahaa. Negatiivissävyiset ilmaukset etäännyttävät hevosen vieraammaksi ja saavat sen vaikuttamaan vähemmän tärkeältä kuin se todellisuudessa on.

Monet negatiiviset hevosennimitykset, kuten esim. *jyrä, kaaho, könkkä, köpö, lankku, lehmä, linkkuri, lomppo, rautakanki, satulanpesutelineen niellyt, sohlo*, kuvaavat huonosti tai ratsastajan kannalta epämukavasti liikkuvaa, jäykkää ja kankeaa hevosta. Hevonen, joka liikkuu liian kovaa, liian hitaasti, liian jäykästi tai epäpuhtaasti on ratsastajan kannalta hankala — siksi se on myös erittäin affektinen käsite, jolla on runsaasti erilaisia synonyymisiä ilmauksia. *Keinutuoli*,

kumitassu ja *nojatuoli* puolestaan kuvaavat hevosia, joilla on erityisen miellyttävät askellajit.

Humoristisia ja leikkilisiä ilmauksia on varsin runsaasti: *animaali*, *hevosvoima*, *hihtäjä*, *kapula*, *karvakasa*, *karvakorva*, *karvaoppeli*, *kaurafoordi*, *kauramopo*, *kirppu* 'poni', *koukku*, *koulubussi* 'suurikokoinen kouluratsastushevonen', *kuikelo*, *liikkuva lihatiski* 'ratsuhevonen', *lompsakorva*, *luukato*, *luupää*, *monsteri*, *pajatso* 'hevonen, jolla on suuri alahuuli', *palloturpa* jne. Hevosmaailmassa on voimakas kahtiajako ratsuiehminen ja ravi-ihmisten välillä. Osapuolet eivät välillä halua ymmärtää toistensa suhtautumista hevosiin. Karkeasti yleistettynä ratsuiehmiset ajattelevat kaikkien ravi-ihmisten olevan alkoholisoituneita eläinräkkäykseen syyllistyviä keski-ikäisiä miehiä, jotka pitävät hevosia vain rahaa saadakseen, kun taas ravi-ihmisten mielestä kaikki ratsuiehmiset ovat pikkutyttöjä, jotka pilaavat hevosia hemmottelemalla niitä liikaa. Monet humoristiset ilmaukset heijastelevat kyseistä kahtiajakoa: *luukatoja* tai *kuikeloita* ovat kaikki ravisukuiset tai ravureita muistuttavat hevoset, *liikkuvia lihatiskettä* puolestaan ratsut. Erityisen paljon tunnepitoisia nimityksiä saavat ravisukuiset hevoset, jotka ovat syystä tai toisesta vaihtaneet ammattia ja siirtyneet ratsastuskäyttöön. Ravihevoset on jalostettu ravaamaan kovaa, siksi niiden rakenne ja liikkeet luovat omat rajoituksensa ratsukäytölle. Mm. *jyrä*, *kolmijalkainen*, *kärrihevonen*, *leuaton*, *ravurinraato* ja *teuras* nimittävät entisiä ravihevosia ja kuvaavat hyvin ratsastusmaailman yleistä asennetta ravureita ja raviurheilua kohtaan.

Monille ratsastuksen harrastajalle ratsastuskoulun tuntihevonen on läheisin ja tutuin hevonen. Niinpä ei olekaan ihme, että erilaisia tuntihevosta nimittäviä sanoja on kaikkiaan noin 30. Ratsastuskoulun hevosia ovat mm. *joukonjatke* 'tuntihevonen, joka ei innostu mistään', *kehänkiertäjä*, *kehäraakki*, *keppiheppa*, *keppis*, *kolikkokoje*, *köpöttelijä*, *opetusmestari*, *oppari*, *rataraakki*, *tuntihepo*, *tuntijuna*, *tuntijuntti*, *tuntinakki*, *tuntsa*, *tuntsari*, *tuntsi*, *tunttari* ja *työläinen*. Ratsastuskouluilla asuvat myös *hoitsu*, *hoittari*, *hoituri* ja *passi* 'hoitohevonen', *vakkari* 'ratsastustuntilaisen vakiohevonen' ja *maastonakki* 'maastoratsastuksessa aloittelijoille hankaluuksia aiheuttava tuntihevonen'. Laiskat tuntihevokset liikkuvat ratsastuskentällä *hautajaissaattueena* eli hitaasti etenevänä osastomuodostelmana. Tuntihevosen vastakohtana ovat yksityisten ihmisten omistamat *yksäri* 'yksityishevonen' ja *pullahevonen* 'harrastekäyttöön hankittu yksityishevonen'. Laiskaa tai luonteeltaan tasaista (tunti)hevosta kuvaavia ilmauksia on myös runsaasti: mm. *idioottivarma*, *juna*, *kameli*, *lage*, *lehmä*, *liima*, *liisteri*, *löttänä*, *löysä makkara*, *nukkuneen rukous*, *pomminvarma*, *pöntis*, *tatti* ja *vetku*.

Ratsastuskoulujen tuntihevokset ovat yleensä ammattiinsa tottuneita, tasapainoisia uurastajia, jotka eivät aivan pienistä asioista hätkähdä. Kilpahevosten ominaisuutena on puolestaan kaikenlainen herkkyys; ne reagoivat herkemmin ratsastajan apuihin kuin aloittelijoiden karkeisiinkin otteisiin tottuneet tuntihevokset. Kokeneet ratsastajat osaavat jo vaatia hevoseltaan tiettyjä ominaisuuksia,

joita ratsastuskoulujen tuntihevosilla ei välttämättä ole, siksi monet tuntihevos-
ten nimitykset ovat kokeneempien ratsastajien keksimiä halventamaan pyrkiviä
ilmauksia. Jälleen ratsastustallien kokeneempi sisäpiiri pääsee kohottamaan
statustaan ”tavallisiin” tuntiratsastajiin nähden — aloittelevalle ratsastajalle
jokainen hevonen on yhtä kunnioitusta herättävän näköinen, eikä sen ominai-
suuksilla ole niin suurta väliä.

Herkät hevoset ovat yleensä ratsastajalle ilo: ne reagoivat nopeasti ja kevyesti
annettuihin apuihin. Yhtä herkästi ne reagoivat myös ratsastajan tekemiin vir-
heisiin, joten alottelijoiden ratsuja kovin herkät hevoset eivät ole. Yliherkät, ja
siksi hankalat hevoset ovat hevoskaluston toisessa ääripäässä. Ylivireitä ja liian
helposti kiihtyviä tai pitelemättömiä hevosia kuvaavat ilmaukset *hiihtäjä, hyp-
pyheikki, kaahari, kaaho, kenguru* ’pukitteleva hevonen’, *kuumakalle, pissapää,
pörtsä, ryöstäjä, suhari, suihkari, säheltäjä, turbomalli* ja *töhöttäjä*. Useimmat
näistä nimityksistä ovat läpinäkyviä, joten myös tallislangiin perehtymättömät
ihmiset osaavat tulkita ne oikein — tämä onkin tärkeää, sillä onhan kunnioi-
tusta herättävän rohkeaa ratsastaa *kuumakallella* ja hallita 600-kiloista *suihka-
ria*. Samoilla ilmauksilla myös pelotellaan aloittelijoita; kukaan ei halua en-
simmäiselle maastoretkelleen hevosta, jota nimitetään *hyppyheikiksi* tai *pissa-
pääksi*.

Kilpahevoset saavat ammattinsa mukaan nimityksen *kouluhevonen, estehevonen*
tai *hyppyhevonen* jne. Lähinnä kilpahevosta kuvaavia nimityksiä ovat myös *este-*

tykki, hyppykone, kanuuna, kilpuri, kisakone, koulukone, koulumestari, pyssy, rusetitai, rusettikone, rataketu, tykki sekä *kana* 'hevonen, joka epäröi ennen esteitä', *kenguru* 'ns. hissihyppyjä hyppäävä hevonen', *kieltäjä* 'kilpahevonen, joka kieltäytyy usein hyppäämästä esteitä' sekä *tökkijä, toppari ja stoppari*, jotka merkitsevät samaa kuin *kieltäjä*.

Monet edellä mainituista kilpahevosten nimityksistä ovat merkitykseltään kaksijakoisia. Esimerkiksi *kone*-perusosan sisältävät yhdyssanat merkitsevät kaikki hyvää ja menestyvää kilpahevosta. *Kone* viittaa väsymättömään ja tehokkaaseen suoritukseen, jolla saavutetaan esim. paljon ruusukkeita (*rusettikone*) tai menestystä kilpailuissa (*kisakone*). Ratsastuslangissa keskeistä on ilmausten kaksijakoisuus; on helppo ratsastaa hevosella, joka toimii kuin kone, mutta ratsastaja saa enemmän arvostusta mikäli ratsastaa vaikeammalla, yllätyksiä aiheuttavalla hevosella. Yleisslangissa *kone* tarkoittaa 'seksuaalisesti aktiivista naista, huoraa'. Koska ratsastuslangin ilmauksia käytetään myös halventavassa merkityksessä, on mahdollista, että yleis- ja ratsastuslangin ilmausten välillä on jonkinlainen yhteys. Yleisslangin merkitys ei välttämättä ole aivan suoranaisesti vaikuttanut ratsastuslangin ilmauksiin, mutta samantyyppinen negatiivinen sivumerkitys kaikkiin *kone*-sanoihin liittyy. Sotilasslangin ilmaus *lomakone* 'paljon lomaileva varusmies' on myös luultavasti vaikuttanut ratsastuslangi-ilmausten syntyyn, tarkoittaahan esim. *hyppykone* tai *koulukone* myös hevosta, joka hyppää esteitä tai kilpailee paljon.

Kilpahevosiä nimittävät *tykki-* ja *pyssy-* ilmaukset lienevät yhteisiä muiden urheiluslangien kanssa. Esimerkiksi jääkiekkokielessä hyvät maalintekijät ovat *maalitykkejä*, jalkapallossa puhutaan *kanuunalaukauksista* ja hyvä kilpa-auto on *pyssy*. Ilmeisesti kaikki aseisiin liittyvät nimitykset antavat tarkoitteelleen vaikutelman esim. nopeudesta ja tehokkuudesta — kilpahevoselle nämä ovat tärkeitä ominaisuuksia.

Hevosen rodun perusteella annettuja nimityksiä löytyy kotoiselle suomenhevoselle aineistostani eniten, kaikkiaan yli 20 kappaletta. *Suokki, suokkis, suokkari, suomari, suoppari, suppari, suomi-polle* ja *äs-hoo (sh)* ovat neutraaleja suomenhevosta kuvaavia ilmauksia. Ratsastuskouluissa suomenhevoset ovat yleensä nöyriä ja kilttejä opetusmestareita, siksi ne mielletään helposti aloittelijoiden ratsuiksi. Tästä syystä monet suomenhevosta kuvaavat nimitykset ovat negatiivissävytteisiä ja paljastavat näitä asenteita. Esim. nimitykset *suomenjuntti, suomenjupo, juntti, jupo, jupokka, kopu, kärryhevonen, poku, raato* ja *jyrä* yrittävät selkeästi vähätellä suomenhevosta. Suomenhevosta voidaan kuitenkin kutsua ystävällisesti myös *suosikiksi, jääkarhuksi* tai *frediksi*.

Suomenhevosen lisäksi aineistossani esiintyviä hevosrotuja olivat mm.: *lillipony, miniponi, setikka, settari, settis, shettis* ja *sittis* 'shetlanninponi', *connis* 'connemaranponi', *foresti, nyffi, nyfffari* ja *nyykki* 'newforestinponi', *mauntti* 'welshmountainponi', *coctailponi* ja *x-poni* 'risteytysponi', *pee-vee (pv), puk-su, puokki, puolkki* ja *puokkari* 'puoliverihevonen', *lämppäri, lämpönen, äl-vee*

(lv), *lämpösheppa* ja *ravurinraato* 'lämminverihevonen', *enkkulainen täykkäri*, *täykkis*, *täykkäri* ja *täyskäri* 'englantilainen täysverihevonen', *arabi* ja *abari* 'arabialainen täysverihevonen', *ruotsin poni* ja *russi* 'gotlanninruss', *issikka* ja *iski* 'islanninhevonen' sekä *vuonis* 'vuonohevonen'. Muita hevosroduista tulevia nimityksiä ovat *saku* ja *sakke* 'saksalainen hevonen', *hurri* 'ruotsalainen puoliverihevonen', *polasko* 'puolalainen hevonen' sekä *idän ihme* tai *ryssä* 'Virosta tai Venäjältä tuotu hevonen'. Hevosen rodun perusteella annetut nimitykset muodostetaan yleensä äänteellisin perustein, esim. *newforestinponi* > *nyffi*, *vuonohevonen* > *vuonis*, joten nämä nimitykset ovat suhteellisen neutraaleja. Slangista ja puhekielestä lainatut kansallisuuksia kuvaavat nimitykset, jotka ovat siirtyneet nimittämään kyseisen maan hevosrotuja, sisältävät myös ratsastusslangissa lievän negatiivisen sivumerkityksen. Esim. nimitykset *hurri* ja *ryssä* ovat myös alkuperäisessä merkityksessään halventavia ja negatiivisia, ja tuo sama sävy säilyy myös ratsastusslangin vastaavissa ilmauksissa.

Hevosta voidaan nimittää myös ulkonäön tai käyttöominaisuuksien perusteella. Paljon nimityksiä on erityisen affektisille käsitteille: hankalalle, vaikeasti käsiteltävälle tai ratsastettavalle hevoselle, laiskalle, huonosti liikkuvalla, ontuvalla, jäykällä tai vihaisella hevoselle. Aikaisemmin käsiteltyjen ilmausten lisäksi tällaisia sanoja ovat esim. *kevytperäinen* 'hevonen, joka pukittelee tai potkii', *kirahvi* 'poissa kuolaintuelta oleva, pää pystyssä kulkeva hevonen', *kuovi* 'etujalalla kuopiva hevonen', *muuli* 'itsepäinen hevonen', *perässä vedettävä malli* 'rauhallinen tai laiska hevonen, joka talutettaessa laahustaa liian hitaasti

taluttajan jäljessä', *pühara* 'vihainen hevonen', *potkuri* 'hevonen, joka potkii', *ropeli* 'pukitteleva hevonen', *vinski* ja *vinski* 'hankala hevonen'. Vihaisia hevosia ovat lisäksi myös *ihmissyöjä*, *killeri*, *lego* ja *peto*. Ulkonäön perusteella nimetään myös *kivitalo* ja *mammutti* 'kookas hevonen', *lihapulla*, *möhis* ja *pallomaha* 'lihava hevonen', *lahna* ja *luukato* 'laiha hevonen', *maaliämpärissä uitettu* 'kimo' sekä *pajatso* 'hevonen, jolla on suuri alahuuli'.

Sukupuolen perusteella annettuja nimityksiä ovat esim. *julli*, *karju*, *mölli*, *raggari*, *retku*, *taukki*, *tosimies* ja *öykkäri* 'ori', *mamma*, *mammu*, *missi*, *mummu*, *neiti*, *rillukka*, *rouva*, *tammamamma* ja *tammukka* 'tamma' sekä *jäppinen*, *pokka*, *rumppi* ja *ruuni* 'ruuna', *paatsa*, *pappa*, *setä* ja *vaari* 'vanha ruuna'. Varsan nimityksiä ovat mm. *kekku*, *naski*, *pikkuriiviö*, *puppe*, *riiviö*, *vaava* sekä *vaavi*. Kolmivuotias hevonen on *murkku* ja ratsukoulutuksen aloittanut nuori hevonen *remontti*. Koulutusvaiheessa olevia (nuoria) hevosia kuvaavat myös nimitykset *hela*, *holokki* ja *pusla*.

Ratsastusslangissa oreja kuvaavat nimitykset erottuvat selvästi muista hevosen sukupuoleen liittyvistä nimityksistä. Tammaa ja ruunaa kuvataan suhteellisen neutraaleilla ilmauksilla, oria kuvaavat nimitykset ovat yleensä negatiivisia. Orit ovat ratsastuskouluissa erittäin harvinaisia, koska niiden käyttäytyminen on voimakkaan hormonitoiminnan takia hyvinkin arvaamatonta. Orit vaativat ulkoilutuksen ja kaiken muun hoidon suhteen monia erikoisjärjestelyitä, joten useimmat tallit eivät suostu edes väliaikaisesti majoittamaan niitä. Orien ym-

pärillä on eräänlaista hohtoa: hevosteksteissä unelmien hevonen on aina villi ori, joka hyväksyy hoitajakseen vain yhden ainoan ihmisen. Oreihin liittyy monia myyttisiä uskomuksia, mutta niiden vastapainoksi useimmat oreja käsitelleet ihmiset voivat kertoa karusta totuudesta — ori on aina ammattilaisen hevonen. Pelokkaassa ja ymmärtämättömässä kohtelussa kaikki orit muuttuvat *karjuiksi, retkuiksi ja raggareiksi*.

Keskeiset hevosta nimittävät sanat ovat usein hevostohtaisia. Jokaisella Suomessa rekisteröidyllä hevosella on sekaannusten välttämiseksi oma yksilöllinen nimensä. (Ei siis kuten esim. lehmillä, joilla sama nimi voi olla vaikka tuhannella lehmällä.) Vaikka hevonen olisi jo kuollut, ei toinen hevonen voi saada samaa nimeä. Ratsurekisteriin hyväksytään tosin järjestysluvut hevosen nimen perään, eli jos välttämättä haluaa nimetä hevosensa *Polleksi*, ja rekisterissä satuuakin olemaan jo entuudestaan *Polle*-niminen hevonen, voi pyynnöstä saada luvan rekisteröidä hevosensa nimellä *Polle II*.

Yleisin hevosen henkilökohtaisista nimityksistä on yleensä jonkinlainen lyhenne virallisesta rekisterinimestä. (Esimerkiksi Casablanca > Kassu, No Jumping > Jumppi, Vorthosa > Vortsi.) Hevosen yksilölliset ominaisuudet kuitenkin ilmevät usein vasta virallisen nimen antamisen jälkeen, joten yksi hevonen voi saada monia ”henkilökohtaisia” nimiä. Ehkä juuri herkullisimmat tallislangin sanaleikit käydään hevosten nimillä. Tallihierarkiassa tavallisten tuntiratsastajien yläpuolella olevat hevosenhoitajat voivat osoittaa hoitohevostaan kohtaan

tuntemaansa tuttavallisuutta näillä eriskummallisilla nimillä; tallin sisäpiiriin kuulumattomat tuntiratsastajat eivät näitä nimiä välttämättä ymmärrä. Esim. eräs pohjois-karjalainen newforestinponi on viralliselta nimeltään *Kotimäen Fantom*, jonka lyhyiksi kutsumanimiksi ovat muotoutuneet *Tomi* ja *Tomppa*. Ponin omaperäisten käytöstapojen ja ulkonäön ansiosta se kuitenkin tunnetaan parhaiten nimellä *Pastori Perälä*. (Lihava takapuoli, kaulan molemmille puolille jakautuva harja, eli ns. pastorin kampa, harras laiska luonne jne.) Nimitys syntyi tallityttöjen keskuudessa, edes ponin omistaja ei ymmärtänyt *Pastori Perälän* tarkoittavan *Kotimäen Fantomia*. Hämeenlinnalaisella ratsastuskoululla asuu tuntihevonen nimeltä *Rubilnik*, mutta vaaleanpunaisen turvan ja lehmänlaukin (’valkoinen leveä merkki hevosen päässä’) vuoksi hevosta kutsutaan *Petteri Punakuonoksi*. Samainen *Petteri* on lisäksi laiska ja siksi se tunnetaan myös nimellä *Paavo-lehmä* ja *Pave*. Sain aineistokirjeissä runsaasti hevosten yksilöllisten nimien syntyhistorioita, ja yleensä ne ovat edellä kuvatun kaltaisia. Kirjeessä saattoi olla maininta siitä, ettei tallilla käytetä lainkaan hevosta yleensä nimittäviä ilmauksia, koska kaikkia hevosia nimitetään ainoastaan yksilöllisillä nimillä. En ole laskenut näitä hevosten erisnimiä aineistoni kokonaislukumäärän joukkoon.

3. *Ratsastaa*-verbin korvaavat ilmaukset

Verbien synonyymit eivät läheskään aina ole täysiiä, täydellisesti toisensa korvaavia ilmauksia. Monet ilmaukset ovatkin vain synonyymiluonteisia ja usein deskriptiivisiä. Ilmausten runsaus johtuu osittain siitä, että yhden verbin kuvaamaa tekemistä on kovin monenlaista. (Sivula 1989: 197.) Hevosennimitysten ohella *ratsastaa*-verbin korvaavat ilmaukset osoittavat ehkä parhaiten ratsastusslangin käyttäjien asenteellisuutta.

Normaalin yleissanan *ratsastaa* korvaavat mm. verbit *jumputtaa*, *hnyyttää*, *kopotella*, *köpsiä*, *köpötellä*, *köpöttää*, *nylkyttää*, *sutkuttaa*, *ratsia* ja *ridata*. Osaan edellä mainituista ilmauksista liittyy jokin tietynlaista ratsastustapaa merkitsevä sivumerkitys (esim. *ratsastaa keskittymättä*, *ratsastaa ilman tavoitetta*, *ratsastaa huonosti*), mutta perusmerkitys kaikilla on ainoastaan '*ratsastaa*'. Ratsastaja voi itse sanoa lähtevänsä nylkyttämään, mutta ilman negatiivista sivumerkitystä toiset eivät voi kuvata hänen ratsastustaan samalla verbillä.

Erityisen suosittu ratsastusta kuvaava verbi on *mennä*. *Mennä*-verbi voi kuvata määritteineen lähes kaikenlaista ratsastamista, itsenäisenä sen merkitys on '*ratsastaa*'. Ratsastuskoululainen voi kysyä opettajalta, ”*voinko mennä Kassulla*”. *Mennä*-verbin avulla muodostetaan useita vaihtelevia ilmauksia esim. *mennä kentällä*, *mennä esteitä*, *mennä koulua*, *mennä sileetä* '*kouluratsastaa*', *mennä jonokoulua* '*ratsastaa osastomuodostelmassa*', *mennä käsijarru päällä*, *men-*

nä mustikkaan 'ratsastaa maastossa', *mennä nakissa* 'ratsastaa hevosta peräänannossa', *mennä hiihtistä* 'hiihtoratsastaa', *mennä pröömänä* 'ratsastaa tyylikkäästi' ja *mennä sairasta nakkia* 'ratsastaa kiitolaukkaa'. Talleilla kuulee harvoin kenenkään ratsastaneen hevosellaan, yleensä kaikki ovat vain *menneet*.

Eniten synonyymisiä ilmauksia aineistostani löytyy 'mahdollisimman nopeaa ratsastusta' merkitseville verbeille. Näitä ovat esim. *baanailla, baanata, hanattaa, kaahata, laittaa hanaa, nakittaa, paahtaa, pilestää, pilistää, revittää, sinkoil-la, tikuttaa, usvattaa, usvata ja utuuttaa*. Monet nopeaa ratsastusta kuvaavat ilmaukset ovat lainautuneet ratsastusslangiin esim. autourheilukielestä (mm. *kaahata, laittaa hanaa, revittää* ja *usvata* < *laittaa usvaa putkeen*.) tai yleis-slangista (*baanailla, revittää*). Ratsastuskoulussa käyvä tuntiratsastaja ratsastaa normaalisti kentällä, missä tuntihevokset eivät liiku kovinkaan kovaa. On siis poikkeuksellista ja rohkeaa ratsastaa nopeaa kiitolaukkaa, siksi kiitolaukkaaminen on affektinen käsite ja saa monia synonyymisiä ilmauksia.

Kouluratsastaja *menee koulua* tai *sileetä, nutkuttaa, tuuppaa* tai *vääntää* (koulua). Esteratsastaja *hyppää, menee esteitä, ratoja* tai *in-auttia* 'hyppää ns. jumppasarjoja, jossa esteiden väliin mahtuu vain alastulo ja ponnistus uudelle esteelle, ei siis yhtään laukka-askelta'. Yhdessä ratsastajat voivat *maastoilla, mennä mustikkaan* 'ratsastaa maastossa', *kisata* tai *skabata* 'kilpailla', *juok-sia, klapata* tai *mennä ongelle* 'juokсутtaa hevosta' tai *vetää utua putkeen* 'ratsastaa (maastossa) mahdollisimman kovaa'.

Mielenkiintoista on kouluratsastusta kuvaavien ilmausten asenteellisuus ja hämmästyttävintä on se, että nimenomaan kouluratsastajat käyttävät näitä ilmauksia kuvatessaan omaa ratsastustaan. Esimerkiksi verbiä *vääntää* 'ratsastaa kouluratsastusta' käytetään yleislangissa vaivalloista, työlästä yrittämistä kuvaavissa ilmauksissa. Kouluratsastus on loputonta pikkuasioiden hiomista, joten myös itse kouluratsastuksen harrastajat näkevät sen joskus työläänä. Ilmeisesti ratsastuksen pitkäjänteisyyttä ja pitkällä ajanjaksolla tapahtuvaa harjoittelua halutaan korostaa myös ulkopuolisille. Verbi *tuupata* 'ratsastaa kouluratsastusta' kuvaa kouluratsastajan käyttämää tiivistä istuntaa, jolla hän "tuuppaa" hevosta eteenpäin. Shakkislangissa on käytössä ilmaus *tuupata puuta*, joka merkitsee 'pelata shakkia harrastelijamaisesti' (<Am. slang *wood-pusher*). On mahdollista, että ilmausten välillä on yhteys, mutta ratsastuslangissa merkitys on muuttunut tarkoittamaan nimenomaan ammattimaisella otteella ratsastavan kouluratsastajan ratsastusta. Nämä ilmaukset eivät varsinaisesti sisällä negatiivisia sivumerkityksiä, mutta kouluratsastuksen arvostelijat osaavat käyttää niitä myös negatiivisessa mielessä.

Suuri osa *ratsastaa*-verbin synonyymisista ilmauksista kuvaa huonoa tai tehotonta ratsastusta sekä ratsastusta huonosti liikkuvalla hevosella. Nämä ilmaukset ovat negatiivissävyisiä, ratsastajan taitoja vähätteleviä tai tahallisen välinpitämätöntä suhtautumistapaa osoittavia. Esimerkiksi verbit *hynyttää*, *hököttää*, *juntata*, *kenottaa*, *kevennellä*, *kökkiä*, *könöttää*, *könkätä*, *köröttää*, *lillutella*,

matkustaa, mennä mummoravia, nylkyttää, pompotella, roikkua, ryöhätä, räpeltää kuvaavat jo deskriptiivisesti ratsastuksen luonnetta. Ratsastus on vaativa taitolaji, jossa kukaan ei koskaan voi tulla täydelliseksi. Jokainen hevonen on erilainen yksilö, jolla on huonoja päiviä kuten ratsastajillakin. Huonoina päivinä hevonen on haluton, jäykkä, laiska, ylivireä, vihainen tai se voi liikkua epäpuhtaasti. Ratsastajan tulisi huomata hevosen työskentelystä myös hevosen mielentilat ja suunnitella ratsastus sen mukaisesti. Aina se ei kuitenkaan käytännössä onnistu, ja ratsastajan on helpompi *räpeltää, nylkyttää* tai *sutkuttaa* kuin *ratsastaa*. Huono päivä on parempi kuitata huumorilla ja humoristisella ilmauksella kuin myöntää epäonnistuminen.

4. Yleisimpien varusteiden nimityksiä

Ratsuhevosella on kymmeniä, jopa satoja erilaisia varusteita. Niistä yleisimmät jokahevosen varusteet riimu tai päitset, satula ja suitset esiintyvät usein, hämmästyttävää kyllä, aivan yleiskielisinä. Nämä perusvarusteita ilmaisevat sanat ovat hyvin vanhoja omaperäisiä johdoksia (pää > päitset, suu > suitset) ja germaaniselta tai muinaisskandinaaviselta taholta periytyviä lainoja (ks. esim. Häkkinen 1990). Perusvarusteiden nimitykset ovat jo täysin vakiintuneita, myös yleiskielemme kuuluvia ilmauksia. Ehkä juuri vakiintuneisuutensa vuoksi varsinaisia slangivastineita niille on niukasti, murteista periytyviä puhekielisiä nimityksiä kylläkin.

Aineistossani esiintyviä perusratsastusvarusteiden nimityksiä ovat esim. *sadle*, *satla*, *satle*, *jakkara*, *kuppi*, *penkki*, *tuoli* ja *nojatuoli* 'satula', *suihtimet*, *suitsimet*, *suitsukkeet*, *suittet*, *päävehkeet* ja *remelit* 'suitset', *päähiset*, *päihet*, *päitet*, *päittet*, *raimo*, *riimis*, *rimppa* ja *rimuli* 'riimu'. Riimunnarua eli marhamintaa voidaan kutsua esim. *marhikseksi*, *naruksi*, *narkiksi*, *narskaksi*, *riinariksi*, *riimikseksi* tai *salmikseksi* 'salmiakkikuvioinen riimunnaru'.

Erikoissatulat saavat yleisimmin nimensä käyttötarkoituksen mukaan. Kouluratsastuksessa käytetään *koulusatulaa* tai *koulupenkkiä*, esteratsastuksessa *estesatulaa*, *estepenkkiä* tai *hyppysatulaa*. Uusimman muotivirtauksen mukaan myös estesatulan on oltava kevytrakenteinen sekä tiiviin kontaktin ratsastajan ja hevosen välille salliva; niinpä esteratsastuksessa käytetään myös *close-contact-* ja *flat-seat-satuloita*, joita nimittävät mm. ilmaukset *fläppäri*, *flättäri* ja *klosu*. Satuloita voidaan nimittää myös merkin mukaan: *kiifferi* tai *kööveri* 'Kieffer-merkkinen satula', *pasiiri*, *hyppypasiiri* 'Passier-merkkinen satula', *stybbeni* 'Stübben-merkkinen satula', *skautti* 'Scoutt-merkkinen satula', *vintsu*, *vintte* 'Wintec-merkkinen synteettinen satula' jne. Shetlanninponit käyttävät yleensä ohuesti topattua kevytsatulaa, jota kutsutaan mm. *lätkäksi*, *lätänäksi*, *lärttänäksi* tai *läpyskäksi*. Erityisen miellyttävä ja syvä satula on *nojatuoli* tai *baby-sitter*. Vastaavasti epämiellyttäviä satuloita kuvaavat ilmaukset *heittoistuin*, *kuppi* ja *katapultti* 'satula, jonka takakaari on liian korkea'.

Yleisin käytössä oleva apuohjatyyppejä *martingal* (tai *martingaali*) saa monia slangivastineita, joita ovat esim. *mara*, *markkari*, *martin kaali*, *martinkaalit*, *martsari*, *martskarit*, *martskut*, *martsu*, *martsut*, *martta*, *martti*, *martti ja kaali*, *masan kaali* ja *pikku ystävä*. Myös *graman-apuohjalle* on useita nimityksiä, joita ovat mm. *grammanit*, *grammari*, *grammis* ja *gramskut*. Useimmat hevosvarusteita kuvaavat slangilmaukset syntyvät erilaisten slangijohdinten avulla, joten yleensä varusteiden nimitykset ovat äänteellisiä johdoksia alkuperäisestä sanasta.

Slanginimityksiä on monille hevosten harjoille ja hoitovälineille (*kumari*, *kummari*, *kummis*, *kumppari* ym. 'kumisuka', *piikkis* 'piikkisuka', *pehmari*, *pehmo*, *pehmis* ym. 'pehmeä hevosharja', *kavari*, *kavvari*, *koukku*, *koo*, *kavkoukka* 'kaviokoukku'. Loimille, estetyypeille, hevoskuljetuskalustolle, lääkkeille, rehuille, jalkasuojille, satulahuoville ja -pehmusteille ynnä muille hevosvarusteille on omat slangivastineensa. Monille hevosharrastajille hevosen hoitaminen on vähintäänkin yhtä tärkeää kuin itse ratsastaminen, siksi myös monet hevosten hoitoon ja tallien päivittäiseen puhtaanapitoon liittyvät käsitteet kuuluvat olennaisena osana ratsastuslangiin.

V PÄÄTÄNTÖ

Ratsastus on Suomessa erittäin suosittu harrastus, ja lisäksi se on myös monipuolinen urheilu- ja kilpailulaji. Ratsastus kehittää kuntoa, lihaksiston hallintaa, tasapainoa, koordinaatiokykyä sekä tahdin ja rytmin tajua. Ratsastaessaan ihminen kommunikoi hevosen kanssa tavalla, jota muut liikuntamuodot eivät tarjoa. Kaikenikäiset ihmiset voivat harrastaa ratsastusta, joko omaksi ilokseen tai tavoitteenaan kilpakentät. Ratsastus on myös suosittu kuntoutus- ja terapiamuoto vammaisille. Ymmärrettävää on, että lähes sadantuhannen harrastajan joukkoon mahtuu monenlaisia ihmisiä, monenlaisia tavoitteita ja myös monenlaisia tapoja puhua yhteisestä harrastuksesta.

Ratsastusmaailmassa virallisen ja epävirallisen kielen välinen rajanveto on hankalaa. Monien virallistenkin termien käytössä on horjuntaa, ja virallisten ilmausten osuus koko suomen kielen hevos- ja ratsastussanastosta on hyvin pieni. Myös kaikki harrastelehdet ja -kirjallisuus käyttävät runsaasti slangista peräisin olevia ilmauksia, joten slangi-ilmauksilla on taipumus liukua epävirallisesta yhä virallisempaan käyttöön. Ratsastus- ja hevoskulttuurissa varsinaista ammattikieltä ei ole olemassa, vaan se korvautuu elinvoimaisella ammattislangilla. Mielestäni ratsastusslangilla on kielen todelliselle käytölle huomattavasti suurempi merkitys kuin ns. virallisilla, puhekielen kannalta monesti hankalilla termeillä.

Vakiintunutta terminologiaa ja ns. virallista sanastoa on toki olemassa, esim. Suomen Ratsastajainliitto ry:n julkaisemat kilpailusäännöt sisältävät luettelon kilpailuissa sallituista kuolaimista ja muista varusteista. Lähes kaikki hevosvarusteet tuodaan Suomeen ulkomailta, siksi monille tarvikkeille jää myös viralliseen käyttöön hankala vierasperäinen nimitys, joka on puhekielessä korvattava jollakin käytännöllisemmällä ilmauksella. Suuri osa slangi-ilmauksista johdetaan alkuperäisestä sanasta erilaisia slangijohtimia käyttäen. Slangisanoja myös lainataan toisista slangeista ja kielimuodoista.

Slangia käyttävälle ryhmälle kielenkäyttötavalla on sosiaalinen merkitys. Oma slangi lisää ryhmän yhteenkuuluvuudentunnetta ja auttaa erottumaan muista ryhmistä. Myös ratsastustalleilla slangi ilmentää ryhmän sisäisiä asenteita ja arvomaailmaa. Erilaisissa kielenkäyttötilanteissa slangin tehtävä on erottaa harraste- tai ammattiryhmän asiantunteva sisäpiiri asiantuntemattomista ulkopuolisista. Ratsastustalleilla kieli erottaa kokeneet ratsastajat aloittelijoista, ja slangi heijastelee myös harrasteryhmän sisäisten pienryhmien asenteita toisiinsa kohtaan. Asenteellisuus ratsastusslangissa näkyy ehkä parhaiten erilaisissa hevosta tai ratsastusta kuvaavissa ilmauksissa. Slangi-ilmauksilla tavoitellaan usein myös tiettyä tyyliä tai statusta, mutta slangin käyttö voi olla perusteltua myös käytön yksinkertaisuuden takia. Harrastajan kielellisen tyylin uskotaan kertovan myös hänen ammtitaidostaan tai perehtyneisyydestä kyseiseen harrastukseen, eli jos ratsastaja hallitsee slangissa yhteisesti hyväksytyt kielelliset normit ja säännöt, uskotaan hänen olevan todellinen asiantuntija myös ratsas-

tuksessa. Siten ratsastaja voi oikeilla sanavalinnoilla korostaa omaa statustaan ja pätevyyttään.

Suomen kielen ratsastusslangi noudattelee pitkälle slangin yleisiä ominaispiirteitä. Olen esitellyt ratsastusslangin keskeisimpiä sananmuodostustapoja, joista ylivoimaisesti suosituimpia ovat slangijohdinten *-is* ja *-Ari* käyttö. Selvien vierassanojen runsaus ja slangifraasien käyttö ovat muita slangille tyypillisiä piirteitä, jotka esiintyvät myös ratsastusslangissa.

Tutkielman loppuosa koostuu keräämistäni slangisanoista ja -ilmauksista. Sanakirjaosa sisältää 1600 sana-artikkelia, joihin on koottu kyseistä ilmausta selittävä tieto. Sanakirjan hakusanat on lihavoitu, ja monissa artikkeleissa viitataan edelleen toisiin artikkeleihin lihavoitujen hakusanojen avulla. Kielenaines ja kontekstiesimerkit on kursivoitu. Suhteellisen selvät etymologiat on esitetty toteamalla ne, epäselvissä tapauksissa olen vain viitannut mahdollisiin syntytapoihin. Mikäli ilmauksella on rinnakkaisia ilmauksia yleiskielessä, puhekielessä tai muissa slangeissa, olen viitannut niihin. Sana-artikkelin loppuun on voitu koota myös synonyymisiä ilmauksia. Jokaisen sana-artikkelin lopussa on kerrottu paikkakunta, josta kyseistä ilmausta on ehdotettu, sekä ehdotusten lukumäärä. Mikäli kyseessä on mielestäni vakiintunut tai hyvin yleinen ilmaus, on sanan jälkeen liitetty kommentti ”yleisesti käytössä”. Lähdeluettelossa on ilmoitettu kaikki käyttämäni slangisanakirjat ja sanakirjat, joista olen tarkastanut

yleiskieleen ja muihin slangeihin kuuluvien ilmausten merkityksiä, vaikka niihin ei ole suoranaisesti viitattukaan.

Ratsastus- ja hevosslangia on käytössä todella runsaasti. Vaikka ihanteena olisikin yleinen ja kaikille yhteinen virallisten termien muodostama ammattikieli, on myös slangin annettava elää. Tuskinpa slangi mihinkään häviäisikään! Ratsastuslangisanakirjan kokoaminen on ainakin yksi askel kohti yhteistä ammattikieltä — virallisten termienhän tulisi olla yleisesti hyväksytyjä ja tunnettuja — sanakirja tekisi käytössä olevat ilmaukset ainakin tunnetuiksi.

**SUOMALAISTA RATSASTUSSLANGIA —
TUTKIMUSAINEISTO**

A

aa-koo alkeiskurssi, kymmenen tuntia kestävä ratsastuskurssi vasta-alkajille. Monilla ratsastuskouluilla on vaatimus, että alkeiskurssi tulee olla suoritettuna ennen ratsastustunneille pääsyä. Tallien ilmoituksissa voi olla maininta: *ak:n käyneille*. Syn. **alkkari**. Hki. / Vantaa.

abari arabialainen täysverihevonen. *Arabi* > *abari*. Syn. **arabi**. Ilomantsi / Jkl. / Jns.

ahteri hevosen isot reisilihakset. Yleiskielessä *ahteri* 'ihmisen takapuoli', myös esim. *laivan ahteri* 'laivan perä'. Jkl. / Tku.

ajaa eteen *ratsastusermi* pyytää hevosta pohkeilla liikkumaan reippaammin eteenpäin. Yksi harvoja ilmauksia, jossa ratsastuskielessä esiintyy verbi *ajaa*. Ravikielessä hevosten liikuttamista, myös ratsastamista, ilmaiseva verbi on lähes poikkeuksetta *ajaa*. Ratsastuskielessä *ajaa*-verbiä käytetään yleensä vain humoristisessa mielessä. *Joko on hevonen ajettu?* 'Joko olet ratsastanut?' Ilmaus yleisessä käytössä.

ajattaa juoksuttaa hevosta vapaana tarhassa tai maneesissa. Hevosta vapaana juoksutettaessa sitä saatetaan ajaa takaa esim. raipan kanssa, jolloin siis ajetaan. Vrt. myös yleiskieli. Rovaniemi.

ajella leikata hevosen talvikarva lyhyeksi. Vrt. yleiskielessä *ajella päälaki paljaaksi*. Syn. **klipata**. Jns.

alaturpis turpahihnan alimmainen remmi, ns. mustalairemmi. Espoo / Hki. / Jkl. / Jns.

alkkari alkeiskurssi, kymmenen tuntia kestävä ratsastuskurssi vasta-alkajille. Puhekielessä *alkkarit* 'alushousut'. Syn. **aa-koo**. Jns. / Hki. / Vantaa.

alkuverkka alkuverryttely. *Alkuverryttely* > *alkuverkka*. Vrt. puhekielessä *verkkarit* 'verryttelyhousut'. Jkl. / Jns. 2 / Lahti / Ylistaro.

alppi albiinohevon. Lpr.

animaali hevonen. Engl. *animal* 'eläin'. Jkl. / Jns. / Tku.

antaa alas siirtyä esim. laukasta raviin tai ravista käyntiin. *Se anto laukan alas*. Porvoo / Seinäjoki.

antaa etusta potkia etujalalla. Porvoo.

antaa kenkää potkaista. Vrt. arkinen ilmaus *antaa kenkää* 'erottaa, antaa potkut työpaikasta'. Forssa / Jkl. / Jns.

antaa monoa potkaista. Ilmaus käytössä erityisesti talvisin, kun hevosilla on talvikengät. Jkl. / Jns.

antaa pitkiä kauroja lyödä hevosta monta kertaa raipalla, kurittaa hevosta. Oulu.

antaa selkään lyödä hevosta monta kertaa raipalla. Vrt. ilmaus myös yleiskielessä 'kurittaa'. Jkl. / Ylistaro.

apskit apuohjat. Kajaani.

apuskat apuohjat. Jkl. / Jns.

arabi arabialainen täysverihevonen. Syn. **abari**. Ilomantsi / Jkl. / Jns.

aseet karsinanpuhdistusvälineet. Vrt. esim. sotilasslangissa *aseet* 'ruokailuvälineet'. Jkl. 2.

askellajit läpikäynyt (ratsastaja) ratsastustaidon aste, aloitteleva ratsastaja, joka kuitenkin osaa jo ratsastaa kaikissa askellajeissa. Jkl.

askellajitotutettu (hevonen) hevosen koulutustaste. Hevoselle opetettu liikkuminen ratsastajan kanssa eri askellajeissa, mutta se ei vielä ole peruskoulutettu. Jkl.

astua hautaan tehdä virhe vesihaudalla, rikkoa vesiesteen reunanauha. Jkl.

avo 1. avotaivutus. Jkl. / Jns. / Poitsila. 2. avoväistö. *Kuinka avot sujuvat?* Jkl. / Jns. / Poitsila / Tre.

avoin luokka kilpailuluokka, johon kaikki saavat osallistua ratsastajan iästä, hevosen iästä, rodusta tai koulutustasosta riippumatta. Ilmaus yleisesti käytössä.

B

baanaila ratsastaa kiitolaukkaa. Slangissa *baana* 'tie, ajorata' yms. Hki.

baanata ratsastaa kiitolaukkaa. Hki. / Vantaa.

babysitter 1. miellyttävä satula. Jkl. 2. kouluratsastussatula. Yleiskielessä *babysitter* 'pienen lapsen istuintyyppi, lapsenvahti'. Jkl.

baletti kouluratsastus. Kouluratsastusliikkeet ovat samankaltaisia askelkuviota kuin baletin liikesarjat. Kuusamo.

barbiehevonen hevonen, jota hoidetaan, huolletaan ja suojellaan "liian" tarkasti hevosen luontaisten vaatimusten vastaisesti. Nimitys vertautuu leikki-

hevoseen, jolle kyseiset hoitotoimenpiteet sopivat paremmin kuin oikealle hevoselle. Ks. vastakohta **luomuhevonen**. Jkl.

barrata käyttää kiellettyjä keinoja estehevosen koulutuksessa. Ks. **barraus**. Ilmaus yleisesti käytössä, esiintyy mm. kilpailusäännöissä.

barraus kielletty valmennusmenetelmä (poiketen normaalista koulutuksesta), jonka tarkoituksena on pakottaa hevonen hyppäämään normaalia korkeammalle tai normaalia huolellisemmin. Kyseessä on puhekielestä lähtöisin oleva ilmaus, joka on siirtynyt viralliseen käyttöön, mm. kilpailusääntöihin. Ilmaus syntynyt mahdollisesti englannin substantiivista *bar* 'putki, tanko', vrt. myös engl. *bark* 'hiertyä, ihon rikki hankautumisesta'. Alunperin barraus tarkoitti menetelmää, jossa estettä ylittävän hevosen jalkoihin lyödään puutangolla tai puomilla, tarkoituksena opettaa hevonen hyppäämään huolellisemmin. *Se ei edes ollut kovin huolellinen, mutta pienen barrauksen jälkeen se oppi* (*Ratsastaja* 8—9/1996: 1).

batmanviitta ratsastusloimi. Loimi, jota käytetään ratsastuksen aikana esim. sateella. Ratsastusloimi muistuttaa ulkonäöltään sarjakuvahahmo *Batmanin* liehuvaa viittaa. Hki.

beettis *betadine*-liuos. Jkl. / Tku.

bingot kumiset kaviosuojat. Vrt. *bingo* 'eräs peli'. Syn. **putsit, kumikellot, buutsit**. Tre.

bliisteri hevosen jalkoihin hierottava verenkiertoa vilkastuttava linimentin tyyppinen hoitoaine, joka pahimmillaan polttaa ihon rakoille. Engl. *blister* 'rakkula'. Jkl. / Jns. / Tku.

blinkki blinkkeri eli himmennin esim. turpahihnassa. Engl. *blink* 'siristellä'. Ilmaus siirtynyt ravikielestä. Lpr.

boge karsina. *Boxi* > *boge*. Syn. **boksi**. Lahti.

bokkelo karsina. *Boxi* > *bokkelo*. Syn. **boksi**. Hki.

boksi karsina. Engl. *box* 'laatikko', *horse-box* 'hevoskuljetusauto'. Hki. / Iisalmi / Jkl. / Jns. 2 / Poitsila / Seinäjoki.

bolle hevonen. *Polle* > *bolle*. Vanhastaan hevosen tyypillinen eris- ja hellitelynimi. Tku.

boukeri karsina. *boxi* > *boukeri*. Seinäjoki.

boxi karsina. Engl. *box* 'laatikko', *horse-box* 'hevoskuljetusauto'. *Ori joutui seisomaan kaksi päivää boxissa toimeettomana* (*Ratsastaja* 10/1996: 3). Hki. / Iisalmi / Iitti / Jns. / Kokkola / Lahti / Tre. / Tuusula / Ulvila / Ylistaro.

buutsit 1. kumiset kaviosuojat. Syn. **putsit, kumikellot, bingot**. Forssa / Hämeenlinna / Iisalmi / Jkl. / Jns. / Kajaani. 2. hevosen kuljetussuojat. Syn. **kulkkarit**. Jkl. / Jns. 3. ratsastussaappaat. Kuusamo.

böyni poni. Englannin sanan *pony* 'poni' ääntämyksen mukaan. Jns. / Kauhajoki.

C

cavikset *Cavallo*-merkkiset nahkaiset ratsastussaappaat. Hki.

champpari chambon-apuohja. Lahti.

chapsit nahkaiset (tai lämpökankaiset) irtolahkeet, joita käytetään ratsastushousujen päällä. Engl. *chaps* < (esp.) *chaparejos*. Alunperin vain puhekielessä esiintynyt sana, joka on siirtynyt mm. harrastelehtien kautta myös opaskirjoi-

hin. *Uudempina tuotteina ratsastajan vaatekaapissa ovat chapsit* (Saarinen & Laine 1987: 19). Nykyisin ilmaus yleisesti käytössä.

coctailponi risteytysponi, poni, jonka vanhemmat ovat keskenään ererotuisset. Yleiskielessä *coctail* 'alkoholijuomasekoite'. Coctailponissa on sekoitettu keskenään eri hevosrotuja, kuten coctailissa eri juomalajeja. Syn. **x-poni**. Vantaa.

connis connemaranponi. Jkl. / Jns. / Oulainen / Vantaa.

E

elli eläinlääkäri. Hämeenlinna.

elukka hevonen. *eläin* > *elukka*. Myös esim. sotilasslangissa *elukka* 'hevonen'. Jkl. / Jns. / Lpr. / Poitsila.

elukkalääkäri eläinlääkäri. Oulu.

eläinlekuri eläinlääkäri. Slangissa *lekuri* 'lääkäri'. Vantaa.

enkkulainen täykkäri englantilainen täysverihevonen. Vrt. slangissa ja puhekielessä *täykkäri* 'täytekakku'. Poitsila.

enkkuviltti eräs kelta-puna-mustaraidallinen hevosloimi. Englantilainen *Shires*-merkkinen hevosloimi. Syn. **juppiviltti**. Forssa / Jkl. / Jns.

estehevonen esteratsastukseen erikoistunut ratsuhevonen. Ilmaus yleisessä käytössä.

esteiden ajo irtohypytytys. Hevosta ajetaan takaa ja ohjataan se hyppäämään vapaana esteiden yli. Oulu.

estekoulu verryttelyksi estehevosele ratsastetut kouluratsastusliikkeet. Jkl. / Jns.

estepenkki esteratsastussatula. Vrt. yleiskielen *penkki* 'istuin'. Jkl. 2.

esteskat esteratsastuskilpailut. Slangissa *skabat* 'kilpailut'. Vantaa.

estetykki hyvä estehevonen. Vrt. urheilukielessä esim. *maalitykki* 'maalintekijä'. Slangissa *tykki* mm. 'huumeruisku'. Jkl. 2 / Jns. / Tku.

etari etuosakäännös. Tre 2.

eteenajo *ratsastusermi* hevosta pyydetään liikkumaan reippaammassa tempossa. Ilmaus yleisessä käytössä. Ks. **ajaa eteen**.

etunen etujalka. Iisalmi / Jkl. 5 / Jns. / Lahti / Porvoo / Vantaa.

F

fläppäri flat-seat-satula, esteratsastuksessa käytettävä erikoissatula. *Flat-seat* [flät siit] > *fläppäri*. Jkl. / Jns.

flättäri flat-seat-satula, esteratsastuksessa käytettävä erikoissatula. *Flat-seat* [flät siit] > *flättäri*. Forssa / Jkl. / Jns.

foresti newforestinponi. Forssa / Iitti / Kokkola.

fredi 1. suomenhevonen. Engl. *friend* 'ystävä' > *frendi* > *fredi* ? Suomenhevonen on "suuri suomalainen", suurikokoinen laulaja Fredi on voinut toimia tämän nimityksen esikuvana? Tku. / Vantaa. 2. fredriksborginhevonen. Jkl.

frissu friisiläinen hevonen. Vantaa.

fudia potkia (hevonen). *Fudiiko se?* Engl. *foot* 'jalka' >> potkia. Myös slangissa *fudia* tai *futia* 'potkia'. Vantaa.

fuutti jalka. *Tämän toinen takafuutti on turvoksissa.* Engl. *foot* 'jalka'. Jkl. / Jns. / Kuusamo.

G

golffari golfraippa, lyhyt esteratsastuksessa käytettävä raippamalli. Golfraipan nimitys johtuneen raipan ulkoasusta, joka etäisesti muistuttaa paksua golfmailan vartta. Vrt. puhekielessä *golffari* 'golfin pelaaja'. Jkl.

graman-apuohja, gramaani, gramaanit apuohja, joka kulkee ratsastajan käsistä kuolainten kautta hevosen satulavyöhön, vaikuttaa hevosen muotoon. Ks. **muoto**. Ilmaukset yleisesti käytössä. Ilmaukset ovat keskenään synonyymejä, vaihtelevat täysin vapaasti.

grammanit graman-apuohja. Poitsila.

grammari graman-apuohja. Vrt. puhekielen *grammari* 'gramofoni'. Forssa / Ulvila.

grammarit graman-apuohja. Vrt. puhekielen *grammari* 'gramofoni'. Forssa / Poitsila / Ulvila.

grammis graman-apuohja. Jkl. / Jns.

gramskut graman-apuohja. Poitsila.

gäggäri gag-kuolain. Kuolain, jonka metallirenkaiden läpi kulkeviin nahkahihnoihin ohjat kiinnittyvät. Kuolain vaikuttaa hevosen niskaan ja saa hevosen painamaan päätään alaspäin. Jkl. / Jns.

gägit gag-kuolain. Ks. **gäggäri**. Jkl. / Jns. / Tre.

H

H2O-boksi [hoo kaks oo boksi] vesikarsina. Nimitys veden kemiallisen koostumuksen mukaan. *Syn.* **vodaboksi**. Hki.

haipakka kovavauhtinen ratsastus, kiitolaukka. *Mennä haipakkaa*. Forssa.

haisuli hevosenhoitaja. Lapua.

hajota loukata. *Kilpahevonen hajotti jalkansa*. Vrt yleiskielessä *hajota* 'mennä rikki'. Jkl. / Jns. / Tku.

hajottaa hevonen vammauttaa hevonen (esim. liian kovalla työllä). Jkl. / Tku.

haka hevosen ulkoiluaitaus. Yleiskielessä 'aidattu laidunmaa'. Ilmaus koetaan ehkä vanhahtavana, siksi synonyymi **tarha** on laajemmassa käytössä. Lapua.

hakikset hackamore-kuolain. Kuolain, jossa ei ole lainkaan suukappaletta, vaan vipuvarsi vaikuttaa hevosen nenäpiihin. Hki.

hakit hackamore-kuolain. Lpr. Ks. **hakikset**.

hakkikset hackamore-kuolain. Jkl. Ks. **hakikset**.

hakkis hackamore-kuolain. Jkl. / Jns. Ks. **hakikset**.

halli maneesi, sisäratsastushalli. Jkl. / Tre.

hallis hallakko. Vantaa.

halsu maneesi, sisäratsastushalli. Tku.

hamusta satulahuopa. *NS hamutsa* 'länkien pehmike'. Satulahuopa toimii samaan tapaan satulan pehmikkeenä, ilmauksen merkitys ja ulkoasu ovat hiukan muuttuneet. Oulu.

hanattaa ratsastaa kovaa, **ajaa eteen** esim. esteradalla. *Laittaa hanaa* 'lisätä vauhtia'. Vrt. moottoriurheilu. Hki.

handut ratsastushanskat. Puhekielessä *handu* 'käsi' < engl. *hand* 'käsi'. Hki.

hangata harjata. Vrt. yleiskielen ilmaus *hangata puhteeksi*. Poitsila.

hankkari hankoside. Jkl. / Porvoo.

hannis hannoverinhevonen. Vantaa.

hapsut ks. **chapsit**. Usein nahkaiset chapsit on koristeltu hapsuilla, myös sanojen välillä oleva äänteellinen yhdenmukaisuus on ilmeinen. Hki. / Vantaa.

harjis harjakampa. Vantaa.

harssia harjata hevosta. Vantaa 2.

hauketella kilparatsastaja Hauke Lutherin nimestä johdettu verbi 'haukotella'. Hki.

haukkaaja näykkivä hevonen. Lpr.

hauta hautaeste. Yhdyssanan jälkiosa on elliptisesti heittynyt pois. Forssa / Jkl. / Jns. / Vantaa.

hautajaissaattue hitaasti liikkuva osasto. Ks. **osasto**. Forssa.

hebsi hevonen. Hki. / Vantaa.

hebsku hevonen. Hki.

heiluri kutova hevonen, päättään neuroottisesti heittelevä hevonen. Kutova hevonen heiluttaa päättään kuten heiluri heiluu: jatkuvasti puolelta toiselle. Ks. **kutoa**. Lpr.

heilurit hevosen korvat. Hevonen tarkkailee ympäristöään jatkuvasti kuuntelemalla ääniä, tällöin sen korvat kääntyilevät puolelta toiselle kuin heilurit. Oulainen.

heimi heinähäkki. Ilmaus muotoutunut ilmeisesti *seimi* ja *soimi* -sanojen mallin mukaan. *Heinäseimi* > *heimi*. Oulu.

heinis 1. heinäverkko. Jkl. 2 / Jns. 2. heinävarasto. Hki. / Tre. 2 / Vantaa.

heinähommat heinänteko. Forssa.

heinämaha lihavan hevosen suuri vatsa. Ilmaus yleisessä käytössä.

heittoistuin 1. satula, jonka takakaari on liian korkea etukaareen verrattuna. Pori. 2. huono satula, jossa on vaikea istua. Huonossa satulassa ratsastajan on vaikea istua oikeassa asennossa ja olo tuntuu epävarmalta. Vrt. hävittäjälentäjien heittoistuin, joka toimii kuten linko. Huonossa satulassa olotila tuntuu siltä, että satula linkoaa ratsastajan maahan. Syn. **katapultti**. Jkl. / Pori.

heittää pihalle viedä hevonen tarhaan. Jkl. / Vantaa.

heittää pukki hevosen tekemä pukitusliike, hevonen potkaisee takajalkansa ilmaan ja yrittää pudottaa ratsastajan. Jkl. / Jns. / Kokkola. Ilmaus yleisesti käytössä.

hela koulutettava nuori hevonen. < Vrt. murteissa ilmaukset esim. *olla helassa* 'olla pulassa', vanhastaan *hela* tai *helä* 'rengasmainen länkityyny, pehmuste länkien alla'. **pusla, remonti**. Oulu.

helkku *Helosan*-voide. Lpr.

hellu *Helosan*-voide. Hämeenlinna.

helmet ratsastuskypärä. Engl. *helmet* 'kypärä', ratsastuskypärä kuitenkin engl. *riding hat*. Lpr.

henkivakuutus ratsastuskypärä. Sanonta *Kypärä on halpa henkivakuutus*. Ratsastuskypärä toimii "henkivakuutuksena", suojaa ratsastajan päätä, mikäli tämä suistuu satulasta. Lpr.

hepo hevonen. Jkl. / Jns. / Poitsila / Salo / Tre.

heppa hevonen. Ilmaus myös lastenkielessä. Jkl. / Jns. / Poitsila / Salo / Tre.

hepsi hevonen. Vantaa 2.

hevo hevonen. Jkl. / Poitsila / Tre.

hevosessa on virtaa hevosella on liiallista energiaa. Jkl. / Jns. / Tku.

hevostella harrastaa hevosia. Kaikki hevosiin liittyvä tekeminen on hevostelua. Vrt. puhekielessä *hevostella* 'isotella, mahtailla'. Jkl. 2.

hevosurheilunaru paalinaru. Paalinaru on hevostallien ongelmajäte, ja sitä yritetään usein hyödyntää mitä moninaisimpiin korjaustoimenpiteisiin ym. Jkl.

hienohelma hevonen, joka ei suostu astumaan esim. kuralammikkoon tai lantakasaan. Jkl. Vrt. **porskuttaja**.

hihdellä laahustaa, vetää kavioita maata pitkin, olla nostamatta jalkoja irti maasta (hevonen). Kun hevonen hiihtelee, jää sen kavioista hiihtolatua muistuttava jälki. Jkl.

hihtis hiihtoratsastus. Jkl. / Jns.

hiihtoridaus hiihtoratsastus. Saarijärvi.

hiihtäjä kuuma, ylivireä hevonen hevonen. Tku.

hiihtää mennä kovaa, kiitolaukata. Kodisjoki / Tku.

hikari 1. hikiveitsi. Kajaani 2. 2. hikiloimi. Jkl. / Jns. Vrt. puhekielen *hikari* '(hikinen) sukka'.

hikkari hikiveitsi. Kajaani.

hillua liikehtiä hermostuneena (hevonen). Jkl. / Jns. / Oulainen.

hilpakka nopea laukka, kiitolaukka. Forssa.

hima hevosen karsina. Slangissa *hima* 'koti'. Rts. *hem* > *hima*. Poitsila.

hinkata 1. ratsastaa. Jns. 2. pidättää hevosta virheellisesti sahaamalla. Ks. **sahata**. Jkl.

hiphopparit hivutussuojat. 90-luvun suosittu nuorisomusiikkityylin *hiphopin* mukaan. Kajaani 2.

Hippis *Hippos*-lehti. Hki.

hirsari hirsistä rakennettu hevosaitaus. Lahti.

hirviö kiukkuinen hevonen. Vrt. yleiskielen *hirviö* 'pelottava, luonnoton olento'. Jkl.

Hissi HIHS, Helsinki International Horse Show. Jkl. / Jns. / Pori / Tre. Ilmaus yleisessä käytössä.

hissihyppy hevosen virheellinen hyppytekniikka, hevonen hyppää liian läheltä estettä suoraan ylöspäin. Jkl. / Jns. / Pori. Ilmaus joskus myös painetussa tekstissä: *Veikko Heikkilä esitti oriin kanssa mahtavan hissihypyn, kun ori pelästyi radalla liikkuneita tyttöjä (Ratsastaja 4/ 1997: 4).*

hissikuolain ns. skänkell-kuolain. Jkl. / Jns. / Pori / Tre.

hissit hissikuolaimet. Pori / Tre.

hiulata ratsastajan virheellinen pohkeidenantotekniikka, antaa pohkeita kantapäillä. Tre.

hiv AIV-rehu. Ilmauksen vitsikkyys syntyy sen monimerkityksisyydestä, yleiskielessä HIV, HI-virus, engl. *Human Immunodeficiency Virus*, ihmisen immuunikadon aiheuttava virus. Syn. **ilmari, virtanen**. Tre.

hivarit hivutussuojat. Jkl. 2 / Oulu / Poitsila.

hivauttaa 1. hevosen liikevirhe, jossa se lyö vierekkäisiä jalkoja yhteen. Ks. **hivuttaa**. Jkl. / Jns. 2. lyödä hevosta raipalla, kurittaa hevosta. Jkl. 3. saada haava jalkaan (hevonen). Jkl. / Jns.

hivuttaa hevosen liikevirhe, lyödä vierekkäisiä jalkoja yhteen. Ilmaus yleisesti käytössä, myös yleiskielessä (NS).

hoiskia hoitaa hevosta. Hki. / Vantaa.

hoitsu 1. hoitohevonen. Forssa / Hki. 2 / Iisalmi / Jkl. / Jns. / Lahti / Lpr. / Pori / Porvoo / Tre. / Vantaa 2. 2. hevosenhoitaja. Hki. / Iisalmi / Lahti / Lpr. / Tre. [...] *mikä on vikana, kun 6-vuotias hoitsomme viskelee päätään ratsastaessa (Hevoset ja Ratsastus 3/1997: 48).*

hoittari hoitohevonen. Lahti.

hoituri 1. hevosenhoitaja. Jns. 2. hoitohevonen. Pori. Slangissa *hoituri* esim. 'sairaanhoitaja'.

hokka hevosen talvikenkään kiinnitettävä jääpiikki, hokki. Kodisjoki.

hokkarit hokkikengät. Arkikielessä *hokkarit* 'jäähokkoluistimet' < engl. *hockey, ice hockey*. Kajaani 2.

hollanninremontti painava ratsukenkä. Hevosenkenkämalli, joka on kotoisin Hollannista. Ilmaus yleisesti käytössä.

holokki koulutettava nuori hevonen. Vrt. murteissa *holokki* 'hölöttäjä'. Syn. **hela, pusla, remontti**. Oulu.

holsu holsteininhevonen. Vantaa.

Hoo-hoo *Hevoshullu*-lehti. Mikkeli.

horse hevonen. Engl. *horse* 'hevonen'. Jkl. / Saarijärvi.

huiskia ratsastaa kovaa laukkaa. Vrt. yleiskielen merkitys esim. *huiskia hän-
nällään*. Jkl.

hujauttaa lyödä hevosta raipalla. Ilmaus myös yleiskielessä 'sivaltaa'. Jkl. /
Jns.

hullunkarvat hevosen silmäripset. Hevosen silmäkulmissa olevia pitkiä tun-
tokarvoja on vanhastaan kutsuttu hullunkarvoiksi, jotka pitäisi nyppiä pois.
Merkitys siirtynyt tarkoittamaan silmäripsiä. Urjala.

humma hevonen. Ilmaus myös lastenkielessä. Jns. / Lpr. / Tre.

huopa 1. satulahuopa. Yhdyssanan alkuosa on elliptisesti heittynyt pois. Es-
poo / Jns. / Tre. / Ylistaro. **2.** loimi. Vrt. ilmaus yleiskielessä. Oulu / Porvoo /
Mikkeli.

hurri ruotsalainen hevonen. Slangissa *hurri* 'ruotsalainen'. Jkl. / Jns.

hurriwyö sinikeltainen loimivyö. Ruotsin lipun värien mukaan. Jkl.

hutkaista lyödä hevosta raipalla. *Hutkia* > *hutkaista*. Jkl. / Seinäjoki.

hutkia lyödä hevosta raipalla. Myös yleiskielessä merkitys 'piestä'. Jkl. /
Jns.

hutku raippa. Väline, jolla hutkitaan. Lahti.

huusata hoitaa hevosta. Vrt. puhekielen *hyysätä*. Oulu.

huutaa hirnua (hevonen). Jkl. / Porvoo.

hynyttää mennä huonoa ravia (hevonen). Tre.

hyppyheikki ratsastuksessa pukitteleva ja pomppiva hevonen. Vrt. slangin ja puhekielen ilmaus *häntäheikki* 'kova naistenmies'. Jkl.

hyppyhevonen esteratsu. Jkl. / Jns.

hyppykone 1. hevonen, joka kilpailee paljon esteratsastuksessa. Jkl. / Jns.
2. hevonen, jolla hypätään paljon esteitä. Jns. Ilmaus on kaksijakoinen; toisaalta on hyvä, jos hevonen toimii vakaasti ja erehtymättä kuin kone (hevonen on siis menestyvä), toisaalta koneella ratsastajaa ei arvosteta, koska kyvykkäämmät ratsastajat pärjäävät myös hankalilla ja arvaamattomasti käyttäytyvillä hevosilla. Slangissa *kone* 'seksuaalisesti aktiivinen nainen, huora'. Vrt. myös sotilaslangin *lomakone* 'paljon lomaileva varusmies'.

hyppypasiiri *Passier*-merkkinen esteratsastussatula. Jkl. / Jns.

hyppypää hyvän esteratsastushevosen ominaispiirre, hevonen osaa itse arvioida tilanteet esteradalla, tuntee oman kapasiteettinsa jne. Jkl. / Jns. Ilmaus myös ratsastuslehdissä. Vrt. **kisapää**.

hyppytunti ratsastustunti, jolloin harjoitellaan esteratsastusta. Vrt. puhekielessä *hyppytunti* 'vapaatunti esim. koulusta'. Jkl.

hyppäri ratsastustunti, jolloin harjoitellaan esteratsastusta. *Hyppytunti* > *hyppäri*. Espoo / Hki. / Jns.

hypätä siirtyä laukkaan ilman käskyä. Ilmaus siirtynyt käyttöön ravikielestä. *Voi ei, nyt se hyppäs!* Oulainen / Oulu / Seinäjoki. Ks. **rikkoa**.

hypätä puhtaasti selvittää esterata virhepisteittä. Ilmaus yleisesti käytössä. *K.H. Fanny hyppäsi [...] puhtaasti (Ratsastaja 5/1997: 4).*

hypätä pystyyn nousta takajaloilleen (hevonen). Hki. / Jkl. 2 / Jns. / Porvoo / Saarijärvi. *Se oli uskomattoman taitava hyppäämään pystyyn (Ratsastaja 3/1997: 10).*

hyssy liian hidas ravi. *Syn. mummahölkä, mummoravi.* Slangissa *hyssy* 'hysterinen kohtausta'. Seinäjoki.

hämähäkki hevosen jalkoihin laitettavat vesiletkut, joilla rasittuneita jalkoja viilennetään. Väline muistuttaa ulkonäöltään hämähäkkiä. Salo.

händeli hevosen häntä. Jns.

häntis häntäremmi. Lpr.

hänntis häntäremmi. Vantaa.

hännyli häntäremmi. Lpr.

hännyri hevonen, joka hankaa häntäänsä. Vrt. puhekielessä *hännyri* 'kova naistenmies'. Oulu.

hököttää ravata. Vrt. yleiskielen *hölkyttää* 'juosta hiljakseen'. Lpr.

hölökyti-kölökytimeno (harjoitus)ravi. Deskriptiivinen ilmaus ravista. Oulu.

höplättää hirnua, höristä. Oulainen.

höplätä näykkiä. *Höplätä huulilla.* Pori / Porvoo / Saarijärvi.

höpöttää höristä. Vrt. yleiskielessä *höpöttää* 'puhua hiljaa itsekseen, puhua perättömiä'. Ilmaus lienee onomatopoeettinen, hevosen huulista voi lähteä pehmeä, höpöttävä ääni, kun se hörisee. Porvoo.

hörnöttää höristä. Vantaa.

höykytys harjoitusravi. Harjoitusravi on ratsastajalle kaikkein raskain ja kulluttavin askellaji, se siis ”höykyttää” ratsastajaa eniten. *Syn. räikki.* Kuusamo.

höyli hevonen nöyrä hevonen. Ilmaus lähtöisin murteista. Vrt. *höyli* yleiskielessä ’kohtelias, avulias’. Oulu.

höyry hevosen (liiallinen) energia. *Syn. virta.* Oulu.

höönata hoitaa ja helliiä hevosta. Jkl.

höösätä käydä kuumana, hermoilla (hevonen). Oulainen.

I

idioottivarma (hevonen) rauhallinen ja huoleton hevonen, jonka kanssa aloittelijatkin pärjäävät. Ilmaus myös yleiskielessä, *idioottivarma* ’laite, jota ei voi käsitellä tai käyttää väärin’. *Syn. pomminvarma.* Jkl.

idän ihme venäläinen tai virolainen hevonen. Slangissa *idän ihme* myös esim. venäläinen auto. Jkl. / Jns.

ihmissyöjä hevonen, joka puree. Vihainen hevonen, joka kuvannollisesti ”syö” ihmisiä. Jkl. / Oulainen.

ihna puomi. Oulu.

ihnakset estekannattimet, puomien kannatinraudat. Oulu.

ikkunalasta hikiviila. Hikiviila tai -veitsi muistuttaa ulkonäöltään ikkunalastaa. Pori.

illastaa antaa hevoselle iltaruokat ja hoitaa se yökuntoon. Yleiskielessä *illastaa* ’syödä illallista’. Oulu.

ilmari AIV-rehu. ilmaus syntynyt AIV-rehun kehittäjän Artturi Ilmari Virtasen mukaan. Syn. **hiv**, **virtanen**. Tre.

imari imusuonen tulehdus. Syn. **imppari**. Jkl. 2.

impata niellä ilmaa. Pitkästyisestä johtuva huono tallitapa hevosella. Slangissa *impata* 'haistella liimaa tai liuottimia'. Ilmaus yleisesti käytössä.

imppaaja ilmannelijähevonen. Slangissa *imppaaja* 'imppaava henkilö'. Vantaa.

imppari **1.** ilmannelijähevonen. Jkl. / Jns. / Vantaa **3.** **2.** imusuonen tulehdus. Jkl. / Jns. / Lahti. **3.** ilmannelijähevosen kaulapanta. Tre. Slangissa *imppari* 'imppaaja, imppaava henkilö'. Ks. **impata**.

imuri tallin ilmastointilaite. Vrt. yleiskielen *pölynimuri*. Tre.

in-autti ns. in and out-väli esteratsastuksessa, n. 3 metrin mittainen lyhyt väli, jolloin esteiden väliin ei tule lainkaan laukka-askelta, vaan uusi hyppy lähtee välittömästi edellisen laskeuduttua. Jkl. / Jns. / Tre.

inkkaripöksyt chapsit. Ilmaus lienee syntynyt lännenelokuvien innoittamana. Sikäli ilmaus on ristiriidassa lännenelokuvien kanssa, koska ainoastaan karjapaimenet käyttivät chapseja, intiaanit eivät niitä tunteneet. Ks. **chapsit**. Kajaani 2.

innari in and out-väli esteillä. *In and out* > *innari*. Syn. **in-autti**. Hki.

ipana pikkuvarsa. Vrt. puhekielessä *ipana* 'vauva, lapsi'. Jkl.

irtis irtotunti. Yksittäinen, joka kerta erikseen varattava ratsastustunti. Vrt. **vakkari**, vakiotunti. Pori.

iski islanninhevonen. Jkl. / Jns.

issikka islanninhevonen. Aikaisemmin yleiskielessä *issikka* 'vuokra-ajuri, vossikka'. Forssa / Hki. / Iisalmi / Jkl. / Jns. / Oulu / Tre. / Vantaa. *Töltti ja passi ovat issikoiden erikoisuuksia [...]* (Hevoset ja Ratsastus 3/1997: 49).

J

jaba elementeistä koottava väliaikaiskarsina, *jaba*-karsina. Kyseiset karsinat ovat käytössä usein esim. kilpailupaikoilla. *Kassulle on varattu jaba*. Ilmaus yleisessä käytössä.

jakkara **1.** satula. Jns. / Kuusamo. **2.** huono satula. Jkl. Vrt. yleiskielessä *jakkara* 'selkänojaton istuin'.

jalkain jalustin. Tre.

jalkkari jalustin. Iisalmi / Kajaani / Kodisjoki / Lahti / Pori / Ulvila.

jalkkis jalustin. Jkl.

jalkku jalustin. Jkl.

jallari jalustin. Oulu.

jallarihihna jalustinhihna. Oulu.

jallu jalustin. Slangissa ja puhekielessä *jallu* 'jaloviina'. Vrt. myös miestenlehti *Jallu*. Poitsila.

japa irrotettava ruokakuppi. Mahd. ilmauksen *jaba* esikuvan mukaan. Lahti.

jarrata mennä hiljempaa kuin ratsastaja haluaa (hevonen). *jarruttaa* > *jarrata*. Jkl. / Jns.

jarrut **1.** kuolaimet. Jkl. / Jns. **2.** kovat, voimakasvaikutteiset kuolaimet. Jkl. / Jns. Kuolaimilla jarrutetaan hevosen menoa.

jarrutusmatkaa tarvitseva (hevonen) hevonen, joka innostuu maastossa laukatessa niin, että sen pysäyttämiseen tarvitaan useita satoja metrejä (pitkä jarrutusmatka) tai tallinseinä. Jkl.

jeesaus punttaus. Puntata, auttaa hevosen selkään. Ks. **punttaus**. Puhekielessä *jeesata* 'auttaa'. Oulainen.

jengaväistö epäonnistunut, kiemurteleva väistö. Yleiskielessä *jenka* 'ruuvikierre'. Tre.

jenkki **1.** amerikkalainen ravuri. Jkl. / Jns. / Oulu. **2.** lyhyeksi leikattu harja. *Jenkkitukka* > *jenkki*. Yleiskielessä *jenkkitukka* 'miesten lyhyeksi leikatusta pystytukasta'. Hki. / Jkl. / Jns. / Pori. Slangissa *jenkki* 'USA:n asukas, usalainen'. Engl. *yank* > *jenkki*.

jenkkiharja lyhyeksi leikattu harja. Yleiskielessä *jenkkitukka* 'miesten lyhyeksi leikatusta pystytukasta'. Hki. / Jkl. / Jns. / Oulu / Pori. Ks. **jenkki**.

jenkkis lyhyeksi leikattu harja. *Jenkkitukka* > *jenkkis*. Ks. **jenkki**, **jenkkiharja**. Lpr.

jiihata laukata. Elokuvilla ym. cowboyt hihkuvat *jii-haa*-tyyppisiä huutoja laukatessaan hevosilla. Kuusamo.

jofapotta **1.** *Jofa*-merkkinen ratsastuskypärä. Pori. **2.** turvakypärä. Pori. Alunperin ilmaus on tarkoittanut ainoastaan *Jofa*-merkkistä ratsastuskypärää, mutta merkitys on laajentunut tarkoittamaan kaikkia turvaratsastuskypäriä.

johtaa *ratsastusermi* ottaa johtava ohjasote, näyttää hevoselle ohjalla sivusuuntaisesti liikkeen suunta. Ilmaus yleisessä käytössä.

joogata nukkua (hevonen). Hevonen nukkuu usein seisaallaan, ja se muistuttaa keskittyvää joogaajaa. Hki.

jopparit jodhpur-kengät, lyhytvartiset ratsastuskengät. Vrt. slangissa ja puhemielessä *joppari* 'keinottelija, huijari' < ruotsin *jobare*. Hämeenlinna.

joukon jatke (tunti)hevonen, joka ei innostu mistään, vaan tulee vain muiden mukana. Jkl.

joutsen joutsenkaulainen hevonen. Hämeenlinna.

joutua remonttiin vammautua. Vrt. yleiskielen vastaava ilmaus. Syn. **hajota**. Jkl. / Tku.

julli hevonen, jolla on liikaa omaa tahtoa. Yleiskielessä deskriptiivinen *jullikka*, *julli* 'hidas, kömpelöliikkeinen mies tai poika'. Jkl. / Tku.

jullittaa olla tottelematon (hevonen). Slangissa ja yleiskielessä *jallittaa* 'huijata'. Vrt. **julli**. Jkl. / Tku.

jumia hidastella (hevonen). Hevonen ei liiku ratsastajan vaatimalla nopeudella. *Kassu jumii aina volteilla*. Syn. **jarrata**. Jkl. / Jns.

jumiutua lihaksiltaan kipeytyä tai jäykistyä lihaksiltaan, tulla kankeaksi (hevonen). Vrt. yleiskieli esim. *neuvottelut jumiutuivat*. Jkl.

jumputtaa ratsastaa. Vrt. yleiskielen *jumputtaa* 'yksitoikkoisen tasaisesta tekemisestä'. Kodisjoki.

juna hevonen, joka menee ratsastuksessa vakaasti eteenpäin, hevonen joka ei säiky eikä hypi; hevonen, joka toimii kuten juna. Jkl.

junnu juniori, alle 18-vuotias ratsastaja. Ratsastuskilpailuluokat voidaan jakaa avoimiksi esim. junioreille ja senioreille. *Junnuluokka*. Ilmaus yleisessä käytössä. Slangissa *junnu, juniori* 'lapsi, nuorempi henkilö'.

junnu-ak junioriratsastajille tarkoitettu alkeiskurssi. Tre.

juntata ratsataa pakottamalla, vailla herkkyyttä. Yleiskielessä *juntata* 'lyödä tai tiivistää juntalla'. Vrt. myös painitermi *juntta*. Jkl.

juntti suomenhevonen (halv.) Vrt. puhekielessä *juntti* 'kömpelöstä, tyhmästä miehestä', myös 'muodista piittaamaton nuori'. Oulu.

junttiloimi juuttiloimi. Juuttiloimi on koruton, mutta kestävä käyttöloimi. Ilmaus syntynyt ilmeisesti vastakohtapariksi *juppiviltille*. Ks. **juppiviltti**. Jkl. / Pieksämäki.

junttura suomenhevonen (halv.) Urjala.

juoksia juoksuttaa hevosta liinassa. Lahti.

juomis automaattinen juottokuppi. Vantaa.

juosta ravata. Salo.

juosta paikallaan hermostua, kuumeta (hevonen). Kun hevonen hermostuu, se pyrkii voimakkaasti eteenpäin ja se saattaa jopa askeltaa paikallaan kuten ravatessa. Jkl. / Jns.

jupo suomenhevonen. Sotilasslangissa *jupo* 'alokas'. Poitsila / Porvoo.

jupokka suomenhevonen. *Jupo* > *jupokka*. Poitsila / Porvoo.

juppari juppiviltti, kelta-puna-mustaraidallinen *Shires*-merkkinen villahuopa (loimi). Syn. **enkkuviltti, juppiviltti**. Lahti.

juppiviltti kelta-puna-mustaraidallinen hevosloimi, *Shires*-merkkinen villahuopa (loimi). Yleiskielessä *juppi* 'menestyvä, koulutettu nuori kaupunkilai-

nen', *juppikulttuuri* 'menestyvien, koulutettujen nuorten kulttuuri'. Juppiviltillä on ratsastusurheilussa statussymbolin asema: loimi on kallis, ja se hankitaan vain sen antaman statuksen takia. Samaan käyttötarkoitukseen mikä tahansa halpa huopa kelpaisi hyvin. Vrt. **junttiloimi**. Syn. **enkkuviltti**. Hki. / Jkl. 4 / Jns. / Lahti.

juuresharja juuriharja. Vrt. yleiskielessä *juuresharja* 'juuresten pesuun tarkoitettu harja'. Pieksämäki.

juurari juuriharja. *Juuriharja* > *juurari*. Kodisjoki.

juuris juuriharja. *Juuriharja* > *juuris*. Kodisjoki.

jyrä 1. hevonen, joka ei ole ratsastajansa hallinnassa. Jkl. / Jns. / Pori. 2. kovasuinen, menohaluinen hevonen, mahdollisesti entinen ravuri. Jkl. / Pori. 3. suomenhevonen. Pori / Tku. *Jyrä*, hevonen, joka jyrää, menee jyrän lailla eteenpäin. Slangissa *jyrä* 'viinapullo'.

jyrätä 1. kulkea kuolainta vasten. Jkl. / Jns. / Tku. 2. lähteä pois ratsastajan hallinnasta. Jkl. / Jns. 3. karata taluttajan hallinnasta (hevonen). Jkl. Hevonen, joka jyrää, toimii kuten katujuvä: mikään ei pysäytä sitä.

jäppinen ruuna. Slangissa *jäppinen* 'mies, poika'. Vantaa.

jäpsit chapsit. Hki.

jättää levy päälle hevonen on hermostunut, eikä se rauhoitu ollenkaan. Ilmaus myös slangissa, *jättää levy päälle* esim. 'puhua samasta asiasta pitkään'. Seinäjoki.

jäykkä hevonen hevonen, joka ei taivu pohkeiden ympärille. Ilmaus yleisessä käytössä.

jäädä suuhun kiinni ratsastaja, joka ei osaa antaa hevoselle tarpeeksi ohjaa hypyssä, vaan nykäisee hevosta kuolaimilla suusta, jää suuhun kiinni. *Syn. olla suussa kiinni.* Jkl. / Jns. / Tre.

jäädä vaihde päälle hevonen ei tottele pidätteitä. Vrt. autoilu ja moottoriurheilu. Ks. **pidäte.** Jkl. / Tku.

jääkarhu suomenhevonen. Suomenhevonen kasvattaa pitkän talvikarvan ja muistuttaa tällöin ulkonäöltään jääkarhua. Tku.

jökkiytyä lihaksiltaan kipeytyä tai jäykistyä lihaksiltaan, tulla kankeaksi (hevonen). Jkl. / Tku.

K

kaahari hevonen, joka ei tottele ratsastajansa pidätteitä. Vrt. *kaahari* 'kaahaava, ylinopeutta ajava autoilija'. Jkl.

kaahata mennä liian kovaa vauhtia, olla tottelematta pidätteitä (hevonen). Vrt. autoilu, *kaahata* 'ajaa ylinopeutta'. Jkl. / Jns. [...] *hevosella on taipumuksia kaahailuun (Hevoset ja Ratsastus 3/1997: 48).*

kaaho 1. hevonen, joka ei osaa varoa jalkojaan liikkeessaan tarhassa tai ratsastuksessa. Normaalisti hevonen ei leikkiessäänkään loukkaa itseään, kaaho ei osaa varoa huonoa maaperää eikä omaa vauhtiaan. *Hevonen on oikea kaaho.* Jkl. 2. hevosen varomaton meno esim. tarhassa. *Se meni kauheaa kaahoa.* Jkl.

kaahottaja ratsastaja, joka ei välitä tyylistä eikä esim. oikeasta istunnasta, vaan ratsastaa vain mahdollisimman kovaa. *Kaahata > kaahottaa.* Jkl. 2.

kaakki hevonen (halv.) Lpr. / Oulu / Poitsila / Salo.

kaapu loimi. Vrt. myös yleiskieli. Jkl.

kaavin kaviokoukku. Kaviokoukulla kaavitaan kaviot puhtaaksi. Ulvila.

kahnata harjata. Poitsila.

kahveli talikko. Puhekielessä *kahveli* 'haarukka'. Jkl. / Jns.

kake karsina. Tre.

kaksari kaksoiseste, kahdesta yksittäisestä koostuva sarjaeste, esteiden välinen etäisyys on 6,8—12 metriä. Jkl. / Jns. 2.

kaksoisturpis kaksiosainen turpahihna, jossa on kaksi erillistä turvan ympäri kulkevaa hihnaa. Jkl. / Jns. / Poitsila.

kalkkis ruokintakalkki. Slangissa *kalkkis* 'vanhoillinen henkilö'. Lahti.

kalsarit paikattomat ratsastushousut. Puhekielessä *kalsarit* 'miesten alushousut'. Paikattomat ratsastushousut muistuttavat ihonmyötäisiä pitkälahkeisia alushousuja. Hämeenlinna.

kalut kuolaimet. Vanhahtavassa yleiskielessä *kalu* 'tavara'. Slangissa *kalu* esim. 'miehen sukupuolielin'. Lpr.

kamat hevosen perusvarusteet, satula ja suitset, joskus myös jalkasuojat. Yleiskielessä *kama* 'roju'. Slangissa *kama* 'huume'. Syn. **kampeet**. Espoo / Forssa / Hki. 3 / Hämeenlinna / Jkl. / Jns. / Lpr. / Poitsila / Pori / Tre. / Vantaa 2.

kameli pitkänä likkuva hevonen. Oikein itseään kantava hevonen siirtää osan painostaan takajaloille ja etupää kevenee. Osoituksena tästä hevonen taivuttaa kaulansa kaarelle ja liikkuu ns. peräänannossa. Kameli liikkuu aina pää ja kaula pitkänä, josta nimitys juontuu. Ks. **pitkä hevonen**. Jns.

kampeet hevosen perusvarusteet, satula ja suitset. Syn. **kamat**. Jkl. / Jns. / Poitsila.

kana hevonen, joka epäröi hypätä estettä. Kana on aran ja tyhmän eläimen maineessa. Kun hevonen on kieltäytymässä esteeltä, on se yleensä arka tai typerän hankala. Slangissa *kana* 'pelkuri' — käännöslaina englannin slangista, engl. *chicken* 'kana', engl. slangi *chicken* 'pelkuri'. Forssa.

kanget **1.** kankikuolaimet. Forssa / Jkl. / Jns. / Poitsila. **2.** kankisuitset. Jkl. / Jns. / Poitsila / Tre.

kankiromut kankikuolaimet. Kankisuitsissa hevosen suuhun tulee kaksi erillistä kuolainta, siis paljon "romua". Vrt. **rautaromut**. Lpr.

kannustimet kannukset. Kannuksilla kannustetaan hevosta. Poitsila / Pori.

kanuuna hyvä kilpahevonen. Urheiluslangissa *kanuuna* 'kovaa laukaiseva pelaaja'. Slangissa *kanuuna* 'huumeruisku' tai 'ase'. Vrt. **pyssy, tykki**. Tku.

kantaa ostoskasseja kannatella hevosen pään painoa ratsastaessa. Hevonen painaa ohjille, eikä ratsastaja saa tilannetta korjattua. Hevosen pää painaa kuin painavat ostoskassit, tunne on sama kuin ostoskasseja kantaessa. Vrt. sanonnoissa esim.: *Tasainen tuntuma voi siis olla puoli grammaa, ei perjantai-illan ostoskassin paino* (Ratsastaja 5/1997: 6). Jkl.

kapsa kaviokoukku. Oulainen.

kapsia hivuttaa. Yleiskielessä *kapsia* 'lyödä, kopautella'. Kun hevonen hivuttaa, lähtee siitä kapsahteleva ääni. Oulainen.

kapula hevonen. Slangissa *kapula* 'huumekapseli'. Hki.

karauttaa **1.** ratsastaa kovaa. Jkl. **2.** lähteä pois ratsastajan hallinnasta. Hämeenlinna / Jkl. Ilmaus myös yleiskielessä *karauttaa* 'nopeasta, näyttävästä hevosella tai autolla ajosta'.

karju ori. Yleiskielessä *karju* 'urossika'. Slangissa *karju* 'poika, mies'. Jkl. / Jns. / Porvoo / Tku.

karkea heinä eli karkearehu. Yhdyssanan alkuosa on elliptisesti heittyntä pois. Oulainen.

karkki-möhmeli kaviorasva. Kaviorasva on usein väriltään ja tuoksultaan houkuttelevaa kuten makeiset, mutta koostumus on tahmeaa ja epämiellyttävääkin mönjää. Nimitys kuvaa hyvin kaviorasvan eri ominaisuuksia. Tre.

karmanit gramman-apuohja. Lpr.

kartit ponin kärryt. Engl. *cart* 'rattaat'. Tku.

kartta muovisuka. Murteissa *karsta* > *kartta* 'kehruukuitujen muokkaukseen käytettävä väline'. Oulu.

karvakasa hevonen (leik.). Yleensä talvikarvaisesta, paksuturkkisesta hevosesta. Jkl. 2 / Jns.

karvakorva hevonen. Yleensä hellittelynimi mukavalle hevoselle, hevosella ei siis välttämättä ole erityisen karvaisia korvia. Jkl. 2 / Jns.

karvaoppeli hevonen. Karvainen *Opel* (=automerkki). Käytetään ainoastaan vitsinomaisesti. Myös slangissa *karvaoppeli* 'hevonen'. Jkl.

katapultti **1.** satula, jonka takakaari on liian korkea etukaareen verrattuna. Jkl. / Pori. **2.** huono satula, jossa on vaikea istua. Syn. **heittoistuun**. *Katapultti* 'vanhan ajan sodissa käytetty jousella toimiva heittokone, jolla ammuttiin nuolia tai keihäitä'. Katapultti toimii kuten linko, huonossa satulassa olotila tuntuu siltä, että satula linkoaa ratsastajan maahan. Pori.

katsella maisemia (hevosesta) olla keskittymättä ratsastajan apuihin. Hevonen ei toimi ratsastajan haluamalla tavalla, ja se saattaa konkreettisestikin katsella ympäristön muita tapahtumia. Jkl.

kaurafoordi hevonen. Kauroja syövä *Ford*, kulkuneuvo. Käytetään ainoastaan vitsinomaisesti. Myös slangissa *kaurafoordi* 'hevonen'. Jkl.

kauramopo hevonen. Kauroja syövä mopo. Käytetään ainoastaan vitsinomaisesti. Jkl. / Jns.

kav-koukka kaviokoukku. Jns.

kavari kaviokoukku. Espoo / Hki. / Jkl. / Jns. / Kodisjoki / Oulainen / Pori / Tre. 3 / Tervakoski / Vantaa 2.

kavis kavaletti, ns. apuste. Vantaa.

kavvari kaviokoukku. Seinäjoki / Tuusula.

kehveli purutalikko. *Kahveli* > *kehveli*. Puhekielessä *kehveli* lievä kirosana. Forssa.

kehänkiertäjä ratsastuskoulun tuntihevonen. Hevonen, joka kuvannollisesti vain kiertää kehää eli ratsastuskenttää. Jkl. *Ilman häntä se olisi saattanut jäädä tavalliseksi kehänkiertäjäksi (Hevoseni, ratsuni! 1994: 29).*

kehäraakki **1.** ratsastuskoulun tuntihevonen. Jkl. / Jns. **2.** (vanha) kokenut kilpahevonen. Vrt. urheiluslangissa *kehäraakki* 'kokenut nyrkkeilijä'. Jkl. / Jns.

keilata pudottaa esteen kaikki mahdolliset osat. Keilailussa tarkoituksena on kaataa kaikki keilat, keilaava hevonen toimii esteradalla samalla tavalla. Syn. suorittaa täyskaato. Pori / Tre.

keinutuoli hevonen, jolla on pehmeä ja miellyttävä laukka. Miellyttävä laukka keinuttaa ratsastajaa kuten keinutuoli. Jkl.

keittää hermostua. *Se keittää joka asiasta. Sillä keitti totaalisesti.* Vrt. *auto keittää 'kuumenee liikaa'.* Seinäjoki. *Ratsastuskielellä hevonen "keittää yli"* (*Ratsastaja* 14—15/1996: 12).

kekkula varsa. Slangissa *kekku, kekkuli* 'lievä humala'. ilmaus lienee deskriptiivinen; varsa honteloine ja horjuvine jalkoineen on kuin humalassa. Lapua.

kelliä piehtaroida. Syn. **voimistella**. Kun hevonen piehtaroi, se kellii maassa. Sana myös yleiskielessä. Jkl. 3.

kellot kumikellot eli putsit, kumiset kavionsuojat. Ks. **kumikellukat**. Kaajaani / Tre. / Urjala.

kenguru 1. hevonen, joka hyppää esteitä väärällä tekniikalla. Hevonen, joka tekee hissihyppyjä. Kyseisellä tekniikalla hyppäävä hevonen muistuttaa kengurua. Ks. **hissihyppy**. Pori. 2. ylivireä hevonen, joka pukittelee ja hyppii kuten kenguru. Jkl.

kenkku hevosenkengittäjä. *Kengittäjä > kenkku*. Puhekielessä *kenkku* 'kelju'. Tku.

kenottaa nostaa pää korkealle pois kuolaintuelta (hevonen). Yleiskielessä *kenottaa* 'olla takakenossa'. Jkl. / Jns.

kentsu ratsastuskenttä. Slangissa *kentsu* esim. 'urheilukenttä'. Vantaa.

kenttähevonen kenttäratsastuksessa käytettävä hevonen. ilmaus yleisessä käytössä.

kepakko raippa. Forssa /Jkl. 2 / Oulu.

kepittää lyödä hevosta raipalla. Slangissa *kepittää* 'lyödä, voittaa'. Forssa / Jkl. / Pori.

keppana raippa. *Keppi* > *keppana*. Slangissa *keppana* 'keskiolut'. Jkl.

keppi raippa. Urheiluslangissa *keppi* esim. 'keihäs, jääkiekkomaila', slangissa esim. 'huume'. Forssa / Hki. 2 / Iisalmi / Jkl. / Jns. 2 / Lpr. 2 / Oulu / Pieksämäki / Pori / Porvoo / Tre. / Tku. / Vantaa / Ylistaro.

keppiheppa ratsastuskoulun (kiltti) tuntihevonen. Hevonen, joka on kiltti kuin keppihevonen. Pori.

keppis ks. **keppiheppa**. *Keppiheppa* > *keppis*. Pori.

kepsu raippa. *Keppi* > *kepsu*. Jkl.

kepunkka raippa. *Keppi* > *kepunkka*. Lpr.

keriminen hevosen liikevirhe. Kerivä hevonen tekee toisella tai molemmalla, yleensä etujalallaan kerivää liikettä. Keriessä etujalan liikerata ei kulje suoraan, vaan jalka kiertyy sisäkautta, kuten lankaa kerittäessä. Vrt. yleikielen *keriä*, *keriminen*. Ilmaus yleisesti käytössä.

kerppu makupalaksi hevoselle kuivattu horsmakimppu tms. Ilmaus yleisesti käytössä, myös yleiskielessä.

keskari keskiravi. Slangissa *keskari* esim. 'keskiolut' tai 'keskiarvo'. Tre.

ketta karsina. Sana on peräisin samasta muinaisruotsin kantasanaista kuin esim. *kehto*. Sana on lainautunut uudelleen joihinkin murteisiin, jossa merkitsee esim. 'karsinaa'. Oulu.

keuhkota hermostua (hevonen). *Se keuhkos radalla kun hullu*. Slangissa *keuhkota* 'saarnata, vaahdota, moittia'. Jkl. / Jns.

kevennellä harrastaa ratsastusta omaksi iloksi, ei kilpailla. Ilmaus tulee termistä *kevyt ravi*. Kevyessä ravissa ratsastaja keventää eli nousee jalustimille seisomaan ravin rytmin mukaan joka toisella askeleella. Kevyessä ravissa on helpompi istua kuin harjoitusravissa, ja kun ratsastaja haluaa päästä helpolla, hän vain ”keventelee”. Ks. **kenventelijä**.

keventelijä harrasteratsastaja. Henkilö, joka ratsastaa vailla kilpaurheilullisia tavoitteita. Kun ratsastaja haluaa päästä helpommalla työllä, hän ratsastaa kevyttä ravia harjoitusravin sijaan. *Se nyt on pelkkä keventelijä!* Syn. **sunnuntairatsastaja**. Jkl. 2 / Jns. / Hki.

kevyt etupää usein takajaloilleen hyppivästä hevosesta. Takajaloilleen nousevalla hevosella on *kevyt etupää*. Jkl.

kevyt hevonen hevonen, joka tottelee hyvin herkkiä apuja. Hevonen, joka tottelee pieniä apuja ja on siten miellyttävä ratsastaa. Ilmaus yleisesti käytössä.

kevytkenkäinen 1. hevonen, jolla on kevyt ja ilmava laukka. Jkl. 2. hevonen, joka potkii. Jkl. Vrt. *kevytkenkäinen nainen*.

kevytperäinen 1. hevonen, joka pukittelee paljon. Jkl. 2. hevonen, joka potkii. Jkl. Hevosen peräpää nousee kevyesti ylös.

kiekata pyöriä ja heilua paikallaan kiinnikytkettynä (hevonen). Seinäjoki.

kieltäjä estehevonen, joka toistuvasti kieltäytyy hyppäämästä esteitä kilparadalla. Syn. **stoppari**.

kieltää kieltäytyä hyppäämästä estettä (hevonen). Yleiskielen mukainen verbi olisi *kieltäytyä* ei *kieltää*. *Entäs jos tää kieltää?* Ilmaus yleisesti käytössä. *Jos hevonen kieltää enemmän kuin kerran, laske estettä selvästi (Hevoset ja Ratsastus 3/1997: 32).*

kieltää ulos kun hevonen kieltäytyy kolme kertaa samalla esteradalla kilpailuissa hyppäämästä estettä, sen suoritus hylätään ja ratsastus keskeytetään — tapahtuu *ulos kieltäminen*. *Jakke kielsi ulos*. Ilmaus yleisesti käytössä.

kierrättää pissaa päässä hermostua ja kuumentua liikaa (hevonen). Vrt. **pissapää**. Jkl. / Tku.

kiertopalkinto hevonen, jolla ei ole vakituista hoitajaa. Syn. **yhteishyvä**. Slangissa *kiertopalkinto* 'yleinen nainen, huora'. Kodisjoki.

kiifferi *Kieffer*-merkkinen satula. Ilmaus yleisesti käytössä.

kiikuttaa hevonen lähtee pois ratsastajan hallinnasta. Hevonen "kiikuttaa" ratsastajaansa. Lahti.

kiitis kiitolaukka. Jkl. / Jns. / Urjala.

kiito kiitolaukka. *Ratsastaa täyttä kiitoa*. Yhdyssanan etuosa on elliptisesti heittynyt pois. Ilmaus yleisesti käytössä.

kiittis kiitolaukka. Forssa.

kiittää laukata kovaa (kiitolaukkaa). Jkl. / Kuusamo.

kikkiäiset tallissa elävät hyönteiset. Tre. / Tku.

kilkki kivennäisrehu. Forssa.

kilkuttaa ks. **takoa**, hevosen liikevirhe. Ilmaus on onomatopoeettinen, kun hevonen takoo, kuuluu kavioista kilkutusta. Jkl. / Jns.

killeri hankala hevonen, "täystuho". Puhekielessä *killeri* 'tappaja Engl. *killer* 'tappaja'. Hki.

killuttimet kuolaimet. Slangissa *killutin* 'korvakoru', myös esim. 'uistin'. Tre.

kilppari eläinlääkäri. Forssa.

kilpuri kilpahevonen. *Annan pitäs ostaa kunnan kilpuri.* Slangissa *kilpuri* 'kilpa-auto, kilpamoottoripyörä'. Jkl. / Jns. / Tku. [...] *pienten luokkien kilpuri* (*Ratsastaja* 5/1997: 15).

kinttu hevosen jalka. Puh kielessä *kinttu* 'jalka'. Poitsila.

kippana liian pieni voltti. Puh kielessä *kittana* 'liian pieni kiristävä vaate'. Tre.

kirahvi poissa kuolaintuelta oleva pitkä tai pää pystyssä kulkeva hevonen. Hevonen ei kannata itseään oikein, vaan kulkee kuten kirahvi. Vrt. **kameli**. Jkl. / Jns.

kiristäjä satulavyö. Satulavyö kiristetään, ja se kiristää hevosen mahaa. Lpr.

kirppu shetlanninponi. Kuvannollisesti, shetlanninponi on pieni kuin kirppu. Oulu.

kisahevonen kilpahevonen. Ilmaus yleisessä käytössä. [...] *ensimmäiseksi kisahevoseksi* (*Ratsastaja* 1/1997: 15).

kisakone **1.** menestyvä kilpahevonen. Jkl. / Jns. **2.** paljon kilpaileva hevonen. Jkl. / Jns. Ilmaus on kaksijakoinen; toisaalta on hyvä, jos hevonen toimii vakaasti ja erehtymättä kuin kone (hevonen on siis menestyvä), toisaalta koneella ratsastajaa ei arvosteta, koska kyvykkäämmät ratsastajat pärjäävät myös hankalilla ja arvaamattomasti käyttäytyvillä hevosilla. Slangissa *kone* 'seksuaalisesti aktiivinen nainen, huora'. Vrt. myös sotilasslangin *lomakone* 'paljon lomaileva varusmies'.

kisapää menestyvän kilpahevosen ominaisuus, hevonen ei esim. hermoile kilpailupaikoilla. *Raikalla on hyvä kisapää.* Jkl. / Jns. Vrt. *Hevosella on hyvä kilpailupää* (*Ratsastaja* 5/1997: 4). Vrt. **hyppypää**.

kisat ratsastuskilpailut. Ilmaus myös puhekielessä. Forssa / Jkl. 2 / Jns. 2 / Saarijärvi / Tre.

kisata kilpailla ratsastuskilpailuissa. Myös puhekielessä *kisata* 'kilpailla'. Forssa / Jkl. / Jns. / Tre.

kiskoa selkä suorana pidättää hevosta kaikin voimin. Kun ratsastaja joutuu pidättämään hevosta kaikin voimin, hän nojautuu samalla taaksepäin ja selkä suoristuu. *Syn. vetää koko herneellä.* Seinäjoki.

kivitalo suurikokoinen hevonen. Hevonen, joka on kookas kuin kivinen kerrostalo. Jkl. / Jns.

klapata juoksuttaa hevosta. Slangissa *klapata* 'potkaista, läimäyttää, taputtaa'. Lapua.

klipata leikata hevosen talvikarva lyhyeksi. Engl. *clip* 'leikata hevosen talvikarva lyhyeksi'. *Syn. ajella.* Hki. / Jkl. 3 / Jns. 2 / Lahti.

klippaus hevosen talvikarvan leikkaus. Engl. *clip* 'leikata hevosen talvikarva lyhyeksi' > *klippaus*. Hki. / Jkl. 2 / Jns. 2.

klippauskone karvaleikkuri, jolla hevosen pitkä talvikarva lyhennetään. Ks. **klippaus**. Hki. / Jkl.

klipper karvaleikkuri. Ks. **klippauskone**. Hki.

klossi puominkannatin esteen kannatintolpassa. Rts. *kloss* 'palikka' > *klossi*. Hki.

klosu ns. close-contact-satula, esteratsastuksessa käytettävä erikoissatula. Hki. / Jkl.

knööli esteratsastussatulassa oleva polvituki. Rts. *knöl* 'kuhmu, pahka' > *knööli*. Hki.

koipi jalka. Yleiskielessä *koipi* 'jalka'. Poitsila.

kokopaikat kokonahkapaikat ratsastushousuissa. Nahkapaikat, jotka peittävät ratsastushousujen satulaa koskettavan osan. Vrt. **polvipaikat**. Ilmaus yleisessä käytössä.

kolautella hevosen liikevirhe. Takoessaan hevonen kolauttelee takakavioitaan etukavioiden pohjiin. Ks. **takoa** Jkl. / Jns.

kolauttaa (estettä) koskettaa estettä tai pudottaa esteen osa. Ilmaus yleisesti käytössä. *Maverick kolautti kaksi puomia (Ratsastaja 5/1997: 2)*.

kolikkokone ratsastuskoulun tuntihevonen (halv.). Hevonen, joka toimii kuten kaupoissa olevat kolikolla käynnistyvät sähköhevoset; kun maksat muutamana kolikon, pääset ratsastamaan. Tku.

kolikot hevosen karvassa olevat papurikkoläiskät. Papurikkoläiskät ovat pyöreitä, kolikon kokoisia peitinkarvan väristä poikkeavia väriläiskä. Syn. **markankuvat**. Forssa.

kolkuttaa hevosen liikevirhe. Takoessaan hevonen kolkuttaa kavioitaan yhteen. Ks. **takoa** Jkl. / Jns.

kolmijalkainen yhden jalkansa loukannut hevonen. Myös kuvannollisesti esim. myytävästä hevosesta: *mikä lie kolmijalkainen*. Jkl. 2.

kolmipalat ns. bristol-kuolain. Kuolain, jonka suokappaleessa on kaksi niveltä ja kolme erillistä palasta. Jkl. / Jns. 2.

kolttu loimi. Yleiskielessä *kolttu* 'takki'. Jkl. / Jns.

koni hevonen. Jkl. / Jns. / Mikkeli / Poitsila / Salo.

koo kaviokoukku. Oulainen.

kookoo kaviokoukku. Lpr.

kopisijat hevosenkengät. Hevosenkengät pitävät kopinaa. Ulvila.

kopo **1.** hevonen. Jkl. **2.** kavio. Slangissa *kopot* 'kengät'. Lpr.

kopotella ratsastella. Kun hevonen liikkuu, kuuluu sen kavioista kopinaa. Jkl. / Jns.

koppi **1.** hevosen karsina. Hki. / Jns. / Kodisjoki / Lpr. / Porvoo. **2.** hevoskuljetustraileri. Slangissa *koppi* 'aresti, putka'. Forssa / Hki. / Iisalmi / Jkl. / Salo / Tre.

kopu hevonen. Jkl. 2 / Jns.

kopukka hevonen (halv.). Huumekielessä *kopukka* 'heroiini', *kopukat* myös 'kainalosauvat'. Jkl. / Jns.

korkkarit tierat, paakkuuntuva lumi hevosen kavioissa. Slangissa ja puhekielessä *korkkarit* 'korkokengät'. Pori.

korkokengät tierat, paakkuuntuva lumi hevosen kavioissa. Vrt. yleiskielessä *korkokengät*. Pori.

kortsut kumihanskat. Monissa tallitöissä ja hevosen hoitotoimenpiteissä tarvitaan kumihanskoja. Slangissa ja puhekielessä *kortsu* 'kondomi'. Samankaltaisuus kumihanskojen ja kondomin välillä on ilmeinen. Jkl.

kortti etukäteen maksettu, yl. kymmenen ratsastustunnin sarjakortti. Forssa.

kotsa ratsastuskypärä. Slangissa *kotsa* 'hattu'. Lapua.

kotsat kottikärryt. Kodisjoki.

kotsikat kottikärryt. Lpr.

kotsit kottikärryt. Pori.

kotsut kottikärryt. Forssa / Jkl. / Jns.

kottarit kottikärryt. Forssa 2 / Jkl. / Jns. / Lahti / Lpr. / Oulu / Pieksämäki / Poitsila / Pori / Porvoo / Seinäjoki 2 / Tre. 3 / Tervakoski.

kottikset kottikärryt. Vantaa.

kottiskat kottikärryt. Oulu.

koukka kaviokoukku. Iitti / Kokkola.

koukku 1. hevonen. Hki. / Jns. 2 / Lapua. 2. kaviokoukku. Urjala / Vantaa. 3. ori. Tku. Slangissa *koukku* esim. 'poliisi, huume, huumeriippuvuus'.

koulubussi 1. suurikokoinen kouluratsastushevonen. Jkl. 2. suurikokoinen hevonen. Jkl. *Kouluhevonen* + *bussi* 'hevonen, joka on suuri kuin linja-auto' > *koulubussi*. Ilmauksen humoristisuus syntyy sen monitulkintaisuudesta.

kouluhevonen kouluratsastushevonen. Ilmaus yleisesti käytössä.

koulukone hyvä kouluratsastushevonen. Slangissa *kone* 'seksuaalisesti aktiivinen nainen, huora'. Ratsastusslangissa keskeistä on ilmauksen kaksijakoisuus; on helppo ratsastaa hevosella, joka toimii kuin kone, mutta ratsastaja saa enemmän arvostusta mikäli ratsastaa vaikeammalla hevosella. Ilmausta käytetään myös halventavassa merkityksessä. Jkl. / Jns. 2. Vrt. sotilasslangin *lomakone* 'paljon lomaileva varusmies'.

koulumestari hyvä ja kokenut kouluratsastushevonen. Ilmaus esiintyy usein esim. hevosten myynti-ilmoituksissa. *Koulumestari* on kokemattoman ratsastajan ihanteellinen kilpakumppani. Vrt. vanhahtava ilmaus *koulumestari* 'entisajan alkeiskoulujen opettajista'. Jkl. 2 / Jns. 2.

koulupaikat kokonahkapaikat ratsastushousuissa, ks. **kokopaikat**. Ilmaus yleisesti käytössä.

koulupenkki kouluratsastussatula. Vrt. yleiskielen *penkki* 'istuin'. Jkl. 2.

koulusatula kouluratsastukseen tarkoitettu satula. Satulan polvityynyt ovat erittäin pienet ja siivet pitkät ja suorat. Ilmaus yleisesti käytössä.

kouluskabat kouluratsastuskilpailut. Slangissa *skabat* 'kilpailut'. Vantaa.

koulutuuppari kouluratsastaja. Verbi-ilmaus *tuupata koulua*. Puhekielessä *tuupata* 'työntää'. Shakinpelaajien kielessä *tuupata puuta* 'pelata shakkia harrastelijamaisesti'. Am. slang *wood-pusher*. Syn. **tuuppari**. Hki. / Jkl. / Jns.

kovakylkinen hevonen hevonen, joka ei reagoi ratsastajan pohjeapuihin normaalisti, vaan vaatii kovempia apuja. Ilmaus yleisesti käytössä.

kovaleukainen hevonen ks. **kovasuinen hevonen**, **leuaton**. Ilmaus alunperin ravikielestä. Jkl. / Seinäjoki.

kovasuinen hevonen hevonen joka ei reagoi normaaleihin ohjasapuihin, vaan vaatii joko kovan erikoiskuolaimen tai erityisen voimakkaat ohjasavut pysyäksään hallinnassa. Syn. **leuaton**, **kovaleukainen hevonen**. Ilmaus yleisesti käytössä.

kramit gramman-apuohja. Kajaani.

krempata jäykistyä, kipeytyä (hevonen). Slangissa *krempata* 'hajota, rik-koutua'. < *rempata* 'remontoida, laittaa remonttiin'? Puhekielessä *krempa* 'vaiva, lievä sairaus'. Hki. / Jkl. / Jns.

kuikelo laiha, kapea hevonen, esim. ravisukuinen tai muu ei-ratsutyypinen hevonen. Puhekielessä *kuikelo* 'laiha ihminen'. Jkl.

kuiva kuiva heinä. *Annoitko kuivat jo?* Jkl. / Jns. / Vantaa.

kuivat jalat hevosen jalat, jotka eivät ole turvoksissa (ts. jänteissä ja niveliissä ei ole nestettä). Jkl. / Jns. / Vantaa. ilmaus yleisesti käytössä, myös esim. lehdistöissä.

kuljetuskoppi hevoskuljetustraileri. Jkl. / Lpr. / Seinäjoki.

kulkea kuolaimella olla kuolaintuella, muodossa. *Ratsasta se kuolaimelle.* Syn. **olla kuolaimella**. Ks. **muoto**. Hki. / Tre. ilmaus yleisesti käytössä.

kulkea käsijarru päällä hevonen ei reagoi kunnolla ratsastajan pohjeapuihin, eikä liiku kunnolla eteenpäin. Hevonen liikkuu alitempossa. *Kassu kulkee käsijarru päällä.* Jkl. 2 / Jns.

kulkea muodossa kantaa itseään ja ratsastajaansa oikein, siten että hevonen käyttää takaosaansa, selkäänsä ja kaulaansa (osoituksena muodossa kulkeemisesta on hevosen liikkuminen kaula kaarella). ilmaus yleisesti käytössä.

kulkea peräänannossa ks. **kulkea muodossa, peräänanto**. ilmaus yleisesti käytössä. Vaihtelee ilmausten **kulkea kuolaimella** ja **kulkea muodossa** kanssa.

kulkea pää pilvissä kulkea poissa kuolaimelta, pää liian ylhäällä (hevonen). Oikein liikkuva hevonen kulkee peräänannossa kaula taivutettuna alaspäin. Jos hevonen vastustelee ratsastajaa, se saattaa nostaa päänsä liioittelun ylös ja kulkea lähes kirjaimellisesti pää pilvissä. Vrt. **kameli, kirahvi**. Jkl. / Vantaa.

kulkea seipään nielleenä hevonen ei taivu ratsastajan pohkeiden ympärille. Jos hevonen on jäykkä, se tuntuu jäykältä kuin seiväs. Vantaa.

kulkka hevoskuljetustraileri. Lahti.

kulkkari 1. hevoskuljetustraileri. Jkl. / Jns. / Pori. 2. hevoskuljetusauto. Jkl. / Jns. / Pori / Rovaniemi.

kulkkarit hevosen jalkoihin kuljetuksen ajaksi laitettavat kuljetussuojat. Jkl. / Jns. / Poitsila.

kultsari hevoskuljetusauto. Seinäjoki.

kumari kumisuka. Lahti / Tervakoski.

kumiaiglet *Aigle*-merkkiset kuminahkaiset ratsastussaappaat. Hämeenlinna / Jkl.

kumikellukat kumiset kaviosuojat. Vanhemmissa hevoskirjoissa kyseisiä suojia kutsuttiin *kumikelloiksi* niiden kellomaisen ulkonäön takia. Nykyisin *kumikellot*-ilmaus lienee häviämässä. Syn. **buutsit, kellot, putsit**. Lpr.

kumikset kumiohjat. Vantaa.

kumilenkki joustochambon-apuohja. Apuohja on valmistettu pyöreästä pak-
susta kuminauhasta ja voisi ulkonäkönsä perusteella olla suuri kumilenkki.
Syn. **kuminauha, piuhat**. Jns. / Pori.

kuminauha joustochambon-apuohja. Apuohja on valmistettu kuminauhasta,
siitä nimitys. Syn. **kumilenkki, piuhat**. Tre.

kumirauta kumikuolain. *rauta, raudat* 'kuolaimet'. Kajaani 2.

kumirutkut kumiset ratsastussaappaat. Puhekielessä *rutku* 'huono'. Nah-
kaisilla ratsastussaappailla on jopa statussymbolin asema; "oikeat" ratsastajat
eivät kumisia ratsastussaappaita käytä. Hämeenlinna.

kumis kumisuka. Jkl. / Jns.

kumitassu joustavaliikkeinen hevonen. Jkl.

kummari 1. kumikuolain. Lapua. 2. kumisuka. Puhekielessä *kummari*
'kumilenkki'. Tku. / Vantaa.

kummarit joustochambon-apuohjat. Slangissa *kummarit* 'kumitossut'. Tre.

kummis **1.** kumikuolain. Jkl. / Jns. **2.** kumisuka. Jns.

kumppari kumisuka. Slangissa ja puhekielessä *kumppari* 'kumisaapas, kumilenkki'. Saarijärvi.

kumpparit **1.** joustochambon-apuohjat. Forssa. **2.** letityskuminauhat. Kaajaani 2 / Tervakoski / Vantaa. **3.** kumiputsit. Oulu. Slangissa ja puhekielessä *kumpparit* 'kumisaappaat, kumilenkit'.

kuokkuri hevosculjetusauto. Puhekielessä *kuokkuri* 'kuorama-auto'. Forssa.

kuolattimet kuolaimet. Kuolaimet saavat hevosen kuolaamaan > *kuolattimet*. Oulu.

kuovi etujalalla kuopiva hevonen. Yleiskielessä *kuovi* 'eräs kahlaajalintu'. Porvoo / Seinäjoki.

kuppi **1.** huono satula. Jns. **2.** intialaisesta nahasta valmistettu satula. Hämeenlinna. Satula on hevosen ja ratsastajan tärkein varuste, ja vain hyviä, tunnettuja satulamerkkejä arvostetaan. Halvat satulat tuntuvat aina huonoilta ja epäilyttäviltä. Slangissa *kuppi* esim. 'pää', myös *ottaa kuppia* 'juopotella'.

kupru pukki, hevosen tekemä pukitusliike. Slangissa *kupru* 'kepponen, taittamattomuus, rike, epäonnistuminen, petos, hämäys' ym. Hevosen tekemä kupru on merkitykseltään samalla tavalla negatiivinen kuin slangimerkityksiset kuprutkin. Kokkola.

kupruilla pukitella. Tehdä kupruja. Kokkola.

kusettaa pelleillä (hevonen). Hevonen, joka ei tottele, kusettaa. Slangissa *kusettaa* 'petkuttaa, harhauttaa'. Jkl. 2 / Jns. *Rosita* [...] *sanalla sanottuna, kusettaa kakaroita* (*Ratsastaja* 5/1997: 10).

kusiläikkä vuonohevonen. Ilmaus juontunee vuonohevosen väristä, joka on aina vaalean kellertävä. Tre.

kuskata hevonen ei kuuntele ratsastajan pidätteitä, vaan kuskaa ratsastajaa minne mielii. Ks. **viedä**. Jkl. / Pori. *Poni kuskasi minua pitkin pihaa (Ratsastaja 1/1997: 6)*.

kutoa heiluttaa neuroottisesti päätään edestakaisin, hevosen huono tallitapa. Ilmaus yleisesti käytössä.

kuuma hevonen vireä, hermostunut hevonen. Verbi-ilmaus *käydä kuumana*. Jkl. / Jns. / Tre. Ilmaus esiintyy myös ratsastuslehdissä: *yleensä kuuma hevonen ryntää, mutta jos onnistuu pitämään vauhdin kohtuullisena, voi kuuma hevonen ulospäin näyttää jopa mukavalta (Ratsastaja 14—15/1996: 12)*.

kuumakalle vireä, hermostunut hevonen. Slangissa *kuumakalle* 'kuumapäinen, helposti malttinsa menettävä mies'. Jns. 2. *Poneissa ja suomenhevosissakin on kuumakalleja (Ratsastaja 14—15/1996: 12)*.

kuumua hermostua, kiihtyä (hevonen). Forssa / Jkl. / Jns. 2 / Porvoo.

kylmätä viilentää hevosen jalkoja kylmällä vedellä tai lumella. Jkl. / Jns.

kylppäri kylmäverihevonen. Puhekielessä ja slangissa *kylppäri* 'kylpyhuone'. Lpr.

kymppikortti etukäteen maksettu kymmenen tunnin ratsastuskortti. Pori.

kyniä nyppiä hevosen harjaa. Vrt. yleiskielen *kyniä kana*. Jkl. / Pori.

kypris ratsastuskypärä. Seinäjoki.

kypry ratsastuskypärä. Jns. / Seinäjoki.

kyprä ratsastuskypärä. Forssa / Saarijärvi / Tre. / Vantaa.

kypsi ratsastuskypärä. Mikkeli.

- kyrpä** ratsastuskypärä. Slangissa *kyrpä* 'miehen sukupuolielin'. Poitsila.
- kyrpärä** ratsastuskypärä. Yhdyssanan alkuosa on elliptisesti heittynyt pois. Tre.
- kyrsä** ratsastuskypärä. Vanhahtavassa kielessä *leipäkyrsä*. Slangissa *kyrsä* 'auton ohjauspyörä, ratti'. Poitsila.
- kytätä** pelätä jotakin (hevonen). Puhekielessä *kytätä* 'vahtia'. Jkl.
- kyylä** hevosen kakkoshoitaja, varahoitaja. Slangissa *kyylä* 'vartija, idiootti'. Hki.
- kyylätä** pelätä jotakin (hevonen). Slangissa ja puhekielessä *kyylätä* 'vahtia'. Jkl.
- kyyri** kouluratsastuksen vapaaohjelma, musiikin tahtiin sovitettu kilpailuohjelma. *Kür* > *kyyri*. Ilmaus yleisesti käytössä. *Kür on kouluratsastusluokka, jossa ratsastaja suunnittelee itse ohjelman ja sovittaa sen valitsemaansa musiikkiin (Suomen Ratsastajainliitto ry:n kilpailusäännöt II: Kouluratsastus: 7).*
- kyytsätä** hevonen ei kuuntele ratsastajan pidätteitä, ja se "kyytsää" ratsastajaansa. Vrt. puhekielen *kyytsätä* 'kuljettaa toista henkilöä polkupyörällä'. Ks. **viedä**. Pori.
- käksyt** kottikärryt. Jkl. 2.
- käppäys** käynti. Puhekielessä *käppäys* 'kävely'. Hki.
- käpsätä** kävelyttää hevosta selästä käsin. Tre.
- kärpäset** ohjissa olevat martingal-apuohjan ohjasstopparit. Vrt. yleiskielen *kärpänen*. Ohjasstopparit ovat pienet, nahasta tai kumista valmistetut palaset, jotka etäisesti muistuttavat kärpästä. Syn. **nappulat, stopparit**. Jkl. 2. / Jns. 2.

kärpäslätkä 1. esteratsastuksessa käytettävä lyhyt raippa. Forssa / Hki. / Jkl. 2. hevosen häntä. Kuusamo. Raippa muistuttaa ulkoasultaan kärpäslätkää, hevosen häntä puolestaan toimii tehokkaana kärpäslätkänä.

kärryhevonen 1. ratsastuskäytössä oleva entinen ravihevonen (halv.). Jns. 2. huono ratsuhevonen yleensä (halv.). Jkl. / Jns. Ratsastusihmiset eivät yleensä arvosta ravihevosta, ja tämä näkyy myös kielenkäytössä.

käsi esteratsastuksessa käytettävä raippa, esteraippa. Alunperin nimitys on tarkoittanut vain raippaa, jonka päässä on kämmenen muotoinen nahkapala, myöhemmin nimitys siirtynyt tarkoittamaan kaikkia esteraippoja. Hämeenlinna.

käsijarru laiskan hevosen ominaisuus. Ks. **kulkea käsijarru päällä**. Jkl. 2 / Jns.

kävellä alta pois pohkeenväistöä ratsastettaessa hevonen kävelee alta pois, jos se välttelee apuja. Seinäjoki.

käytsi tallikäytävä. Espoo / Hki. / Pori / Vantaa / Ylistaro.

kääre pintelinaluspatja. Vrt. yleiskielen *kääre*. Oulu.

käärmeloikka hevosen tekemä sivuhyppy, kun se säikähtää jotakin. Hevonen toimii kuin säikähtäisi käärmettä. Jkl.

kökkiiä ratsastaa. *Pitää lähteä tästä kökkimään*. Jkl. / Jns. 2.

könkkä huonosti liikkuva hevonen. Jkl. / Jns. / Tku.

könkätä kulkea epäpuhtaasti, ontua tms. (hevonen). Vrt. yleiskielen *könkätä*. Hki. / Jkl. / Porvoo.

könköttäjä huonoryhtinen ratsastaja. Lahti.

könöttää **1.** ratsastaa. Jkl. / Jns. Vrt. **kökkiä**. **2.** istua rumasti, esim. huonoryhtisenä hevosen selässä. Jkl. / Jns. Vrt. yleiskielen *könöttää*. **3.** liikkua jäykästi (hevonen). Syn. **köpöttää**. Jkl.

köpsiä ratsastella. Poitsila.

köpsöttää ratsastaa. Oulu.

köpö **1.** hevonen (halv.) Hki. / Jkl. / Jns. **2.** shetlanninponi. Kokkola / Pori. Slangissa *köpö* 'vanhempi vanki'.

köpötellä **1.** ratsastaa. Jkl. / Jns. / Poitsila / Vantaa. **2.** ratsastaa rennosti ilman tavoitteita. Jkl. [...] *kuvittelin, että voisin köpötellä hevosellani maastossa* (Ratsastaja 1/1997: 6). **3.** kävelyttää hevosta. Syn. **köpöttää**. Hki. / Poitsila / Porvoo / Vantaa.

köpöttelijä ratsastuskoulun tuntihevonen. Hevonen, joka liikkuu köpöttelemällä. Oulu.

köpöttää **1.** ratsastaa käyntiä, kävelyttää hevosta. Lpr. **2.** liikkua jäykästi (hevonen). Syn. **könöttää**. Jkl.

köröttää ratsastaa. Vrt. yleiskielen *köröttää* 'tasaisesti kulkevassa kulkuneuvossa ajamisesta'. Jkl.

kötsä hevosen lanta. Jkl.

köyrit Pikeur-merkkiset ratsastushousut. Äännetään [piköör]. Vrt. myös slangissa *köyriä* 'olla sukupuoliyhteydessä'. Hki.

köysi riimunnaru. Riimunnaru on eräänlaista köyttä. Tre. / Vantaa.

kööveri *Kieffer*-merkinen satula. Hämeenlinna.

L

laahata ontua (hevonen). Vrt. yleiskielen *laahata*. Oulainen.

laatikko 1. varustearkku, hoitovälineiden säilytyspaikka. Jns. / Jkl. / Salo.
2. hevoskuljetustraileri. Hki.

laatikkohuopa neliön muotoinen satulahuopa. Syn. **neliöhuopa**. Vantaa.

laatikkotukka lyhyeksi leikattu harja. Slangissa *laatikkotukka* 'miesten lyhyeksi leikattu tukka'. Syn. **jenkkiharja**. Tre.

ladata potkaista (hevonen). Slangissa *ladata* 'lyödä, iskeä'. Hki. / Jkl. / Jns. / Seinäjoki.

lage 1. laidun. Hki. / Tre. 2. laiska hevonen. Vantaa.

lahna laiha, suurikokoinen hevonen. Vrt. yleiskielen *lahna*. Jkl. 2.

laitsa laidun. *Laidun* > *laitsa*. Hki. 2 / Jkl. 2 / Jns. 2 / Lahti / Lpr. / Oulainen / Oulu 2 / Poitsila / Pori / Salo / Tre. 3 / Tervakoski / Vantaa 4 / Ylistaro.

laitsi laidun. Oulu.

laitsikka laidun. Pori.

laitska laidun. Forssa 2 / Jkl. / Jns.

laitski laidun. Jkl.

laitsku laidun. Jkl. / Jns.

laitsu laidun. Jkl. / Pieksämäki.

laittaa hanaa lisätä vauhtia, **ajaa eteen**. Vrt. autourheilussa *laittaa hanaa*. Hki. / Jns.

laittaa kamat laittaa hevoselle satula ja suitset. Hki. / Jkl. / Jns.

laittaa kuntoon laittaa hevoselle satula ja suitset. Hki. / Jkl. / Jns. / Oulu / Saarijärvi.

laittaa kuusi-nolla sanonta hevosesta, joka on hankala eikä tottele, vaan voittaa kaikki ”taistelut” ihmisiä vastaan. *Se laitto sitä* (esim. ratsastajaa) *ihan kuusi-nolla*. Ilmaus myös esim. urheilukielessä samassa merkityksessä. Jns. / Tre.

laittaa nakiksi viedä hevonen teurastettavaksi. Jns.

lakaisukone lattiaharja. Poitsila.

lakasin lattiaharja. Poitsila.

lankku 1. jäykkä hevonen. Jos hevonen ei ole taipuisa, se tuntuu puulankulta. Jkl. 2. luiseva hevonen, jonka selkäranka on koholla. Kun luisevalla hevosella ratsastetaan ilman satulaa, tuntuu se yhtä kovalta kuin lankku. Jkl.

lantsikat ratsastussaappaat. Puhekielessä *lantsikat* ’kengät’, vrt. *lantsarit*. Kuusamo.

lanttulaatikko turvotettu lese. Turvotetun leseen ulkonäkö viittaa lanttulaatikkoon. Forssa.

lapiot hevosen kaviot. Vrt. yleiskielen *lapio*. Hki.

lappari lapio. Myös puhekielessä *lappari* ’lapio’. Jkl. / Jns. / Poitsila.

lappis lapio. Vantaa.

lapska lapio. Forssa.

lastata laittaa hevonen kuljetusautoon. Vrt. yleiskielen *lastata*. Jkl. / Jns.

latasta potkaista (hevonen). *Se latas hoitajaa polveen*. Vrt. **ladata**. Jkl. / Jns. / Tre.

laueta vammautua (esim. jänne). *Dominon jänne laukes marraskuussa.* Myös slangissa *laueta* 'hajota, mennä rikki'. Jkl. / Jns.

lego hevonen, joka puree. Vrt. *legopalikat*. Hki.

lehmä laiska, pitkänä liikkuva hevonen. Vrt. esim. **kameli**. Forssa / Jkl. 3 / Jns.

leiffi letityskuminauha. Forssa.

leipoa ratsastaa. Vrt. jääkiekkokielessä *leipoa* 'pitää kiekkoa hallussa liian pitkään'. Hki.

leipäveitset **1.** pitkät kannukset. Hki. **2.** taitamattoman ratsastajan käytössä olevat kannukset. Hki. Ilmauksella halutaan osoittaa, kuinka vaaralliset kannukset saattavat hevoselle olla.

lenksu letityskuminauha. Vrt. puhekielessä *kumilenksu*. Forssa / Tervakoski.

lentää pudota hevosen selästä. Pudotessaan hevosen selästä ratsastaja kirjaimellisesti lentää kohtalaisen matkan. Espoo / Jkl. / Jns. / Vantaa.

letarit letityskuminauhat. Vrt. puhekielessä *letarit* 'lettinauhat'. Iisalmi.

letkuttaa **1.** viilentää hevosen jalkoja kylmällä vedellä. Yleensä viilennys tapahtuu laskemalla vesiletkulla kylmää vettä hevosen jaloille. *letku* > *letkuttaa*. Hki. / Jkl. / Jns. / Lahti / Oulu / Porvoo / Tre. / Vantaa. **2.** eläinlääkärin suorittama toimenpide, jossa hoidetaan hevosen ähkyä tms. mahavaivaa. Jkl. / Jns. Ilmaus myös yleisessä käytössä.

lettarit letityskuminauhat. Vrt. **letarit**. Jkl. / Hki.

letti hevosen harja. Slangissa ja puhekielessä *letti* 'tukka, hiukset'. Hki. / Jkl. / Jns.

leuaton ks. **kovasainen hevonen**. Seinäjoki.

leukkis 1. suitsien leukahihna. Jkl. / Vantaa. 2. ratsastuskypärän leuka-remmi. Jkl. Myös puhekielessä, esim. pyöräilykypärän *leukkis*.

lihapulla lihava, pyöreämuotoinen hevonen. Puhekielessä *lihapulla* 'lihava ihminen'. Vrt. myös yleiskielessä *lihapulla*. Jkl.

liikkuva lihatiski 1. ratsuhevonen. Ilmaus lienee peräisin ravi-ihmisen suusta — heidän mielestään kaikissa ratsuissa on liikaa lihaa. Lapua. 2. lihava hevonen. Lihavassa hevosessa on lihaa kuin kaupan lihatiskillä. Jns. Slangissa *lihatiski* 'ravintolan baaritiski'.

liikuttaa taluttaa tai ratsastaa hevosta liikunnan vuoksi, esim. toipilasta hevosta liikutetaan kevyesti. Ilmaus yleisessä käytössä.

liima laiska hevonen. Laiska hevonen toimii kuten liima, se tartuu joka paikkaan eikä etene kunnolla. Slangissa *liima* 'liimanhaistaja'. Jkl. / Pori.

liimis siististi (esim. hiusverkolla) kiinni olevat hiukset. Kilpailuissa edellytetään siistiä kampausta. Vrt. slangin *liimaletti*. Hki.

liina juoksutusliina. Yhdyssanan alkuosa on elliptisesti heittynyt pois. Jkl. / Jns. / Saarijärvi / Tre.

liiskata hevonen työntää hoitajan seinää vasten. Vrt. yleiskielen *liiskata*. Forssa / Jkl.

lillipony shetlanninponi. Vrt. ruotsin *liten - lilla*. Tku.

lillutella ratsastella. Vrt. *lillua vedessä*. Poitsila.

limis linimentti. Lpr.

linkku linimentti. Vantaa.

linkkuri ontuva hevonen. Puhekielessä *linkkuri* 'linja-auto'. Lapua.

linnu juoksutusliina. Lahti.

linttis linimentti. Vantaa.

liputtaa ratsastuskilpailuissa lähettäjä ja maalilinjan vahti liputtavat ratsukon lähtö- ja tulohetken punaisella lipulla. Ilmaus yleisesti käytössä.

lirkuttaa liikuttaa ratsastaessa kättä ja sitä kautta hevosen suussa olevaa kuolainta. Vrt. yleiskielen *lirkuttaa*. Jkl.

liruttaa viilentää hevosen jalkoja kylmällä vedellä. Vrt. yleiskielen *liruttaa*. Jkl. / Jns. / Salo.

lisikset lisärehut. Väkirehun lisäksi hevoselle syötettävät kivennäisaineet, vitamiinit ym. lisärehut. Jkl. 2 / Lahti.

lisuri lisätty käynti, ravi tai laukka. Vrt. *lisuri* esim. 'liseniaatintyö'. Jkl. / Jns.

litkuttaa pestä hevosen jalat. Slangissa ja puhekielessä *litku* jokin neste, esim. 'tee, myrkky, huumeliuos'. Tre.

litskattu kaura litistetty kaura. Lahti.

lodju varustelaatikko. Slangissa *lodju* 'laatikko'. Vrt. ruotsin *låda*. Vantaa.

loikkari hyvä esteratsastushevonen. Lpr.

loikata kuusenlatvaan säikähtää yllättäen maastossa ja tehdä suuri loikka (hevonen). Hevonen hyppää ilmaan kuten yrittäisi päästä kuusenlatvaan. Jkl.

loikkiminen esteratsastus. Vrt. yleiskielen *loikkia*. Hki.

loisku loimi. Jkl.

lomppo huonosti liikkuva hevonen. *Kävellä lompsottaa > lomppo*. Jkl. / Tku.

lompsakorva 1. hevonen. Jkl. / Jns. 2. hevonen, jolla on suuret korvat. Jkl. / Jns. Puhekielessä *lompsa* 'lompakko'. Ilmaus on leikillinen tai pilkallinenkin, hevosen korvat vertautuvat muotonsa perusteella lompakkoon.

lompsut tallikengät. Kajaani.

loosi karsina. Vrt. yleiskielen *loosi* 'osasto', ravintolan *loosi* jne. Oulu.

loota harjalaatikko. Puhekielessä *loota* 'laatikko'. Vrt. ruotsin *låda*. Vantaa.

loppukeventelyt loppuverryttely. Kevyttä ravia ratsastetaan ratsastuksen aluksi ja lopuksi, jotta hevonen saisi rentouttaa lihaksensa. Jkl. / Jns. / Ylistaro.

luimia luimistella (hevonen). Myös yleiskielessä. Jkl. / Jns. / Porvoo.

lumimaa hevosen hilseinen harja. Hilse hevosen harjassa muistuttaa lumihuutaileita. Hki.

lumiukko lumisateessa valkoiseksi muuttunut hevonen. *Haetaan lumiukot sisään.* Jkl.

luoda kauneutta siivota karsina (käsitteestä *luoda lantaa*). Syn. **ottaa karsina, putsia**. Jkl.

luomuhevonen mahdollisimman luonnonmukaisesti hoidettu hevonen. Hevonen on paljon ulkona ilman loimia ym. Vastakohtana ylihoidetuille kilpahevosille. Vrt. **barbiehevonen**. Jkl.

lutkut kumiset tai keinoahkaiset ratsastussaappaat. Slangissa *lutku* 'kurkku, kaula'. Hki.

luukato 1. ravisukuinen hevonen. Ratsuihmiset ovat tottuneet pyöreisiin ja eri tavalla lihaksikkaisiin hevosiin, joten kaikki ravihevokset näyttävät laihoilta. Vrt. vastakohta **liikkuva lihatiski**. Lapua. 2. laiha hevonen. Laihan hevosen

kylkiluut näkyvät selvästi, tästä nimitys. Jns. Vrt. myös lääketieteellisenä terminä, *luukato* 'osteoporoosi'.

luukku karsinan ovi. Vrt. yleiskielen *luukku* 'kansi, pienehkö ovi'. Slangissa *luukku* 'asunto'. Hki. / Jkl.

luupää hevonen. Ilmaus kuvaa hevosen kovaa päätä — puhekielessä kovalloisuus merkitsee jääräpäisyyttä tms. Kun hevosta nimitetään luupääksi, tehdään se joko leikillisesti tai halventavassa mielessä uppiniskaisesta hevosesta. Slangissa *luupää* 'hevosvoima, typerys'. Jkl. / Jns.

luuska hevonen (halv.). Slangissa ja puhekielessä *luuska* 'vanhan, kuluneen näköinen nainen. Jkl. / Jns. / Tre.

luuta ohut, ruma häntä hevosella. Vrt. yleiskielen *luuta*. Pori.

lykkiä **1.** siivota karsina. *Lykkiä paskaa*. Vrt. yleiskielen *lykkiä* 'työntää'. Lapua. **2.** taluttaa hevosta. Jkl.

lähteä käsistä lähteä pois ratsastajan hallinnasta (hevonen). Useinmiten ilmauksella tarkoitetaan hevosen riistäytymistä ratsastajan hallinnasta, mutta ilmauksella voidaan kuvata myös talutettavan hevosen toimintaa. *Se vaan yhtäkkiä lähti käsistä*. Vrt. **lähteä viemään**. Jkl. / Jns.

lähteä viemään lähteä pois ratsastajan hallinnasta (hevonen). Ilmauksella tarkoitetaan ainoastaan hevosen riistäytymistä ratsastajan hallinnasta. Forssa / Hämeenlinna / Jkl. / Jns. [...] *se saattaa joutua paniikkiin ja lähteä viemään* (*Hevoset ja Ratsastus* 1/1996: 31).

lämppäri lämminverihevonen. Slangissa *lämppäri* 'lämpöpuku, lämminvuorinen kumisaapas'. Forssa 2 / Hki. / Iisalmi / Jkl. / Jns. / Lahti / Lpr. / Poitsila / Pori / Tre. 3 / Urjala / Vantaa.

lämpärit lämpöpintelit. Slangissa *lämpärit* 'lämminvuoriset kumisaappaat tai ns. lämpökengät (*talvilenkkarit*)' Forssa 2 / Iisalmi / Jkl. / Jns. / Kajaani 2 / Lahti / Lpr. 2 / Poitsila / Pori / Porvoo / Tre. 4 / Tuusula / Urjala / Vantaa.

lämpsy lämpöpintelit. Jkl.

lämpyt lämpöpintelit. Poitsila.

lämpöinen lämminverihevonen. Jkl. / Jns. / Oulainen / Oulu / Poitsila / Tre.

lämpösheppa lämminverihevonen. Kajaani 2.

länkkäri 1. lännenratsastussatula, western-riding-satula. Iisalmi / Jkl. / Jns. 2. lännenratsastus, ns. western-riding. *Viikonloppuna on taas länkkärikurssi.* Jkl. 2. Vrt. puhekielessä *länkkäri* 'lännenelokuva'.

länkkärisatula lännenratsastussatula, western-riding-satula. Vrt. puhekielen *länkkäri* 'lännenelokuva'. Iisalmi / Jkl.

lännen nojatuoli lännenratsastussatula, western-riding-satula. Lännenratsastuksessa käytettävä satula on suuri ja tuleva kuin nojatuoli, mikäli sitä verrataan perinteiseen eurooppalaiseen satulaan. Oulu.

läppä satulasiipi. Jkl. / Kajaani. Ilmaus myös yleisesti käytössä.

läpyskä 1. shetlanninponin erikoissatula. Normaaliin satulaan verrattuna shetlanninponeilla käytettävä satula on huomattavasti ohuemmin topattu ja muistuttaa siten vain pelkkää "läpyskää". Jns. / Jkl. / Tre. 2. satula. Ilmaus korostanee sitä, ettei kyseessä ole kovinkaan hyvä satula. Hki. 2. / Vantaa. 3. kumisuka. Kumisuka on valmistettu pehmeästä ja melko taipuisasta kumista, tästä nimitys *läpyskä*. Oulu.

lärttänä shetlanninponin erikoissatula. Normaaliin satulaan verrattuna shetlanninponeilla käytettävä satula on huomattavasti ohuemmin topattu ja muistuttaa siten vain pelkkää ”lärttänää”. Oulu.

lätkä 1. shetlanninponin erikoissatula. Normaaliin satulaan verrattuna shetlanninponeilla käytettävä satula on huomattavasti ohuemmin topattu ja muistuttaa siten vain pelkkää ”lätkää”. Jkl. 2. raippa. Ilmeisesti nimitys on syntynyt *kärpäslätkästä*. Kajaani.

lättänä shetlanninponin erikoissatula. Normaaliin satulaan verrattuna shetlanninponeilla käytettävä satula on huomattavasti ohuemmin topattu ja muistuttaa siten vain pelkkää ”lättänää”. Jkl. / Jns.

lätyskä shetlanninponin erikoissatula. Normaaliin satulaan verrattuna shetlanninponeilla käytettävä satula on huomattavasti ohuemmin topattu ja muistuttaa siten vain pelkkää ”lätyskää”. Forssa / Oulu.

lönkytys käynti. Vrt. yleiskielen *lönkyttää*. Kuusamo.

löntys raskarakenteinen, laiskahko hevonen. Vrt. puhekielen *löntys* ’löntystäjä’. Jkl.

löröt kumikellot, putsit. Nimitys syntynyt kyseisten suojiin pehmeä materiaalin mukaan. Vrt. puhekielen *lörö*. *Lapsi seisoi löröt housussa*. Oulainen.

lössöttää opettaa (ratsastuksenopettaja). Slangissa *lössöttää* ’puhua’. Lapua.

lötkötti linimentti. Vrt. puhekielen *nötkötti* ’sika-nautasäilyke’. Oulainen.

löttänä raskarakenteinen, matalaryhtinen hevonen. Jkl.

löysä makkara laiska hevonen. Ilmaus kuvaa laiskan hevosen ulkonäköä ja tunnetta, kun sillä ratsastetaan. Vantaa.

M

maahan kaivettu sanonta matalista esteistä. Esteiden korkeus on niin matala kun voi olla ilman, että niitä sananmukaisesti on kaivettu maahan. Jkl. [...] *Kirsi kannusti minua aloittamaan kilpailemisen uudestaan "maahankaivetuista" seura- ja alueluokista (Ratsastaja 1/1997: 6).*

maailmanympärimatka ratsastajan tekemä tasapainoliike hevosen selässä. Ratsastaja ottaa jalustimet pois jaloista, kääntyy takaperin istumaan hevosen selkään ja kääntyy vielä takaisin normaaliin asentoon. Ilmaus yleisesti käytössä.

majava hevonen, joka järsii aitaa ja aitatolppia kuten majava. Jkl.

maaliämpärissä uitettu kimo. Hevonen, jolla on valkoista karvaa muunvärisen peitinkarvan seassa. Epätasaisen värinen kimo näyttää siltä kuin sen päälle olisi pirskoteltu valkoista maalia. Oulu.

maastohyppely maastoesteratsastus. Vantaa.

maastohyppelypuokki puoliverihevonen (eli ratsuhevonen), joka on hankittu lähinnä harrastekäyttöön. Hämeenlinna / Vantaa.

maastoilla ratsastaa maastossa. Forssa / Jkl. / Vantaa.

maastonakki **1.** lähinnä harrastekäyttöön hankittu hevonen. Vrt. **maastohyppelypuokki**. Jkl. / Jns. **2.** maastoratsastuksessa innostuva hevonen. Pori.

maasturi maastoeste. Vrt. puhekielessä *maasturi* 'maastoauto'. Lpr.

maata ohjilla hevonen on turta suustaan ja painaa ratsastajan kättä vasten. Ilmaus on lähtöisin ravikielestä. *Syn.* **painaa kädelle, nojata kuolaimella, vetää käteen.** Jkl. / Jns. / Tku.

madottaa antaa hevoselle matolääke. Verbin merkitys vaikuttaisi olevan juuri päinvastainen: syöttää hevoselle matoja. Ilmaus yleisesti käytössä.

mahahihna satulavyö. Satulavyö kulkee hevosen mahan yli. Mikkeli / Tre.

mahavyö satulavyö. Alunperin *mahavyö* on ollut ajovaljaiden osa. Satulavyö muistuttaa käyttötavaltaan alkuperäistä mahavyötä, siksi myös nimitys on lainautunut. Jns. / Jkl. / Mikkeli / Porvoo / Tuusula.

maikka ratsastuksenopettaja. Slangissa *maikka* 'opettaja' < *maisteri*. Vantaa.

maiskuttaa kannustaa hevosta ääniavuuilla eteenpäin. Vrt. yleiskielen *maiskuttaa*. Ilmaus yleisesti käytössä.

majoneesi maneesi. Pori.

mamma tamma. Vrt. ruotsin *mamma* 'äiti', myös puhekielessä. Oulainen / Poitsila.

mammu tamma. Vrt. **mamma**. Poitsila.

mammutti suurikokoinen hevonen. Vrt. yleiskielen *mammutti*. Puhekielessä *mammutti* 'suuri, suurikokoinen'. Lpr.

manage maneesi, sisäratsastushalli. Engl. *menage* 'maneesi'. Lahti.

mane maneesi, sisäratsastushalli. *Syn.* **mantsuria**. Hämeenlinna.

mantsuria maneesi, sisäratsastushalli. *Syn.* **mane**. Hämeenlinna.

mara martingal-apuohja. Jkl.

maratooni matkaratsastus. Matkaratsastuksessa ratsastetaan pitkiä maratoonimatkoja. Vrt. yleiskielen *maraton*. Tre.

marginaalit martingal-apuohja. Vrt. yleiskielen *marginaali* 'painosivun tyhjä reunus'. Tyypillinen slangi-ilmaus, jossa yleiskielen sana saa kokonaan uuden merkityksen. Jkl.

marhis marhaminta eli riimunnaru. *Marhaminta* > *marhis*. Iisalmi / Jkl. / Jns. 2.

marit martingal-apuohja. Kajaani / Kuusamo.

markankuvat hevosen karvassa olevat papurikkoläiskät. Papurikkoläiskät ovat pyöreitä, kolikonkokoisia peitinkarvan väristä poikkeavia väriläiskä. *Syn. kolikot*. Jkl.

markkari martingal-apuohja. Ulvila.

markkis martingal-apuohja. Lpr.

Martin kaali martingal-apuohja. Forssa / Jkl. 2.

martinkaalit martingal-apuohja. Poitsila / Salo.

martit martingal-apuohja. Hämeenlinna.

martsari martingal-apuohja. Iitti / Jkl. / Jns. 2. / Tre. / Tervakoski.

martsarit martingal-apuohja. Hki. / Iitti / Jkl. / Jns. / Kokkola.

martskarit martingal-apuohja. Poitsila.

martskut martingal-apuohja. Jkl. / Poitsila.

martsu martingal-apuohja. Oulainen / Pieksämäki / Vantaa.

martsut martingal-apuohja. Hki. 2.

martta martingal-apuohja. Oulainen.

martti martingal-apuohja. Jkl.

martti & kaali [martti et kaali] martingal-apuohja. Jns.

marttis martingal-apuohja. Tre.

Masan kaali martingal-apuohja. Jkl. / Kajaani 2.

matelu käynti. Vrt. yleiskielen *matelu*. Kuusamo.

matkustaa olla vaikuttamatta hevoseen riittävästi, istua hevosen selässä ”ratsastamatta”, vaikuttamatta hevoseen. *Älä matkusta siellä!* Jkl. / Jns.

mattilainen Kyra Kyrklundin olympiahevosen *Matadorin* jälkeläinen. *Matadorin* lempinimi oli *Matti*. Jkl. / Jns. *Paras Mattilainen (Ratsastaja 2/1997: 15)*.

mauntti welshmountainponi. Forssa.

mekko loimi. Vrt. yleiskielen *mekko*. Jkl. / Poitsila / Tre.

meksikolainen meksikolainen turpahihna. Kapea, korkealle kiinnitettävä ristiturpahihna, jota käytetään erityisesti herkillä hevosilla. Ilmaus yleisesti tunnettu.

mella hevoselle syötettävä melassirehu. Erään rehuvalmistajan melassirehu on nimeltään *Mella*, nimitys on kuitenkin siirtynyt tarkoittamaan kaikkea hevosille syötettävää melassia. Jkl. / Jns. / Lpr. / Tre. / Vantaa.

melominen hevosen liikevirhe. Melova hevonen tekee yhdellä tai useammalla jalallaan melovaa liikettä. Meloessa etujalan liikerata ei kulje suoraan, vaan jalka kauhoo ulospäin, kuten melottaessa. Vrt. yleiskielen *melominen*, *melo*. Ilmaus yleisesti käytössä.

menevä hevonen, jota on vaikea hidastaa kun se pääsee vauhtiin. Vrt. yleiskielen *menevä* ’monitoiminen, puuhakas, kiireinen’. Jkl.

mennä ratsastaa. *Voinko taas mennä Kassulla?* Hki. / Jkl. / Jns. / Tre.

mennä eepeetä mennä epäpuhdasta askellajia, ontua (hevonen). Ilmaus siirtynyt käyttöön ravikielestä. Raviohjelmassa lyhenne *ep.* Jkl. / Tku.

mennä hiihtistä hiihtoratsastaa. Jkl.

mennä hiihtoo hiihtoratsastaa. Tre.

mennä häntä suorana mennä kovaa (laukkaa). Kun hevonen laukkaa kovaa vauhtia, on sen häntä suorana taaksepäin. Hki. / Jkl.

mennä häntä tötsällä mennä häntä pystyssä (hevonen). Innostuessaan hevosilla on tapana nostaa häntä pystyyn. Porvoo.

mennä kamelina peitsata, mennä ns. kamelinravia, jossa saman puolen jalat siirtyvät eteen yhtä aikaa eikä diagonaalisesti kuten ravissa. Epäpuhdas, ei-toivottu askellaji ratsuilla. Jkl. / Jns.

mennä katselemaan maisemia kävelyttää hevosta (maastossa). Jkl. / Jns.

mennä kirahvina nostaa pää korkealle (hevonen). Ks. **kirahvi**. Jkl. / Jns.

mennä koulua ratsastaa kouluratsastusta. Ilmaus yleisesti käytössä.

mennä kuutakiertävälle radalle lähteä pois ratsastajan hallinnasta. Hämeenlinna.

mennä käsijarru päällä liikkua liian hitaasti (hevonen). Ks. **kulkea käsijarru päällä**. Jkl. 2.

mennä miljoonaa hevonen liikkuu liian nopeasti askellajista huolimatta. Esim. *kävellä miljoonaa*. Porvoo / Seinäjoki.

mennä mummoravia mennä liian hidasta ravia. *Mummo* viittaa hitauteen ja lyhyeen askeleeseen. Jkl. / Jns.

mennä mustikkaan lähteä ratsastamaan maastoon. Kuusamo.

mennä nakissa ratsastaa hevosta peräänannossa. Ks. **peräänanto**. Hämeenlinna.

mennä nakkilaan joutua teurastamolle (hevonen). Lpr.

mennä nollanollaa mennä hyvin kovaa. Kun sekuntikellon numerot eivät ehdi vaihtua, näkyy näytössä vain 00.00. (Ilmiö esim. piirretyissä elokuvissa.) Porvoo.

mennä ongelle juoksuttaa hevosta. Juoksutusraippa muistuttaa ulkonäöltään onkivapaa. Jkl.

mennä paraatia ratsastaa, kun hevonen liikkuu hyvin ja kantaa itseään näyttävästi. Jkl. / Jns.

mennä pröömänä ratsastaa tyylikkäästi tai hyvin. Syn. **pröömäillä**. Hämeenlinna.

mennä retkua mennä epäpuhdasta askellajia. Slangissa *retku* 'epäsiisti mieshenkilö'. Vrt. myös slangin *retkuttaa* 'pettää, huijata'. Seinäjoki.

mennä sairasta nakkia ratsastaa kiitolaukkaa. Pori.

mennä sileetä ratsastaa kouluratsastusta tai ns. estekoulua, ks. **estekoulu**. Ratsastaa sileällä, olla hyppäämättä esteitä. Syn. **ratsastaa tasaisella**. Forssa / Jkl. / Jns. Vrt. *Hevoset ja Ratsastus* 3/1997: 8: *Sileän työskentelyssä Josin hevoset ovat aina kasassa.*

mennä tukka putkella laukata kovaa. Vrt. slangii ilmaus *mennä tukka putkella* 'mennä kiireellä'. Jkl. / Jns.

metsästyskausi aika, jolloin tallilla on paljon hoitohevosten haluajia. Hki.

minarit minichapsit, ns. pohjechapsit. Vrt. puhekielessä *minarit* 'minisukset'. Hämeenlinna.

minijapsit minichapsit, ns. pohjechapsit. Puhekielessä *japsi* 'japanilainen'. Hki.

miniponi shetlanninponi. Pienin hevosrotu on shetlanninponi. Jkl.

minisäppärit minichapsit, ns. pohjachapsit. *Chapsit* > *säppärit*. Jkl. / Jns. / Pori.

missi tamma. Slangissa *missi* 'tyttö'. Vrt. myös yleiskielessä *missi* 'kauneuskuningatar'. Engl. *miss* 'neiti' > *missi*. Lapua.

mojo 1. hevosenkenkä. Jns. 2. hevosenkengänirrotustongit. Tre.

monot kaviot. Vrt. yleiskielen *mono*. Slangissa *mono* 'kenkä'. Vantaa.

monottaa 1. potkaista (hevonen). Jkl. 2 / Jns. / Pori / Vantaa. Ilmaus käytössä erityisesti talvella, kun hevosilla on talvikengät. 2. ratsastajan virheellinen pohkeenkäyttötapa, jossa tämä potkaisee hevosta kylkeen. *Monotin sitä kun se ei totellu*. Jkl.

monsteri hevonen. Engl. *monster* 'hirviö'. Tre.

morriskurssi Amerikkalaisen valmentajagurun George Morrisin pitämä valmennustilaisuus. Ilmaus yleisesti käytössä.

Mr. saapas saapasrenki. Lpr.

muckersit matalavartiset, kumiteräiset tallikengät (alunperin vain *Muckers*-merkkiset tallikengät). Jkl. / Jns. / Pori.

muijahevonen tamma. Puhekielessä *muija* 'nainen'. Poitsila.

muikuttaa yrittää saada hevosta peräänantoon sahaamalla. Ks. **sahata**. Hämeenlinna.

mukkerssit *Muckers*-merkkiset tallikengät. Ks. **muckersit**. Jkl. / Jns.

mummahölkä liian hidas ravi. Syn. **hyssy**, **mummoravi**. Seinäjoki.

mummokuolaimet paksu nivelkuolain. Nimitys *mummo* liittyy käsitteeseen varovaisuuden ja pehmeiden. Jkl.

mummoravi liian hidas ravi. *Mummo* viittaa hitauteen ja lyhyeen askeleeseen. *Kumpi nyt sitten on hevoselle luonnollisempaa, juosta laumassa lujaa vai mennä yksin kentällä mummoravissa niitä hemmetin ympyröitä* (*Ratsastaja* 5/1997: 6). Syn. **hyssy**, **mummahölkä**. Hki. / Jkl. / Jns.

mummu tamma. Vrt. puhekielen *mummu*. Poitsila.

munaravi ratsastaja, joka ei osaa keventää ravissa, menee munaravia. Ilmaus alunperin lähtöisin miesratsastajilta, *munaravi* 'ravi, jossa munat rikkoontuvat'. Sotilasslangissa *munaravi* 'harjoitusravi', ravi, jossa ei kevennetä. Jkl.

muoto hevosen (oikea) tapa kantaa itseään ja ratsastajaansa. Ks. **kulkea muodossa, kulkea kuolaimella**. Ilmaus yleisesti käytössä.

murkku 3-vuotias hevonen (erityisesti ori). Slangissa *murkku* mm. 'murrosikäinen'. Lapua.

mustalainen kaksiosaisen turpahihnan alimmainen remmi, mustalaisremmi. Jns. / Salo.

mutaputakko hevosen ulkoilutarha (usein kurainen). Lpr.

mutis hevosen ulkoilutarha (usein kurainen). *Mutaputakko* > *mutis*. Lpr.

muuli itsepäinen hevonen. Vrt. yleiskielen *muuli*, joka on nöyrä juhta. Jkl.

muuri muurieste. Ilmaus yleisesti käytössä.

myrkky linimentti. Slangissa *myrkky* 'huumeet'. Oulu.

myssy ratsastuskypärä. Vrt. yleiskielen *myssy* 'päähine'. Kuusamo.

mäiske 1. kaura. Oulu. 2. valjasöljy. Oulu. 3. kura. Oulu. Yleiskielessä *mäiske* 'mäiskähtelevä ääni'. Slangissa ilmaus *olla mäiskeessä* 'olla humalassa'.

mäntätä lyödä hevosta (toistuvasti) raipalla. Seinäjoki.

mättää paskat siivota karsina. Jkl. / Jns. / Lpr.

möbeli tallihuone, varustehuone, jossa voi viettää aikaa. Vrt. ruotsin *möbel* 'huonekalu'. Kodisjoki.

möhis 1. hevosen (heinä)maha. Forssa. 2. lihava hevonen. Forssa. Slangissa *möhis* 'maha'.

möhnä satulasaippua. Oulu.

möhnästin varusteiden pesuun tarkoitettu pesusieni. Oulu.

mökki karsina. Vrt. yleiskielen *mökki*. Lpr. / Poitsila / Salo.

mölli ori. Puhekielessä *mölli* 'hölmö'. Oulu / Tku.

mömmö linimentti. Slangissa *mömmö* 'huume, huumaava pilleri'. Hki. / Seinäjoki.

mönjä kavioöljy. Puhekielessä *mönjä* 'tahnamaisesta aineesta'. Kuusamo.

mössö hevosen väkirehu. Puhekielessä *mössö* 'epämääräisen näköisestä massasta'. Hämeenlinna / Jkl. / Jns. / Tervakoski / Vantaa.

N

nahat nahkaiset ratsastussaappaat. Hämeenlinna.

nahka hevonen. Slangissa *nahka* 'iho, huonomaineinen nainen'. Lpr.

nakistimet ihonmyötäiset ratsastushanskat. *Nakki* >> *nakistin* 'kireä "kuori", joka tekee sormet nakeiksi'. Hki.

nakittaa ratsastaa täyttä laukkaa. Vrt. esim. **maastonakki**. Pori.

napaansatuijottaja ratsastaja, joka istuu huonoryhtisenä hevosen selässä ja katsoo alaspäin. Kuvannollisesti ratsastaja tuijottaa napaansa. Jkl.

naparemmi satulavyö. Seinäjoki.

naposteltava hevosen välipala, rehun lisäksi ja ajankuluksi esim. tarhaan annettavat risut, oljet, rangat yms. Jkl.

nappulat ohjas- tai martingaalistopparit. Ohjasstopparit ovat pienet, nahasta tai kumista valmistetut nappulat. Syn. **kärpäset**. Oulu.

narkki riimunnaru. Slangissa *narkki* 'narkomaani, huumeidenkäyttäjä'. Tre.

narska riimunnaru. *Naru* > *narska*. Jkl.

naru marhaminta, riimunnaru. Hki. / Jns. / Lpr. / Pori / Urjala / Vantaa.

narut ohjat. Hki. / Iisalmi / Jkl. / Seinäjoki. [...]päästäkää niistä naruista joskus (*Ratsastaja* 5/1997: 6).

nasauttaa lyödä raipalla. Jkl.

naski pieni hevonen tai poni. Jkl.

naskit lapsiratsastajat. Jkl. / Jns.

nastat hevosen talvikenkiin laitettavat jäähokit. Vrt. talvirenkaiden *nastat*. Jkl.

nastarenkaat hokkikengät. Vrt. yleiskielen *nastarenkaat*. Jkl. / Pori.

neiti tamma. Vrt. yleiskielen *neiti*. Puhekielessä *neiti* 'hienostelija, naismainen mies'. Poitsila.

neliö neliön muotoinen satulahuopa. Vrt. **neliöhuopa**. Yhdyssanan jälkiosa on elliptisesti heittynyt pois. Tre.

neliöhuopa neliön muotoinen satulahuopa. *Syn.* **laatikkohuopa**. Ilmaus yleisesti käytössä.

nenä hevosen turpa. Vrt. yleiskielen *nenä*. Poitsila.

niskanvenyttäjä (jousto)chambon-apuohja. Tre. Ilmaus myös ratsastuslehdistön käytössä. (Ilmeisesti halutaan korvata vaikea lainasana välinettä kuvaavalla ilmauksella.)

niskasiili hevosen korvien takaa lyhyeksi leikattu harja. Vrt. puhekielen *siilitukka*. *Syn.* **niskatukka, sekkiharja**. Hki.

niskatukka hevosen korvien takaa lyhyeksi leikattu harja. *Syn.* **niskasiili, sekkiharja**. Jkl.

nivelet nivelkuolain. Jkl. / Jns. / Poitsila / Vantaa.

nojata hevonen nojaa esim. kengittäjään tai harjaajaan pitämällä painonsa tämän päällä. Jkl. / Jns.

nojata kuolaimella hevonen on turta suustaan ja se kirjaimellisesti nojaa ratsastajan kättä vasten. *Syn.* **maata ohjilla, painaa kädelle, vetää käteen**. Jkl. / Jns.

nojatuoli **1.** armeijan satula, miehistönsatula. Jkl. **2.** miellyttävä (syvä) satula. Jkl. **3.** satula. Kuusamo. **4.** miellyttävä askellajinen hevonen. Jkl. / Pori. Ilmauksen kaikki merkitykset viittaavat yleiskielen *nojatuolin* merkitykseen.

nokittaa nousta takajaloilleen (hevonen). Vrt. *nokittaa* 'korottaa toisen asettamaa pelipanosta' korttipelin termi. Hki.

norsujarru vahva erikoiskuolain. Kuolain, joka on niin vahva, että se pysäyttäisi norsunkin. Jkl. / Jns.

nostaa laukka ratsastustermi, tehdä oikeaoppinen siirtyminen laukkaan. Ilmaus yleisesti käytössä.

nukkua ratsastaa laiskalla hevosella yrittämättä innostaa sitä. *Älä nuku, tee asialle jotain!* Jkl.

nukkuneen rukous laiska, nuokkuva hevonen, joka on esim. satuloitaessa silmät kiinni. Jkl.

nuppi hevosen pää. Slangissa *nuppi* 'pää'. Poitsila.

nurtsi laidunruoho. *nurmikko* > *nurtsi*. Slangissa *nurtsi* 'nurmikko'. Forssa.

nutkuttaa ratsastaa kouluratsastusta. Syn. **tuupata**, **vääntää**. Hämeenlinna.

nuttu loimi. Yleiskielessä *nuttu* 'takki'. Jkl. 2.

nyffi newforestinponi. Syn. **nyffari**, **nyykki**. Jns. / Urjala.

nykeröt hevosen harjaan tehtävät letit. Vrt. *nykerö* 'pieni nenä'. Jkl. / Jns.

nylkyttää ratsastaa. Urheiluslangissa *nylkyttää* 'hölkätä'. Ilmaus kuvanee tekemisen pitkäaikaista ja jatkuvaa luonnetta. Jkl. / Jns. 2.

nyppijä hevonen, joka nykii päätään ratsastajan kättä vasten ja yrittää kisko ohjat vapaiksi. Ks. **nyppiä**. Jkl. / Jns.

nyppiä 1. lyhentää hevosen harjaa nyppimällä. Ilmaus yleisesti käytössä.
2. hevonen yrittää saada ohjat vapaiksi nyppimällä päätään ratsastajan kättä vasten. Ks. **nyppijä**. Jkl. / Jns.

nyffari newforestinponi. Syn. **nyffi**, **nyykki**. Tku.

nyykki newforestinponi. Syn. **nyffi**, **nyyffari**. Vantaa.

nälkävuosi hevosen liian pitkä muoto — olla pitkä kuin nälkävuosi. *Taas se on tollanen nälkävuosi, lyhennä!* Jkl.

näppylähanskat edulliset ratsastushanskat, joiden kämmenosassa on kumisia näppylöitä. Ilmaus yleisesti käytössä.

näppylät **1.** näppylähanskat. Jkl. / Tre. **2.** ratsastushanskat. Tre. Edullisimmat ratsastushanskat ovat näppyläpintaisia kangashanskoja. Nimitys tarkoittaa joko nimenomaisia näppyläratsastushanskoja, mutta laajemmin kaikki ratsastushanskat ovat näppylöitä.

näpsiä näykkiä (hevonen). Oulainen.

näpätä pillastua, seota (hevonen). Sanonta *näpätä päässä. Taas sillä näppää päässä!* 'taas se aikoo seota ja pillastua'. Vrt. yleiskielen *näpätä* 'lyödä kevyesti'. Hämeenlinna.

näykkijä hevonen, joka yrittää purra. Ilmaus yleisesti käytössä.

näykkiä purra (hevonen). Myös yleiskielessä 'tavoitella jotakin hampailaan'. Ilmaus yleisesti käytössä.

nöpö **1.** rauhallinen maastoratsastus. Porvoo. **2.** hidastempoinen ravi. Syn.

nöpöhölkä. Porvoo. Slangissa *nöpö* 'ryyppy, paukku'.

nöpöhölkä **1.** rauhallinen ja hidastempoinen maastoratsastus. Porvoo.

2. hidastempoinen ravi. Syn. **nöpö.** Porvoo / Tku.

nöpönassu kiltti tai suloinen hevonen. Jkl.

nöösö kiltti hevonen. Oulainen.

O

ohjauspyörä ohjat. Ks. **tiputtaa ohjauspyörä**. Jkl.

oikoa oikaista tai olla taipumatta kulmissa (hevonen). Ilmaus yleisesti käytössä.

ojennus lisätty ravi (ei-asiantuntijan kielessä tai leikillisesti). Lisätyissä liikkeissä hevosen tulisi ojentaa jalkojaan mahdollisimman paljon ja pidentää askeltaan tahtia kiihdyttämättä. *Sehän tekee hyvin nuo ojennukset*. Jkl.

oksa raippa. Syn. **risu, keppi**. Vrt. yleiskielen *oksa*. Jns.

olla avuilla *ratsastusermi* hevonen, joka kuuntelee ja tottelee tarkkaavaisesti ratsastajan apuja, on avuilla. Ilmaus yleisesti käytössä.

olla jalaton ontua (hevonen). Syn. **olla rampa**. Jkl. / Jns.

olla jalat paksuna hevosen jalat ovat turvoksissa. Jkl. / Jns. / Porvoo.

olla kevyt edestä *ratsastusermi* hevonen, joka kulkee hyvin kuolaimella eikä paina ratsastajan kädelle, on kevyt edestä. Ilmaus yleisesti käytössä.

olla kuolaimella hevonen kantaa itseään ja ratsastajan painoa oikein. Hki. / Jkl. / Jns. / Tre. Ilmaus yleisesti käytössä.

olla kuulolla ks. **olla avuilla**. Hki. / Jkl. / Jns.

olla liimainen olla laiska (hevonen). Ks. **liima**. Jkl.

olla liisterissä olla laiska (hevonen). Ks. **liima**. Jkl.

olla ohjan ja pohkeen välissä *ratsastusermi* kouluratsastuksen tarkoituksena on saada hevonen ohjan ja pohkeen väliin. Pohkeen puristava voima on parhaassa mahdollisessa suhteessa ratsastajan käden voimaan. Käytännössä termi tarkoittaa sitä, että hevonen on ratsastajalleen hyvin kuuliainen ja liikkuu

peräänannossa. (Esim. Saarinen & Laine 1987: 106.) Ks. **muoto**, **peräänanto**. Ilmaus yleisesti käytössä.

olla paineessa olla liian energinen. *Coltti on ihan paineessa*. Jkl. 2 / Seinäjoki.

olla puhki olla väsynyt (hevonen). Syn. **olla pultissa**, **olla tapissa**. Porvoo / Tku.

olla pultissa olla väsynyt (hevonen). Syn. **olla puhki**, **olla tapissa**. Slangissa *pultti* 'kaasupoljin, raivokohtaus', *olla pultti päässä* 'olla juovuksissa'. Porvoo.

olla rampa ontua (hevonen). Vrt. yleiskielen *rampa*. Syn. **olla jalaton**. Jkl. / Jns.

olla samasta isästä hevosilla on sama isä. Ilmaus siirtynyt ravikielestä. Ks. **velipuoli**. Ilmaus yleisesti käytössä.

olla suussa kiinni ratsastaja, joka ei osaa antaa hevoselle tarpeeksi ohjaa hypyssä, vaan nykäisee hevosta kuolaimilla suusta, on suussa kiinni. Syn. **jäädä suuhun kiinni**. Jkl. / Jns. / Tre.

olla tahmea olla laiska (hevonen). Hevonen, joka on laiska, on liikkeissään tahmea. Jkl. / Jns.

olla tapissa olla väsynyt (hevonen). Slangissa *olla tapissa* 'olla juovuksissa'? Syn. **olla puhki**, **olla pultissa**. Porvoo.

olla tikissä olla hyvässä kunnossa (hevonen). Urheiluslangissa ilmaus samassa merkityksessä 'olla hyvässä kunnossa'. Hki. / Tku.

olla timmissä olla hyvässä kunnossa (hevonen). Myös *olla timmissä kunnossa*. Urheiluslangissa ilmaus samassa merkityksessä 'olla hyvässä kunnossa', erityisesti olla hyvässä lihaskunnossa, *tiukassa kunnossa*. Hki. / Jkl.

olla tänttärää olla hermostunut (hevonen). Seinäjoki.

ollit lyhyet kannukset. Tre.

olymppiat olympiakuolain. Kuolaimessa on useita renkaita, joihin ohjat voidaan kiinnittää. Renkaat ilmeisesti muistuttavat olympiarenkaita. Engl. *three-ring-bit*. Jkl. / Mikkeli.

omis hevosen oma päiväkirja, johon merkitään kengitykset, madotukset ym. *Oma kirja* > *omis*. Vantaa.

ompelukoneravi lyhyt, pomppiva ravi. Syn. **singeri**. Vantaa.

omput omenanmakuiset synteettiset kuolaimet. Engl. *Apple mouth*. Jkl.

onkivapa juoksutusraippa. Juoksutusraippa muistuttaa ulkonäöltään onkivapaa: siinä on varsi ja siima. Jkl. / Jns.

onnen lantsikka hevosenkenkä. Perinteisesti hevosenkenkää on pidetty onnea tuottavana esineenä. Slangissa *lantsikka* 'kenkä'. Kuusamo.

opettaa **1.** kouluttaa hevosta. Seinäjoki. **2.** kurittaa hevosta. *Kyllä minä siinau opetan!* Seinäjoki.

opetusmestari kokenut (kilpa)hevonen. Kokenut hevonen, joka opettaa ratsastajaansa. Ilmaus yleisesti käytössä.

oppari ratsastuskoulun tuntihevonen, opetushevonen. Slangissa ja puhekielessä *oppari* 'oppitunti, oppikoulu'. Rovaniemi.

orimet orikuolain. *ori* + *kuolaimet* = *orikuolaimet* > *orimet*. Sanan keskiosa on elliptisesti heittänyt pois. Lpr.

osasto jonomuodostelma ratsastustunnilla, *ratsastaa osastossa*. Armeijan kielestä siirtynyt termi. Ilmaus yleisesti käytössä.

otsis 1. otsapanta, otshihna. Forssa / Jkl. / Jns. / Lpr. / Poitsila / Vantaa 2. 2. otsaharja. Hki. / Jkl. / Jns. / Vantaa.

ottaa boksi siivota karsina. Jkl. / Jns. / Vantaa.

ottaa hiet irti ratsastaa kunnes hevonen hikoilee. Tku.

ottaa karsina siivota karsina. Jkl. / Jns. / Tre.

ottaa kaviot puhdistaa kaviot. Jkl. 2 / Jns.

ottaa laukka (ravi jne.) siirtyä laukkaan. *Ja otetaan laukka!* Forssa / Jkl. / Jns.

ottaa ohjat *ratsastustermi* lyhentää ohjat tuntumalle. Ilmaus yleisesti käytössä.

ottaa siepit säikähtää jotakin (hevonen). *Svarten otti hillittömät siepit maneesissa*. Jkl. 2.

ottis otsapanta. Tre.

otus hevonen (leikillisesti). Forssa / Jkl.

P

paahtaa ratsastaa kovaa (laukkaa). Slangissa *paahtaa* ´vauhdikkaasta liikumisesta´. Kodisjoki.

paakku kavioon paakkuuntuva lumi. Myös **paakki**. Syn. **tiera, tilsa**. Jkl. / Oulu / Tre.

paalari paalinaru. Vantaa.

paatsa vanha ruuna. Poitsila.

paffi passage. Hki. / Jkl. / Jns. / Poitsila. ”Grand Prix-suomenhevokset” *Pilven Poika ja Pippuri* näyttävät [...], että osaavat kotikutoiset liinaharjatkin piffit ja paffit (*Hevosurheilu* 39/1997: 3).

pahvisaappaat huonolaatuista nahkaa olevat ratsastussaappaat. Ratsastussaappaat joutuvat alttiiksi kovalle kulutukselle ja huonolaatuinen nahka ei kestä sitä — sille käy kuten pahville. Hämeenlinna.

paimen sähköaita. Vrt. yleiskielen *sähköpaimen* > *paimen*. Jns. / Salo.

painaa kädelle olla turta suustaan (hevonen). Syn. **maata ohjilla, nojata kuolaimella, vetää käteen**. Jkl. / Jns. / Porvoo / Seinäjoki.

painaa tukka putkella ratsastaa tai laukata kovaa ratsastajan tahdosta. Ilmaus myös slangissa ’mennä kiireessä’. Jkl. 2.

pajatso hevonen, jolla on iso roikkuva alahuuli. Vrt. yleiskielen *pajatso* ’eräs rahapeli’. Jkl. / Tku.

pajupiiska puun oksa, joka toimii raippana. Lpr.

pakki harjalaatikko. Vrt. yleiskielen *työkalupakki* ym. Tre. 2 / Ylistaro.

palasaippua pahvirasiaan pakattu satulasaippua. Ilmaus viittaa tavalliseen palasaippuaan. Forssa.

palikkamaasto kokemattomien ratsastajien tekemä maastolenkki (taluttajien kanssa). Slangissa *palikka* ’idiootti’. Pori.

pallomaha lihava hevonen, heinämahainen tai kantava tamma. Lihava hevonen on kirjaimellisesti pallon mallinen mahastaan. Jkl.

palloturpa poni. Poneilla on yleensä pyöreä, pallon muotoinen turpa. Kodisjoki.

palo palominon värinen hevonen. Vantaa.

pamahtaa vammautua. *Casperin jänne pamahti kisoissa*. Slangissa *pamahtaa* 'mennä rikki'. Jkl. / Jns.

panssari **1.** hevosen vatsasuoja. Esteratsastushevosilla satulavyöhön kiinnitettävä vatsaa suojaava nahkainen kilpi. Joillakin hevosilla on tapana hypätesään koukistaa etujalkat niin voimakkaasti mahan alle, että ne lyövät kavioiden omaan vatsaansa. Tämä aiheuttaa toistuessaan kipua, ja hevonen alkaa kieltäytyä esteillä. Myös *vatsapanssari*. Ilmaus yleisesti käytössä. **2.** kenttäratsastajan turvaliivi, selkäsuoja. Ilmaus yleisesti käytössä. Yleiskielessä *panssari*, *panssarilasi* ym. Panssari on jotakin, joka suojaa hyvin.

pappa vanha ruuna. Vrt. yleiskielen *pappa* < ruotsin *pappa* 'isä'. Poitsila.

papu lanta. Slangissa *papu* 'voima'. Vrt. yleiskielen *papu*. Lantapallot ovat pavun muotoisia. Kodisjoki.

papula lantala. Vrt. yleiskielen *papu*. Lantapallot ovat pavun muotoisia. Kodisjoki.

parsi hevosen sija, jossa se asuu kiinniketykettynä. Syn. **pilttuu**. Oulu / Salo. Ilmaus vanhastaan myös yleiskielessä, mutta koska *parsi-* eli *pilttuutalleja* ei juurikaan enää ole, koetaan ilmaus murteellisena tai vanhanaikaisena.

partahölläiset hevosen pitkät partakarvat. Tre.

paskajäykkä jännittynyt tai pelokas ratsastaja, joka ei osaa rentoutua hevosen selässä. Ilmaus myös slangissa. Jkl.

paskakärri kottikärryt. Tallitöissä kottikärryjä käytetään lannan siirtämiseen. Salo.

paskis lantala. Slangissa *paskis* 'WC'. Tre.

passata **1.** näyttää estehevosele hypyn ponnistuspaikka. Jns. **2.** sovittaa hevosen laukkaa esteiden väliin välillä jarruttamalla, välillä ratsastamalla kovempaa. Vrt. urheilukielessä *passata* 'syöttää, torjua'. Syn. **tipata**. Jkl. / Jns.

passi oma hoitohevonon, passihevonon. Sana peräisin ravikielestä, siirtynyt myös ratsastustalleille. Puhkielessä *olla passissa* 'vartioida, väijyä' > *passihevonon* 'hevonon, jota vartioidaan kuin omaa hevosta'? Lahti / Porvoo.

patenttimuoto hevonen kulkee kuten kuolaimella, muttei kanno itseään oikein. *Hevonon kulkee patenttimuodossa*. Vrt. esim. *patenttineule*. Jkl. / Jns. / Pori.

patentti ks. **patenttimuoto**. *Patenttimuoto* > *patentti*. Pori.

patja **1.** karsinassa oleva paksu kerros kuivikkeita. Forssa / Jkl. / Jns. Vrt. yleiskielen *patja* 'pehmusteinen makuualunen'. **2.** pintelinalunen. Pehmuste pintelin alla. *Pintelinaluspatja* > *patja*. Forssa / Hki. / Jkl. / Jns. / Oulu / Seinäjoki / Vantaa.

patskat pintelinaluspatjat. *Patjat* > *patskat*. Kodisjoki.

patsut pintelinaluspatjat. *Patjat* > *patsut*. Lahti.

patukka lyhyt esteratsastusraippa. Vrt. esim. *suklaapatukka*. Jkl. / Jns. / Pori.

paukauttaa vammautua. Syn. **pamahtaa**. Jkl. / Jns. / Tku.

pee-vee puoliverihevonon, pv-hevonon. Forssa / Jkl. / Oulainen. ilmaus yleisesti käytössä. *Myydään Pv-tamma s. -89 (Ratsastaja 5/1997: 15)*.

pehmari pehmeä harja. Kodisjoki.

pehmis pehmeä harja. Vrt. puhekielen *pehmis* 'pehmojäätelö, soft-ice'. Lah-
ti.

pehmo 1. pehmeä harja. Vantaa. 2. satulahuopa. Satulahuopa toimii peh-
musteen hevosen selän ja satulan välissä. Oulainen.

pehmoharja pehmeä (dandy-)harja. Seinäjoki / Ylistaro.

peikkotukka hevosen silmille ulottuva otsaharja. Tukka, joka on kuten pei-
kolla. Jkl.

peippailla hermostua, kuumentua (hevonen). Vrt. urheiluslangin *peippailla*
'harhauttaa vastapuolen pelaaja'. Jns.

peitto loimi. Vrt. yleiskielen *peitto*. Hki. / Oulainen / Oulu.

pelhikset *pelham*-kuolain. Vantaa.

pelleillä olla tottelematta ratsastajaa (hevonen). Vrt. yleiskielen *pelleillä*. Jkl.
/ Jns.

penkka pengereste. Vrt. yleiskielen *penkka* 'maavalli'. Lpr.

penkki satula. Vrt. yleiskielen *penkki* 'istuin'. Syn. **jakkara**, **sadle**. Jkl. 3.

peppi appaloosa, pilkullinen hevonen. Satuhahmo Peppi Pitkätossun hevo-
nen oli väriltään appaloosa, ilmaus syntynyt tämän perusteella. Vantaa.

perse hevosen takapuoli. Vrt. slangissa *perse* 'takapuoli'. Forssa.

persekarvat hevosen häntäjouhet. *Pokun persekarvat olis taas nypittävä*.
Oulu.

persenarkki häntäremmi. *Naru > narkki*. Hki. / Tre.

persenärkki häntäremmi. Salo.

persikkarahka (oranssi) satulasaippua. Satulasaippuan ulkoasu muistuttaa persikkarahkaa. Pori.

perunasäkki 1. pomppiva, huonotasaspainoinen ratsastaja. Seinäjoki. 2. kulunut loimi tai satulahuopa. Ilmauksen molemmat merkitykset muistuttavat konkreettisesti perunasäkkiä, ratsastaja ryhdiltään ja loimi tai satulahuopa materiaaliltaan. Hki.

perässä vedettävä malli rauhallinen tai laiska hevonen, joka taluttaessa laahustaa liian hitaasti taluttajan jäljessä. Hevosta täytyy kirjaimellisesti vetää perässä, jotta se seuraisi taluttajaa. Jkl.

peräänanto 1. merkki siitä, että hevonen kantaa itseään ja ratsastajaansa oikein. Ks. **muoto**. Ilmaus yleisesti käytössä. 2. ratsastajan kädellään tekemä myötäys ohjista, kun hevonen kulkee kuolaintuntumalla. Ilmaus yleisesti käytössä. [...] *ratsastajan tulee antaa peräänanto apuohjasta (Hevoset ja Ratsastus 3/1997: 48).*

pesari 1. pesukarsina. Jkl. / Jns. / Tre. 2. 2. pesupaikka. Jkl. / Oulu / Piek-sämäki.

pesis suunnanvaihto ympyrällä, ns. *ympyrä leikkaa*- ratsastusradan tie. Ratsastettava kuvio on samanlainen kuin pesäpallossa oleva kuvio, tästä nimitys. Seinäjoki.

pesuboksi pesukarsina. Syn. **pesari**. Tre.

pesula pesupaikka. Vrt. yleiskielen *pesula*. Lpr.

peukut isot tallilaiset, vanhemmat hevosenhoitajat. Slangissa ja puhekielessä *peukku* 'peukalo'. Kodisjoki.

pidäte *ratsastustermi* ratsastajan ohjasapu, hevosen kulkua jarruttava ote ohjista. Ilmaus yleisesti käytössä.

piehtoa piehtaroida. Vantaa.

piena estepuomi. Yleiskielessä *piena* 'ohut tukipuu'. Oulainen.

piiffi piaff. *Se hevonen osaa piiffit ja paffit.* Hki. / Jkl. / Jns. / Poitsila / Tre. "Grand Prix-suomenhevoset" Pilven Poika ja Pippuri näyttävät [...], että osaavat kotikutoiset liinaharjatkin piiffit ja paffit (*Hevosurheilu* 39/1997: 3).

piihara vihainen hevonen. Oulu.

piikit kannukset. Kannukset ovat konkreettisesti ratsastussaappaisiin kiinnitettävät "piikit". Hki. / Jkl. / Lpr. / Poitsila / Vantaa.

piikittää **1.** rokottaa hevosta, antaa ruiske. Slangissa *piikittää* 'käyttää suomensäisiä huumeita'. Jkl. / Jns. **2.** käyttää kannuksia rumasti. Käyttää piikkejä eli kannuksia. Ks. **piikit**. Syn. **rokottaa, tikata**. Jkl / Jns.

piikkari piikkisuka. Puhekielessä *piikkarit* 'korkeakorkoiset juhlakengät, kilpajuoksussa käytettävät juoksukengät'. Lahti / Tre.

piikkis piikkisuka. Vantaa.

piikkisetä eläinlääkäri. Henkilö, joka usein piikittää, rokottaa hevosta. Jkl.

piiputtaa antaa hevoselle tehovalmennusta. Vrt. slangi-ilmaus *olla piipussa* 'olla lopen uupunut'. Puhekielessä *piiputtaa* 'lakata käymästä', esim. *auto piiputti*. Oulu.

piiska raippa. Vrt. yleiskielen *piiska*. Jkl. / Jns. / Lpr. 2 / Oulu / Poitsila / Saarijärvi / Seinäjoki / Tre. / Tuusula.

piket joustochambon- apuohjat. Hämeenlinna.

pikku ystävä martingal-apuohja. Yleisin käytössä oleva apuohjatyyppe, helpottaa hevosen hallintaa, joten toimii kuten ystävä. Hämeenlinna.

pikkuriiviö varsa. Poitsila.

pilestää ratsastaa nopeasti (nelistää). Iisalmi.

pilistää ratsastaa nopeasti (nelistää). Iisalmi.

pilkkis talvella ratsastettaessa käytettävä pilkkihaalari. Hki.

pilttuu kapea karsinatila, jossa hevonen asuu kiinni sidottuna toisin kuin karsinassa. Syn. **parsi**. Ilmaus myös yleiskielessä, mutta koska pilttuu- eli par-sitalleja ei juurikaan enää ole, koetaan ilmaus murteellisena tai vanhanaikaisena.

pinsku pinteli, ideaalisiteen tyyppinen elastinen side, jolla suojataan hevosen jalkoja. *Pinteli* alunperin yleiskielessä 'tuohesta tai kankaasta valmistettu päänauha'. Vrt. myös ruotsin *binda* 'sitoa', *bindel* 'side, kääre'. *Pinteli* > *pinsku*. Kajaani / Vantaa.

pintsa pinteli. Ks. **pinsku**. Jkl. / Jns. 2.

pintsari pinteli. Ks. **pinsku**. Jkl. 2.

pintse pinteli. Ks. **pinsku**. Jkl. / Jns.

pintska pinteli. Ks. **pinsku**. Kodisjoki.

pintsku pinteli. Ks. **pinsku**. Hki. / Tre. / Vantaa.

pintsu pinteli. Ks. **pinsku**. Forssa / Hämeenlinna / Iisalmi / Jns. / Lpr. / Oulu / Pieksämäki / Poitsila / Pori / Porvoo / Seinäjoki / Tre. / Tku / Urjala.

pintsukka pinteli. Ks. **pinsku**. Poitsila.

pintsura pinteli. Ks. **pinsku**. Lahti.

pintta pinteli. Ks. **pinsku**. Oulainen.

pinttari pinteli. Ks. **pinsku**. Jkl. / Jns.

pintte pinteli. Ks. **pinsku**. Oulainen.

pinttis pinteli. Ks. **pinsku**. Jkl.

pinttu pinteli. Ks. **pinsku**. Oulainen.

pissapää kuuma, ylivireä hevonen. Vrt. puhekielessä halventava ilmaus *kuspää*. Vrt. myös **kierrättää pissaa päässä**. Jkl. / Tku.

pitkä hevonen hevonen, joka ei kulje peräänannossa takaosa alla. Ks. **peräänanto**. Ilmaus yleisesti käytössä.

pitkät ohjat *ratsastusermi* vapaat ohjat, ei ohjastuntumaa. Ilmaus yleisesti käytössä.

piuha riimunnaru. Slangissa *piuha* 'sähköjohto' tms. Lpr. / Seinäjoki.

piuhat **1.** equi-long-apuohja, joustochambon. Syn. **kuminauha, kumilenkki, kummarit**. Forssa / Hki. / Hämeenlinna / Iisalmi / Jkl. / Tre. **4. 2.** käytäväketjut. Vantaa. **3.** ohjat. Iisalmi / Poitsila. **4.** kumiset sivuohjat. Piek-sämäki. Slangissa *piuha* 'sähköjohto' tms. Kaikissa ilmauksissa *piuha* merkitsee jotakin köyttä tai narua, jolla hevosta hallitaan.

pliistrata laittaa ns. bliisteriä hevosen jalkoihin. Jkl. / Jns. / Seinäjoki. Ks. **bliisteri**.

pläsi läsi, laukki. Valkoinen juova hevosen päässä. Vrt. ruotsin *bläs* 'läsi, laukki'. Slangissa *pläsi* 'kasvot'. Esim. *isku tuli päin pläsiä*. Oulainen.

pohari pohkeenväistö. Tre.

pokka ruuna. Slangissa *pokka* 'uskallus' < *pokerinaama*. Oulainen.

poku **1.** hevonen. Jkl. / Jns. **2.** suomenhevonen. Oulainen. *Poku* lienee ollut perinteinen hevosen kutsumanimi Suomessa, kuten myös esim. *Polle*. Slangissa *poku* 'kirja' < ruotsin *bok*.

polasko puolalainen hevonen. Slangissa *polakki* 'puolalainen'. Jkl. / Jns.

polle hevonen tai poni. Vanhastaan hevosen hellittelynimi. Slangissa *polle* 'heroiini'. Jkl. / Jns. / Mikkeli / Salo / Tre.

pollukka hevonen. *polle* > *pollukka*. Lpr.

polvarit hevosen polvisuojat. Puhekielessä *polvarit* 'polvisukat'. Lapua / Porvoo.

polvipaikat polvissa olevat nahkaiset tai kankaiset paikat ratsastushousuissa. Vrt. **kokopaikat**. Ilmaus yleisesti käytössä.

pomminvarma (hevonen) rauhallinen ja huoleton hevonen, jonka kanssa aloittelijatkin pärjäävät. Syn. **idioottivarma**. Jkl. / Jns.

pomo laumanjohtaja (hevonen). Puhekielessä *pomo* 'esimies työpaikalla'. Jkl.

pomottaa käyttäytyä pomona, laumanjohtajana (hevonen). Hevonen voi pomottaa toisia hevosia, mutta myös ihmisiä. Jkl.

pompotella ratsastaa harjoitusravia. Slangissa *pompottaa*, *pompotella* 'käsitellä jotakuta miten tahtoo'. Ylistaro.

pomppa loimi. Esim. sotilasslangissa *pomppa* 'takki'. Syn. **kolttu**, **takki**. Jkl. / Jns. 2.

pomppia esteitä hypätä esteitä. Vantaa.

poninpuolikas shetlanninponi. Shetlanninponin pienen koon vuoksi se on vain "puolikas poni". Salo.

ponny [ponny] poni. Vrt. engl. *pony* 'poni', ruotsin *ponny* 'poni'. Lpr. / Salo / Tre.

ponska poni. Hki. / Vantaa 2.

porsiva kantava tamma. Vrt. *porsiva emakko*. Lapua.

porskuttaja hevonen, joka menee (maastossa) mistä vain, ei siis välitä esim. kuralammikoista, ojista tai risukoista. Vrt. **hienohelma**. Jkl.

portsa (aitauksen) portti. Lahti.

possupassi liian hidas, epäpuhdas passijuoksu islanninhevosella. Tre.

potkuri hevonen, joka potkii. Vrt. yleiskielen *potkuri*. Jkl. / Jns. / Lpr.

potta **1.** ratsastuskypärä. Espoo / Hki. 3 / Iisalmi / Jkl. 2 / Jns. 2 / Kuusamo / Lpr. / Oulu / Pieksämäki / Poitsila / Tre. 3 / Tervakoski. **2.** turvakypärä. Hki. Slangissa *potta* esim. 'moottoripyöräkypärä'.

pouni poni. Vrt. engl. *pony* [pöyni]. Tre.

pröömäillä ratsastaa tyylikkäästi tai hyvin, syn. **mennä pröömänä**. Hämeenlinna.

pudota raviin siirtyä laukasta raviin ilman käskyä. Syn. **rikkoo**. Jkl. / Porvoo. Ilmaus siirtynyt ravikielestä ratsastuskieleen ja muuntunut nykyiseen merkitykseensä. Ilmaus yleisesti käytössä.

pudotella ratsastaa maastossa kovaa vauhtia. Syn. **vedätellä**. Jkl.

pudottaa vauhtipyörät ruunata hevonen. Ruunausoperaatiossa orin kivekset poistetaan. Vähitellen hormonitoiminta hidastuu ja hevosen luonne muuttuu tasaisemmaksi. Operaatio poistaa siten kirjaimellisesti "vauhtia" lisäävät pyörät. Jkl.

puffi passage. Syn. **paffi**. Hki. / Jkl.

puhdas rata virhepisteittä suoritettu esteratsastusrata. Vrt. myös **hypätä puhtaasti**. Ilmaus yleisesti käytössä. Tuloksena kaksi puhdasta rataa [...] (*Ratsastaja* 4/1996: 10).

puhkuri krooniseen yskään sairastunut hevonen. Ilmaus yleisesti käytössä.

puhkurihevonen krooniseen yskään sairastunut hevonen. Ilmaus yleisesti käytössä.

pukata 1. pukittaa (hevonen) Jkl. / Jns. / Vantaa. 2. **puntata**, auttaa ratsastaja hevosen selkään. Ks. **puntata**. Vrt. puhekielen *pukata* 'työntää, kaataa kumoon'. Ilmaus yleisesti käytössä.

pukea hevonen laittaa hevoselle varusteet. Oulu.

pukki hevosen tekemä pukitusliike. *Hevonen heitti pukin*. Vrt. slangissa ja puhekielessä *pukki* 'kova naistenmies'. Jkl. / Jns. / Kokkola. Ilmaus myös esim. hevostekijäkirjallisuudessa.

puksu puoliverihevonen. Vrt. esim. *puotipuksu*. Oulainen.

pullahevonen harratekäyttöön hankittu hevonen, esim. vammautunut kilpahevonen, joka ei enää kestä täyttä kilpailukäyttöä. Ilmaus viittaa siihen, että harrastehevonen on lihava, ja se saa paljon makupaloja. *Se on nykyisin ihan pullahevosenä*. Jkl. / Jns. 2.

pullata kulkea kuolainta vasten (hevonen). Ilmaus siirtynyt käyttöön ravikielestä *pullata* 'liian menohaluinen, vaikeasti hillittävän hevosen juoksusta'. *pyrkii* < engl. *bull* 'pakottaa, työntää'. Jkl. / Jns. / Porvoo / Seinäjoki.

pumpata puhkuriin eli krooniseen yskään sairastuneen hevosen hengitystavasta. Hevonen "hengittää vatsallaan", hengitys on vaikeaa ja hevonen näyttää pumppaavan koko vatsaansa. Vrt. slangissa *pumpata* esim. 'käyttää suonensisäisiä huumeita'. Jkl. / Lahti.

pumppaaja puhkurihevonen. Puhkuriksi kehittyneessä kroonisessa yskässä hevonen "hengittää vatsallaan", jolloin sen hengitys pumppaa koko hevosen mahaa. Syn. **puhkuri**. Lahti.

puntata auttaa ratsastaja hevosen selkään. Sotilasslangissa *puntata* 'poistua luvatta varuskunta-alueelta'. Syn. **pukata**. Jkl. / Jns. / Hki.

punttaus liike, jolla ratsastaja autetaan hevosen selkään. Jkl. / Jns.

puokkari puoliverihevonen. Jkl.

puokki puoliverihevonen. Puhekielessä ja slangissa esim. *ostetaan puokkiin* 'ostetaan puoliksi'. Vantaa.

puoliveli, puolisisko ym. hevosilla on sama emä; hevoset ovat samasta emästä, vrt. **velipuoli, siskopuoli**. Ilmaus yleisesti käytössä.

puolkki puoliverihevonen. Lpr.

puppe varsa. Poitsila.

purkka kumikuolain. Pehmeä kumikuolain muistuttaa ulkonäöltään purukumia. Vrt. slangissa ja puhekielessä *purkka* 'purukumi'. Pori.

purra kuolaimen kulkea kuolainta vasten (hevonen). Kun hevonen puree kiinni kuolaimen, se ottaa kuolaimen hampaidensa väliin ja on siten poissa ratsastajan hallinnasta. Hevonen voi kulkea kuolainta vasten ja olla välittämättä ratsastajan pidätteistä. Jkl. / Jns.

purtsa karsinoissa kuivikkeena käytettävä sahanpuru. *Puru* > *purtsa*. Lahti.

puruluu kumikuolain. Hki.

pusla koulutettava nuori hevonen. Syn. **hela, holokki, remontti**. Oulu.

putkari putkitarha, metallielementeistä rakennettu aitaus. Hki. / Lahti.

putsata siivota tai puhdistaa, esim. karsina. Vrt. yleiskielen *putsata*. Forssa / Jkl. / Jns. / Poitsila / Porvoo / Vantaa.

putsia siivota (esim. karsina). Lahti / Tre. / Vantaa.

putsit kumiset kavionsuojukset. Jkl. / Jns. / Kajaani / Lpr. / Oulainen / Porvoo / Seinäjoki 3 / Vantaa / Ylistaro .

putsku suomenhevonen. Porvoo.

putte suomenhevonen. Porvoo.

puunata harjata hevonen erityisen hienoon kuntoon. Vrt. myös yleiskielessä. Jkl. / Jns. / Poitsila / Porvoo / Tre.

puuro hevosen väkirehu. Väkirehuannos sisältää yleensä kauraa, lesettä, melassia tms. aineksia, jotka sekoitetaan veteen kuten puuro. Jkl. / Jns. / Ter-
vakoski / Vantaa.

puzia siivota, *syn.* **putsata, putsia**. Tre.

pyhä yrjö kouluratsastusohjelma *Prix St Georges*. Englantilainen nimi *George* suomennetaan yleensä *Yrjöksi* (Esim. Englannin kuninkaas). *Viime vuonna Pyhän Yrjön ja Intermediaren yhteistuloksena pääsimme kahdeksanneksi (Ratsastaja 10/1996: 7). Ilmaus yleisesti käytössä.*

pyssy hyvä kilpahevonen. Vrt. **tykki**. Jkl. / Tku.

pystis **1.** pystyeste. Jkl. / Jns. **2.** pystyharja. Jkl. / Jns. Slangissa *pystis* 'pystybaari'.

pysty **1.** pystyeste. Jkl. / Jns. / Saarijärvi / Seinäjoki. *Gelato Rosso pudotti kaksoissarjan sisäänhypyn ratsastajan ennakoitua hieman liikaa lyhyttä etäisyyttä pystylle [...]* (Ratsastaja 10/1996: 1). **2.** pystyharja. Jkl. / Jns. Vrt. slangissa ilmaus *olla pystyssä* 'olla velkaa'.

pystäri **1.** pystyeste. Jkl. / Jns. / Oulu / Vantaa. **2.** pystyharja. Jkl. / Jns. / Vantaa **2.** Puhekielessä *pystäri* esim. 'pystykorva'.

pysyä käsissä kuunnella ratsastajan pidätteitä (hevonen). Jkl. / Jns. / Ylistaro.

pytty kouluratsastussilinteri. Slangissa *pytty* esim. 'palkintopokaali'. Hki.

pyökkäri pyörityssuka eli kumisuka. Ulvila.

pyöräyttää **1.** juokсутtaa hevosta liinassa. Liinassa juokсутettaessa hevonen juoksee pyöreällä ympyräuralla. Hki. / Jkl. **2.** ratsastaa pikaisesti. Alunperin ilmaus lienee tarkoittanut vain hevosen juokсутtamista liinassa. Koska juokсутtaminen mielletään nopeaksi tavaksi hoitaa hevosen päivittäinen liikunta, on ilmaus laajentunut merkitsemään myös pikaista ratsastusta. Hki.

pyöris pyöröaitaus. Lännenratsastajien käyttämä koulutusmenetelmä ja -paikka. Engl. *Round pen*. Jkl.

päihet päitset. Murteellinen ilamus. Jns.

päissään oleva pillastunut tai säikähtänyt hevonen. Vrt. slangi-ilmaus *olla päissään* 'olla humalassa'. Kun hevonen on säikähtänyt, se toimii holtittomasti kuin olisi humalassa. Lapua.

päitet päitset. Murteellinen ilmaus. Lpr.

päitset **1.** riimu. Suomen eri murrealueilla samaa tarkoittavat *riimu* ja *päitset* vaihtelevat keskenään. *Riimu* on yleiskielistynyt, alunperin läntisempi vastine. Merkittävää on, että aikaisemmin yleiskieleen kuulunut sana *päitset* ymmärretään monin paikoin puhekieliseksi ja jopa virheelliseksi nimitykseksi. Iisalmi / Jns. 2 / Lpr. / Oulainen / Oulu 2 / Saarijärvi / Tuusula. **2.** suitset. *Päitset* voi tarkoittaa joskus myös *suitsia* (joissa ei ole kuolaimia). Rovaniemi.

päittet **1.** riimu eli päitset. Oulainen / Oulu 2. **2.** suitset. Rovaniemi. Murteellinen ilmaus.

päkä viikonlopputallintekijä, henkilö, joka hoitaa tallia viikonloppuisin. Mahdollisesti alunperin *Päkä*-nimisen henkilön mukaan. Tre.

pänttä riimu. *Päähän laitettava > pänttä?* Oulainen.

pässi typerästi käyttäytyvä hevonen. Vrt. yleiskielen *pässi*, jääräpäiseksi tunnettu eläin. Forssa / Jkl. / Jns.

pätkäistä lyödä hevosta raipalla. *Lyödä pätkällä > pätkäistä?* Jkl. 2 / Seinäjoki.

pätkäyttää lyödä hevosta raipalla. Vrt. **pätkäistä**. Jkl.

päähiset päätset, riimu. *Päähän laitettavat > päähiset?* Oulainen / Oulu.

pääntakaset suitset. Oulu.

päästellä antaa hevosen mennä niin kovaa kuin se itse haluaa. Myös puhekielessä *päästellä* 'antaa mennä valtoimenaan'. Hämeenlinna.

päästä portille joutua teurastettavaksi (hevonen). Viedä hevonen teurastamolle. Ilmaus syntynyt lihanjalostamo *Karjaportin* mukaan. Jkl. / Jns.

päästää pojat pinteestä hakea hevoset tarhasta sisälle. Hämeenlinna.

päävehje riimu. Riimu laitetaan hevosen päähän. Urjala.

päävehkeet suitset. Suitset laitetaan hevosen päähän. Suitsissa on remmejä enemmän kuin riimussa, siksi monikkomuoto. Oulainen / Oulu 2 / Poitsila / Porvoo / Saarijärvi / Salo / Tuusula.

pökötukka lyhyeksi leikattu pystyharja hevosella. Sama ilmaus myös puhekielessä? Syn. **jenkkihharja**. Oulu.

pölis pölyharja. Lahti.

pölläri pölyharja. Slangissa ja puhekielessä *pölläri* 'pölynimuri'. Kauhajoki / Vantaa 3.

pöltsy pölyharja. Tre.

pöläri pölyharja. Hki. 3 / Hämeenlinna / Iitti / Jkl. / Jns. / Kodisjoki / Kokkola / Lahti / Mikkeli / Oulainen / Oulu / Poitsila / Pori / Salo / Tre. 5 / Tervakoski / Tuusula / Ulvila / Vantaa.

pöläyttää lyödä hevosta raipalla, rangaista. Kun hevoselle annetaan raippaa, saattaa siitä nousta pölyä ilmaan. Jkl.

pöntis laiska hevonen. Vrt. sotilasslangissa *pönttis* 'hölmöilijä'. Tku.

pönttö ratsastuskypärä. Slangissa *pönttö* esim. 'pää, typerys'. Vrt. **pytty**. Kajaani.

pöperö hevosen väkirehuannos. Slangissa ja puhekielessä *pöperö* 'ruoka'. Hki. / Jkl. / Jns. / Salo.

pörhässä vireä hevonen. Hevonen joka kuvannollisesti on pörheänä, pörhistelee. Jkl. / Jns. / Porvoo.

pörhö pölyharja. Oulainen.

pörtsä vireä, pörhässä hevonen. *pörhässä* > *pörtsä*. Porvoo.

pöyni [pöyni] poni. Vrt. engl. *pony* [pöyni]. Jns.

R

raastaa 1. harjata. Poitsila. 2. nyppiä hevosen harjaa. Jkl. Vrt. yleiskielen *raastaa* 'voimakkaasta repimisestä'. Jkl. / Jns.

raastin harja. Vrt. yleiskielen *raastin* 'raastinrauta'. Harjan ja raastinraudan toimintaperiaate on pääpiirteissään sama. Poitsila.

raato hevonen (halv.) Vrt. yleiskielen *raato* 'tav. isohkon eläimen kuollut ruumis'. Jkl. / Jns. / Pori.

raimo riimu. Jkl.

rape raippa. *Raippa* > *rape*. Hämeenlinna.

raskas hevonen hevonen, joka ei reagoi tarpeeksi herkästi ratsastajan apuihin. Vrt. **kevyt hevonen**. Ilmaus yleisesti käytössä.

ratakettu kokenut estehevonen. Puhekielessä *kettu* 'viekas ihminen, huijari'. Urheiluslangissa *kehäkettu* esim. 'kokenut nyrkkeilijä'. Jkl. / Jns.

ratakiskonpätkä ainoa tavara, mikä säilyy ehjänä tallilla (pituus noin 70 cm,) jos pätkä on pidempi, se väännetään, jos lyhyempi, se varastetaan. Tre.

rataraakki **1.** kokenut kilpahevonen. Paljon kilpa(este)radalla ollut hevonen. Jkl. / Jns. **2.** ratsastuskoulun tuntihevonen. Paljon ratsastusradalla ollut hevonen. Jkl. Ilmaus myös urheiluslangissa. Vrt. **kehäraakki**.

ratsari satulahuone. Huone, jossa ratsastusvarusteet säilytetään. *Ratsastusvarusteiden säilytyspaikka* > *ratsasri*. Tre.

ratsarit ratsastushousut. *Ratsastushousut* > *ratsarit*. Forssa / Iitti / Kouvola / Kuusamo / Tre. 3 / Ulvila.

ratsastaa eteen - alas *ratsastustermi*. Yleensä alku- ja loppuverryttelyssä tapahtuva ratsastus, jossa hevosen annetaan kulkea melko pitkässä muodossa, ja sallitaan sen venyttää päätä ja kaulaa eteen ja alas. Ilmaus yleisesti käytössä.

ratsastaa jalat alta vammauttaa hevonen liialla työllä. Ratsastaa tai hypätä esteitä niin paljon, että hevonen saa rasitusvammoja jalkoihinsa. Jkl. / Jns.

ratsastaa jonokoulua ratsastaa osastossa. Kentällä jonossa tapahtuvasta ratsastamisesta. Ks. **osasto**. Poitsila.

ratsastaa puhki vammauttaa hevonen liialla työllä. Vrt. **ratsastaa jalat alta**. Jkl. / Jns.

ratsastaa taaksepäin pidättää hevosta liikaa ohjilla esim. esteradalla. Jkl. 2 / Jns.

ratsastaa tasaisella ratsastaa kouluratsastusta tai ns. estekoulua, ks. **estekoulu**. Ratsastaa kentällä, ”tasaisella”, olla hyppäämättä esteitä. *Syn. mennä sileetä*. Jkl. / Jns. *Kamala se on tasaisella ratsastaa, mutta hyppää se sen verran hyvin [...] (Hevoseni, ratsuni! 1994: 40)*.

ratsastusliivari ratsastusliivi. Forssa.

ratsaus ratsastus. Seinäjoki.

ratsautua ratsastustermi. Nousta satulaan. ilmaus hiukan vanhahtava, kuitenkin yleisesti käytössä.

ratsi 1. ratsuhevonen. Tre 2. 2. ratsastaja. Tre.

ratsia ratsastaa. *Mennään ratsimaan*. Vrt. slangissa ja yleiskielessä substantiivi *ratsia*. Esim. *poliisit tekivät ratsian*. Forssa / Kodisjoki / Rovaniemi / Tre. 3.

ratsihalli maneesi. Tre. 2.

ratsihanskat ratsastushanskat. Tre.

ratsihousut ratsastushousut. Forssa / Rovaniemi / Tre. 3.

ratsihuone satulahuone. Huone, jossa ratsastusvarusteita säilytetään. Tre. 3.

ratsikypärä ratsastuskypärä. Tre.

ratsiminen ratsastaminen. Lahti.

ratsiope ratsastuksenopettaja. Tre. 3.

ratsisaappaat ratsastussaappaat. Tre.

ratsitunti ratsastustunti. Tre.

raudat **1.** kuolaimet. Jkl. 2 / Jns. / Lpr. **2.** voimakasvaikutteiset kuolaimet. *Sen hevosella oli hillittömät raudat suussa.* Jns.

rautakanki jäykkä hevonen. Jäykkä hevonen tuntuu yhtä taipumattomalta kuin rautakanki. Hämeenlinna / Jns.

rautaromut kankikuolaimet. Kankisuitsissa hevosen suuhun tulee kaksi erillistä kuolainta, siis paljon rautaa. Pori.

ravis ravitalli. Vantaa.

raviska **1.** ravirata. Jns. **2.** ravitalli. Jkl. / Tre.

ravurilla menijä kovakätinen ratsataja, jolla ei ole riitävää herkkyyttä myö-
dätä hevosen liikkeitä käsillään. Ratsastaja, joka on ratsastanut kovasuisilla
hevosilla (esim. ravihevosilla) ja tottunut omaan kovakätisyyteensä. Jkl.

ravurinraato entinen ravihevonen, jota yritetään kouluttaa ratsuksi (halv.)
Jkl. 2 / Jns.

rehari rehuvarasto. Lahti.

rehula rehuvarasto. Vantaa.

reisintäkit *Racing Tack* - merkkiset jännesuojat. Forssa.

reite [reite tai raite] ratsastaa. Vrt. saksan *reite* 'ratsastaa'. Lahti.

remelit **1.** suitset. Poitsila. **2.** varusteet yleensä, esim. satula ja suitset. Jkl.
Hevosen ratsastusvarustus sisältää lukuisia remmejä ja hihnoja. *Remmi* > re-

meli. (Esim. *niskahihna, otsaremmi, poskiremmi, turparemmi, alaturparemmi, leukaremmi, jalustinremmit* jne.) On siis helppo puhua varusteista vain *remeleinä*.

remmit 1. hevosen varusteissa olevat hihnat. Oulu / Poitsila. 2. suitset. Oulainen. Hevosen ratsastusvarustus sisältää lukuisia remmejä ja hihnoja. (Esim. *niskahihna, otsaremmi, poskiremmi, turparemmi, alaturparemmi, leukaremmi, jalustinremmit* jne.) On siis helppo puhua varusteista vain *remmeinä*.

remontti remonttihevonen, ratsukoulutuksen vasta aloittanut hevonen, nuori hevonen. Alunperin termi on tarkoittanut 'armeijan hevoshuoltoa ja hevostäydennystä'. Ransk. *remonte* 'ratsuväen varustaminen uusilla hevosilla' ja ruotsin samaatarkoittava *remont* > *remontti*. Sana kuvaa hyvin kouluttamatonta hevosta (vrt. yleiskielen *remontti* 'korjaustyö, kunnostus'); hevosta "korjataan", se on remontissa. Ilmaus vanhastaan yleiskieleinen, (mm. *NS*) nykyisin ratsastuslangissa yleinen.

remonttihevonen ratsukoulutuksen vasta aloittanut hevonen, nuori hevonen. Ks. **remontti**. Ilmaus yleisessä käytössä.

rengas orikuolain, renkaan mallinen chifney-kuolain. Jkl.

repale haava. Hevosen haavat ovat usein repaleisia polkemia tai ruhjeita. Oulu.

retku ori. Ori käyttäytyy usein kuten *retku* 'ihminen, joka huijaa, pettää tai käyttäytyy muuten huonosti'. Tku.

retkuilla olla hankala käsiteltäessä (hevonen). Käyttäytyä kuin *retku*. Jkl. / Jns.

reuhka lampaankarvainen satulahuopa. Vrt. esim. *karvareuhka* 'karvahattu'. Hämeenlinna.

revittää laukata kovaa. Slangissa *revittää* 'ajaa lujaa, kaahata'. Jkl. / Poitsi-la.

revitys kova laukka. Ks. **revittää**. Seinäjoki.

ridaaja ratsastaja. Vrt. ruotsin *rida* 'ratsastaa'. Hki. / Jkl. / Jns. / Seinäjoki.

ridahandut ratsastushanskat. Vrt. puhekielen *handut* 'kädet'. Ks. myös **handut**. Hki.

ridahanskat ratsastushanskat. Vantaa.

ridahousut ratsastushousut. Hki. 2 / Vantaa 2.

ridakamat ratsastusvarusteet. Hki. / Vantaa.

ridakypri ratsastuskypäri. Jkl.

ridalantsarit ratsastussaappaat. *Lantsarit* 'kengät'. Vantaa.

ridaliivi ratsastusliivi. Vantaa.

ridaope ratsastuksenopettaja. Tuusula.

ridapökät ratsastushousut. Vantaa.

ridarit ratsastushousut. Kajaani / Oulu.

ridarotsi ratsastustakki. Vrt. puhekielessä *rotsi* 'takki'. Vantaa.

ridat ratsastushousut. Pori.

ridata ratsastaa. Vrt. ruotsin *rida*. Hki. 3 / Jkl. / Jns. 2 / Kajaani / Kuusamo / Tre. / Tku / Vantaa.

ridatakki ratsastustakki. Hki.

ridaus ratsastus. Hki. / Jkl. / Lpr. / Mikkeli / Vantaa.

ridaushousut ratsastushousut. Hki. / Saarijärvi / Vantaa 2.

ridauskalsarit ratsastushousut. Ks. **kalsarit**. Jns.

ridauskamat (yleensä vain ratsastajan) ratsastusvarusteet. Vrt. **kamat**. Jkl. / Jns.

ridauskypäry ratsastuskypäri. Jns.

ridausmaikka ratsastuksenopettaja. Ks. **maikka**. Hki.

ridauspotta ratsastuskypäri. Jns.

ridauspökkelit ratsastushousut. *Pökät* 'housut' > *pökkelit*. Tervakoski.

ridauspökät ratsastushousut. Slangissa *pökät* 'housut'. Jns. / Lpr. / Tre.

ridaustunti ratsastustunti. Vantaa.

ride ratsastus. Vrt. engl. *ride* 'ratsastaa'. Vantaa.

ridehousut ratsastushousut. Vantaa.

riepoteltava henkilö, jota hevonen ei kunnioita, vaan toimii oman mielensä mukaan esim. ratsastuksessa ja talutuksessa. Jkl.

riepu **1.** pintelinaluspatja. Kajaani **2.** loimi. Vantaa. Vrt. yleiskielen *riepu* 'huonokuntoisesta vaatteesta'.

riimis riimunnaru. Kodisjoki.

riimu **1.** hevosen päähän laitettava varuste, josta hevosta talutetaan. *Syn.*

päitset. ilmaus yleisesti käytössä. **2.** riimunnaru. Iisalmi / Jns. / Tuusula. Niillä alueilla, missä riimua kutsutaan *päitsiksi*, on *riimun* merkitys riimunnaru.

riinari riimunnaru. *Riimu + naru = riimunnaru > riinari*. Jkl. / Jns.

riispa raippa. Lahti.

riisua hevonen ottaa hevoselta varusteet pois. Vrt. **pukea hevonen**. Oulu.

riiviö varsa. Varsat ovat usein käytökseltään kuin riiviöt. Poitsila.

rikkoa hevonen rikkoo (tahdin), jos se siirtyy askellajista toiseen ilman ratsastajan pyyntöä. *Kassu rikkoi lisätyn ravin.* Ilmaus yleisesti käytössä.

rillukka suuri tai vahva tamma. Vrt. *rillutella* 'hurvitella'. Oulu.

rimppa riimu. Kodisjoki.

rimpsa **1.** riimu. Lahti. **2.** riimunnaru. Jns. Vrt. puhekielen *lähteä rimpsalle.* *Rimpsa* < *riiata* 'seurustella, hakkailla'?

rimsu riimu. Vrt. yleiskielessä *rimpsu* tai *rimsu* 'rypytetty kangaskaistale'. Lahti.

rintsikka rintaremmi. Varuste, joka estää satulaa luisumasta taaksepäin hevosen selässä. Vrt. puhekielen *rintsikka* 'rintaliivit'. Oulu.

rinttis rintaremmi. Vantaa.

risa haava hevosessa. Vrt. **repale**. Oulu.

risku puusta katkaistu oksa, jota käytetään raippana. Syn. **pajupiiska**. Seinäjoki.

rissat **1.** kannukset, joiden on päissä pyöreät rissat. Hki. /Jkl. / Jns. **2.** kannukset. Hämeenlinna. Alinperin nimitys on tarkoittanut ainoastaan rissallisia kannuksia, merkitys on myöhemmin laajentunut.

rissata ks. **sahata**. Oulu.

risteytysponi poni, jonka vanhemmat keskenään ovat eri rotuisia. Ilmaus yleisesti käytössä. Ks. **coctailponi**, **x-poni**.

risti ristilaukka, epäpuhdas laukka, jossa hevosen etu- ja takajalat menevät eri laukkaa. *Nyt se vaihto ristille.* Jkl. / Jns. / Lahti.

ristis ristiturparemmi, kaksiosainen turpahihna. Vantaa.

risu raippa. Lpr.

risualma hevonen, joka yrittää maastossa ratsastettaessa syödä puiden oksia. Ilmaus on syntynyt *kassialma* nimityksen pohjalta. Jkl.

risukala hevosen takkuinen harja. Hki.

ritsa **1.** elastinen rintaremmi. Jkl. / Jns. **2.** rintaremmi yleensä. Jkl. Slangissa *ritsa* mm. 'auto, rintaliivit'.

rivari rivi, vuohisrohtuma. Slangissa *rivari* 'rivitalo'. Lpr.

rivi vuohisrohtuma, ihottuma hevosen jaloissa. Jkl. / Jns. / Oulu / Vantaa. Nykyisin ilmaus myös eläinlääketieteessä.

rohmu purutalikko. Talikko, jolla saa siirrettyä ("rohmuttua") myös purua toisin kuin tavallisella talikolla. Salo.

roikkua ratsastaa. Lapua.

roikkua ohjissa pitää tasapaino yllä ohjien avulla (ratsastaja). *Ratsastajilla on toki muitakin syitä roikkua ohjissa* (*Ratsastaja* 5/1997: 6). Jkl.

roinat **1.** hevosen varusteet, satula ja suitset. Poitsila. **2.** Arkikäytössä olevat hevosvarusteet. Jkl.

rokkilainen ratsastuksenopettajakoululainen. Ilmaus tulee lyhenteestä ROK, ratsastuksenopettajakoulu. Ilmaus yleisesti käytössä.

rokottaa käyttää kannuksia rumasti. Jääkiekkoslangissa *rokottaa* 'pistää vastustajaa vilpillisesti mailanvarrella'. Syn. **piikittää**, **tikata**. Jkl. / Jns.

rolleri rullakuolain. Kuolain, jonka suukappaleessa on pyöriviä rullia. Vrt. engl. *roller* 'tela', *Roller Snaffle* 'rullakuolain'. Jkl. 2. / Jns.

romaani satulan alle laitettava solukumista, teddykankaasta tms. valmistettu pehmike. Vrt. yleiskielen *romaani* 'laajamuotoinen taiteellinen kertomus, mustalainen'. Forssa / Jkl. / Jns. Ilmaus yleisesti käytössä.

romi ks. **romaani**. Jkl. / Kajaani.

rommi ks. **romaani**. Vrt. yleiskielen *rommi* 'eräs väkevä alkoholijuoma'. Kajaani.

romppeet hevosen varusteet, satula ja suitset. Puhekielessä *rompe* 'tavara, tarpeeton tavara'. Poitsila.

ropeli pukitteleva hevonen. Puhekielessä *ropeli*, *propeli* 'roottori, potkuri'. Pukitteleva hevonen toimii (kuvannollisesti) kuten esim. lentokoneen pyörivä potkuri. Lpr.

rouvi harja karkea harja, esim. juuriharja. Ruots. *grov* 'karkea' > rouvi. Ilmaus murteellinen. Oulu.

ruimia lyödä hevosta raipalla. Vrt. puhekielen *ruimia* 'lyödä'. Jkl. 2 / Jns.

rulletti maailmanympärimatka, ratsastajan tekemä tasapainoa kehittävä liike satulassa. Vrt. rulettipeli, jossa *rulletti* pyörii. Ks. **maailmanympärimatka**. Kuusamo.

rullat **1.** pintelit. Pintelit kääritään rullille, joista ne on helppo kääriä hevosen jalkaan. Tre. **2.** rullakuolain. Kuolain, jossa on pyöriviä rullia. *Koita rullia*. Syn. **rolleri**. Jkl. / Jns.

rummuttaa potkia karsinaa (hevonen). Vrt. yleiskielen *rummuttaa*. Karsinan seiniä potkivan hevosen kavioista lähtee kovaa rummutusta muistuttava ääni. Hki.

rumpali karsinan seiniä potkiva hevonen. Hevonen, joka rummuttaa. Vrt. yleiskielen *rumpali*. Hki.

rumppi ruuna. Urjala.

runtata hevonen, joka litistää hoitajansa seinän ja kyljen väliin, runttaa. Vrt. puhekielen *runtata* 'rutistaa, pidellä pahoin'. Hki. / Jkl. / Jns. / Pori.

ruokkis ruokavarasto, rehuvarasto. Vrt. puhekielessä *ruokkis* 'ruokatunti'. Vantaa.

ruokota harjata hevosta. ilmaus koetaan vanhahtavana, esiintyy kuitenkin myös esim. harrastekirjallisuudessa. Vanhahtavassa yleiskielessä *ruokota* 'siivota'.

ruoska **1.** raippa. Jkl. / Jns. / Oulu. **2.** kouluratsastuksessa käytettävä raippa, kouluraippa. Hämeenlinna.

ruotsin poni gotlanninruss. Kyseinen ponirotu on peräisin Ruotsista. Seinäjoki.

ruottalaiset homohousut kokochapsit. Huvittamaan ja järkyttämäänkin pyrkivä monimuotoinen slangi-ilmaus. Chapsit peittävät ainoastaan jalat, joten housujen etumus jää paljaaksi (liittyy homokulttuuriin?). Mm. tunnetun *Village People* -popyhtyeen homoseksuaalinen jäsen käytti esiintymisasunaan chapseja. Ruotsalaisiin miehiin liitetään uskomus homoseksuaalisuudesta, ehkä siksi ruotsalaisuus liittyy tähän ilmaukseen. Pori.

rupuri ilmannelijähevonen. Syn. **imppari**. Seinäjoki.

rusetti ratsastuskilpailuissa menestyneille jaettava palkintoruusuke. *Ruusuke* > *rusetti*. Jkl. / Jns. / Saarijärvi / Tku. Ilmaus siirtymässä esim. harrastelehtien käyttöön. [...] *Pyhtään kilpailuissa, joista tuli tukku rusetteja (Ratsastaja 5/1997: 7).*

rusettihai ratsastaja tai hevonen, joka voittaa paljon ruusukkeita. Vrt. esim. puhekielen *korttihai* 'henkilö, joka voittaa korttipeleissä'. Jns.

rusettikone hyvin menestyvä kilpahevonen, joka voittaa paljon ruusukkeita. Hevonen, joka "tekee" paljon ruusukkeita. Jkl. / Jns. *Myydään 14-v. 120-tason rusettikone (Ratsastaja 1/1997: 15)*.

russi gotlanninruss. *Russponi* > *russi*. Jkl. / Jns. / Vantaa.

ruuni ruuna. Tre.

ruunis ruunikko. Vantaa.

ruuvata tehdä virheellisesti etuosakäännöstä, jalat eivät polje paikoillaan vaan pyörähtävät kuten ruuvit nousematta välillä irti maasta. Hki. / Jkl. / Jns. Ilmaus siirtmässä myös viralliseen käyttöön, kouluratsastuskilpailuissa esim. tuomarit käyttävät *ruuvata*-verbiä kommentteissaan.

rypeä piehtaroida (hevonen). Piehtaroidessaan hevonen rypee hiekassa tms. *Syn. kelliä*. Lpr.

ryssä venäläinen hevonen. Slangissa ja puhekielessä *ryssä* 'venäläinen'. Jkl. / Jns.

ryysiä lähteä pois ratsastajan tai taluttajan hallinnasta. Slangissa *ryysiä* 'juosta, tungeksia, rynnätä'. Jkl. / Jns. / Seinäjoki.

ryöhätä lähteä viemään. *Ryöstää, ryysiä* > *ryöhätä*. Jkl.

ryöpyttää ratsastaa kovaa. Vrt. yleiskielen *ryöpyttää, ryöpätä*. Slangissa *ryöpyttää* 'ojentaa, haukkua'. Salo.

ryöstäjä hevonen, joka ryöstää eli lähtee pois ratsastajan hallinnasta. Vrt. yleiskielen *ryöstäjä*. Jkl. / Mikkelä.

ryöstäytyä ks. **ryöstää**. Forssa / Hämeenlinna / Lahti. *Tyypillisiä merkkejä karkeasta käsittelystä ovat jännittyneisyys [...] ja ryöstäytyminen (Hevoset ja Ratsastus 3/1997: 41).*

ryöstää lähteä pois ratsastajan hallinnasta (hevonen). Vrt. yleiskielen *ryöstää*. Jkl. / Jns. / Mikkeli / Porvoo / Salo / Seinäjoki. *Cyna ei enää yritä ryöstää radalla (Ratsastaja 5/1997: 2).*

räksy satulasaippua. Syn. **räkä**. Hämeenlinna.

räkä satulasaippua. Vrt. yleiskielen *räkä*. Syn. **räksy**. Hämeenlinna.

räkärööri hevosen sierain. Oulu.

räpeltää ratsastaa (huonosti). Myös puhekielessä *räpeltää* 'tehdä jotakin taitamattomasti'. Jkl. / Jns.

räpsyt palaputsit, irrallisista palasista koottavat putsit. Palaputseista lähtee räpsyvä ääni. Syn. **räpättimet**. Jkl. / Jns.

räpylä esteratsastuksessa käytettävä raippa, esteraippa. Vrt. esim. *pesäpalloräpylä*, molempia tarkoitteita pidetään kädessä. Jkl.

räpylät (vedenpitävät) tallikengät. Vrt. sukeltajan *räpylät*. Molempia tarkoitteita pidetään jaloissa. Hämeenlinna.

räpättimet palaputsit, irrallisista palasista koottavat putsit. Kyseisistä putseista lähtee räpättävä ääni, kun hevonen liikkuu. Syn. **räpsyt**. Hämeenlinna.

rätit villapintelit. Vrt. yleiskielen *rätti*. Hki. / Salo.

rätti 1. loimi. Lapua / Lpr. 2. pinteli. Hki. / Kajaani 2. Vrt. yleiskielen *rätti*.

rääkki harjoitusravi. Harjoitusravi on ratsastajalle kaikkein raskain ja kuluttavin askellaji, se siis "rääkkää" ratsastajaa eniten. Syn. **höykytys**. Kuusamo.

rötköttää ratsastaa. Vrt. puhekielessä *rötköttää* 'istua rennosti'. Jkl.

S

saada (hevonen) alas saada hevonen peräänantoon, kuolaimelle, muotoon. Myös *ratsastaa hevonen alas*. Tre. Ilmaus yleisesti käytössä.

sadetakki sadeloimi. Vrt. yleiskielen *sadetakki*. Hki. / Jkl.

sadle satula. Engl. *saddle* 'satula'. Hki. / Jkl. / Jns. 2 / Kuusankoski / Oulu / Seinäjoki / Vantaa 3.

sadlehuone satulahuone. Vantaa.

sadlehuopa satulahuopa. Jns. / Lpr.

sadlevyö satulavyö. Jns. / Lpr.

safkat hevosen väkirehuannos. Slangissa *safka* 'ruoka'. Hki. 2 / Vantaa 4.

sahata tehdä voimakasta pidätettä. Ratsastaja "sahaa" hevosen suuta toistuvalla oikea-vasen pidätteellä. Jkl. / Jns. / Oulu. Ilmaus myös esim. harrastelehdistön käytössä. [...]hevosen sahaamiseksi kuolaimelle (*Ratsastaja* 5/1997: 6).

sakemanni saksalainen hevonen. Esim. sotilasslangissa *sakemanni* 'saksalainen', slangissa ja puhekielessä mm. 'saksanpaimenkoira'. Jkl. / Jns.

sakke saksalainen hevonen. Slangissa *sakke* 'saksalainen'. Jkl. / Jns.

saku saksalainen hevonen. Slangissa *saku* 'saksalainen'. Jkl. / Jns. [...] ja *saku jäi meille* (*Ratsastaja* 3/1997: 10).

salmis salmiakkikuvioinen riimunnaru. Kärjellään seisovasta vinoneliöstä käytetään yleisesti nimitystä *salmiakkikuvio*. Vrt. esim. *salmiakkineule*. Kodisjoki.

salttis suolakivi. Puhekielessä *saltti*, *salttis* 'suola'. Vantaa.

sammakko vihreä lasikuituraippa. Ilmaus sammakon vihreän värin mukaan. Hämeenlinna.

samppoonit chambon-apuohja. Kajaani.

sanasto raippa. *Katseltiin vähän sanastoa*. Lpr. Syn. **keppi**, **taikasauva** ym.

sapsit chapsit. Ks. **chapsit**. Kajaani / Kodisjoki.

sapuska hevosen väkirehuannos. Vrt. puhekielessä *sapuska* 'ruoka'. Forssa / Jkl. 2 / Oulainen.

sarja sarjaeste. *Sarjaeste* > *sarja*. Yhdyssanan jälkiosa on elliptisesti heittynyt pois. Forssa / Jkl. / Jns.

sarjokset sarjaesteet. Vrt. slangissa ja puhekielessä *sarjis* 'sarjakuva'. Vantaa.

sati kesätyöntekijä tallilla. Tre.

satla satula. Vrt. saksan *Sattel* 'satula'. Espoo / Lahti.

satlahuone satulahuone. Espoo / Hki.

satlari satulahuone. Lahti.

satle satula. Vrt. saksan *Sattel* 'satula'. Tre. 2.

satsata seota askeleissa(hevonen). Esim. siirtyä kompastumisen takia ravista laukkaan. Kun hevonen menettää tasapainonsa ja sekoaa askelissaan, lisää se tavallisesti juoksuunsa lyhyempiä huonoja askeleita saavuttaakseen taas tasapainon. Vrt. puhekielessä *satsata* 'lisätä'. Ilmaus siirtynyt ravikielestä. Seinäjoki.

sattahuone satulahuone. Espoo.

sattis satulahuone. Espoo / Lahti.

satulanpesutelineen niellyt (hevonen) jäykkä hevonen. Vrt. **rautakanki, seipään niellyt**. Hämeenlinna.

satularätti satulahuopa. Tku.

seipään niellyt **1.** jäykkä hevonen. Hevonen, joka ei taivu. Jkl. **2.** jäykkä ratsastaja. Ratsastaja, joka ei osaa rentoutua ja mukailla hevosen liikkeitä. Jkl.

sekametelisoppa epäpuhdas askellaji. Askellaji, jossa on sekaisin monia eri askellajeja, kuten sekahedelmäkeitossa on eri hedelmiä. Sotilasslangissa *seka-meteli* tai *sekametelisoppa* 'sekahedelmäkeitto'. Seinäjoki.

sekkiharja niskasta lyhyeksi leikattu harja. Ilmaus lähtöisin ravikielestä, monilta ravihevosilta on niskaharja leikattu lyhyeksi obersekin takia. *Obersek* > *sekki*. Syn. **niskatukka**. Porvoo.

selkähirviö ratsastaja, jolla on suhteessa pitkä selkä ja lyhyet jalat. Hki.

selässä kiikkuja ratsastaja, joka ei osaa myötäillä hevosen liikkeitä, eikä välttämättä edes halua oppia. Jkl.

sementtisuu kovasuinen hevonen. Hevosen suu on kuin sementistä valettu, vailla herkkyyttä. Lahti.

sennu seniori. Ratsastaja, joka on iältään yli 21 vuotta. Kilpailuissa junioreille ja senioreille on omat luokkansa. Ilmaus yleisessä käytössä.

sennu-ak seniorialkeiskurssi. Tre.

setikka shetlanninponi. Iitti / Kouvola / Pori / Tre. 3.

settari shetlanninponi. Jkl.

settis shetlanninponi. Hki. / Iisalmi / Jns. / Poitsila / Vantaa.

setä iäkäs ruuna. Vrt. yleiskielen *setä*, herättää yleensä myönteisiä assosiaatioita. Jkl.

shampoot chambon-apuohja. *Chambon* > *shamppoot*. Vrt. yleiskielen *shampoo* 'hiustenpesuaine'. Pori.

shetti shetlanninponi. Pieksämäki.

shettis shetlanninponi. Forssa / Jkl. / Jns. / Poitsila / Vantaa. *Hänellä on ollut myös shettisvarsoja* (*Ratsastaja* 5/1997: 11).

siili hevosen lyhyeksi leikattu harja. *Siilitukka* > *siili*. Vrt. puhekielessä *siilitukka* 'lyhyeksi leikattu pystytukka'. Syn. **jenkkiharja**. Hki. / Jkl.

siilitukka hevosen lyhyeksi leikattu harja. Vrt. puhekielessä *siilitukka* 'lyhyeksi leikattu pystytukka'. Syn. **jenkkiharja**. Hki. / Jkl. / Jns.

siirappi seosmelassi. Seosmelassi on rakenteeltaan kuin siirappia. Hämeenlinna / Jkl.

sikaniska **1.** hevonen, joka on tottelematon. Vrt. slangin *sikailla* 'käyttäytyä törkeästi'. Jns. **2.** paksuniskainen hevonen. Jkl. / Jns.

sinari sinivalkoinen eli voittoruusuke kilpailuissa. Lahti.

singeri hevosen lyhyt, jäykkä (ja nopea) ravi. *Singer* 'eräs ompelukonemerkki'. Hevosen lyhyt ravi vertautuu tasaista ja nopeaa tikkiä tekevään ompelukoneeseen. *Se veti tajutonta singeriä pitkin hallia*. Syn. **ompelukoneravi**. Jkl. 2.

singota maatakiertävälle radalle lähteä pois ratsastajan hallinnasta (hevonen). Jns.

sinkoilla säikkyä jotakin, olla pelkäävinään (hevonen). Vrt. yleiskielen *singota* 'heittää nopeasti ja voimakkaasti'. Jkl. 2 / Jns.

sipaista harjata hevonen nopeasti ja huolimattomasti. Ainoastaan *sipaista* 'pyyhkäistä nopeasti ja keveästi' hevosta harjalla. Jkl.

sippura sianselkä, estetyyppi. Lpr.

sipsit chapsit. *Chapsit* > *sipsit*. Puhekielessä *sipsit* 'perunalastut'. Lahti / Lpr.

siteet pintelit. Pinteli on ideaalisiteen tyyppinen suoja. Hki. / Vantaa.

sittis shetlanninponi. Vrt. engl. *shit* 'paska', *sittiäinen* 'pieni lantaa syövä kovakuoriainen' > *sittis*. Ilmaus viitanee shetlanninponin hyödyttömyyteen normaalissa ratsastuskäytössä. Jkl.

sivarit 1. sivuapuohjat. Hki. / Jkl. / Poitsila / Pori / Tre. 2. 2. siviilivaatteet, ei-tallivaatteet. Hki. Vrt. puhekielen *sivari* 'siviilipalvelusmies'.

sivuluisu pohkeenväistö. Pohkeenväistössä hevonen kulkee samanaikaisesti eteenpäin ja sivulle astuen jaloillaan ristiin. Oulainen.

skabat ratsastuskilpailut. Vrt. slangissa *skabat* 'kilpailut' < ruotsin *kapp-* 'kilpa-'. Hki. 3 / Vantaa.

skabata kilpailla. Slangissa *skabata* 'kilpailla'. Vrt. **skabat**. Hki. 2 / Vantaa.

skautti Scoutt-merkkinen satula. Jkl.

skeepa valjasrasva. Pori.

soha raippa. *sohia* > *soha*. Oulainen.

sohlo askeleissaan sekoava hevonen. Hevonen, joka sohlaa < ylesikielen *sohlata*. Jkl.

sokru sokeri. Hevoset saavat usein makupalaksi sokeria. Myös slangissa *sokru* 'sokeri'. Forssa / Jns.

sontala lantala. Kajaani 2 / Lpr.

sontis lantala. Tku.

sonturi hevonen. Jns.

sporat kannukset. Vrt. ruotsin *sporre* 'kannus'. Syn. **sporrat**, **spurrat**. Hki.

sporrat kannukset. Rts. *sporrar* 'kannukset'. Hki. 4 / Hämeenlinna / Jkl. 3 / Jns. 2 / Oulu / Poitsila / Pori / Tre. / Vantaa 3.

spurrat kannukset. Engl. *spurs* 'kannukset'. Pori.

stara tähti hevosen otsassa, yksi hevosen pään merkeistä. Engl. *star* 'tähti'. Slangissa *stara* 'tähti, suuruus', esim. *rock-stara*. Jkl.

startata ratsastaa ratsastuskilpailuissa. Vrt. puhekielessä *startata* esim. 'käynnistää (esim. auto)' < engl. *start* 'aloittaa'. Ilmaus yleisesti käytössä. [...] *Kyra totesi, että olisi voinut jopa voinut startata (Ratsastaja 5/1996: 11).*

stiippeli steeple-chase. Kenttäkilpailun yksi osakoe, risuestelaukka kenttäkilpailuissa. Ilmaus yleisesti käytössä.

stopata kieltäytyä hyppäämästä estettä. Engl. *stop* 'pysähtyä'. Jkl. / Jns. 2. *Lansink saa kulkemaan sellaisetkin hevoset, jotka ovat muilla stopanneet (Hevoset ja Ratsastus 3/1997: 8).*

stoppari **1.** hevonen, joka toistuvasti hylätään kilpailuissa kieltäytymisten takia. Syn. **kieltäjä**. Jkl. 2. / Jns. 2. *Abdullah oli aluksi oikea kriminaali ja kaiken lisäksi stoppari (Ratsastaja 8—9/1996: 1).* **2.** ohjissa olevat nahasta tai kumista valmistetut palaset, jotka estävät martingal-apuohjan renkaita juuttumasta kiinni ohjien lukkoihin. Syn. **kärpäset**, **nappulat**. Vrt. engl *stop* 'pysähtyä, pysäyttää'. Jkl. / Jns. / Porvoo.

stybben-ihra *Stübben*-merkkinen satulasaippua. Hki.

stybbeni *Stübben*-merkkinen satula. Hki. / Jkl. / Jns.

suhari hevonen, joka lähtee pois ratsastajansa hallinnasta. Oulainen.

suihet suitset. Murteellinen ilmaus. Jns.

suihkari hevonen, joka lähtee pois ratsastajansa hallinnasta. Vrt. puhekieles-
sä *suihkari* 'suihkukone'. Jkl. / Jns.

suihkia **1.** ratsastaa kovaa. Jns. **2.** potkia etujaloilla (hevonen). Molempien
verbien tekemisestä lähtee suihkiva ääni. Jkl.

suitet suitset. Murteellinen ilmaus. Jns. / Oulu.

suitsimet suitset. *Suitsia suitsimilla*. Poitsila.

suitsukkeet suitset. Vrt. yleiskielen *suitsuke*. Poitsila.

suittet suitset. Murteellinen ilmaus. Vantaa.

sukari hevosen sukutaulu. Iitti / Kouvola.

suket hevosen jalkasuojat. *Suojat* > *suket*. Hämeenlinna.

sukkari hevosen sukutaulu. Forssa / Jns. / Kajaani / Mikkeli / Seinäjoki /
Tre / Tuusula.

suksija hevonen, joka liukastelee. Hevonen liukastelee kuin olisi suksilla. Jkl.

sulkkari sulkutaivutus tai -väistö. Lahti.

sulku sulkutaivutus tai -väistö. Jkl. / Jns. / Poitsila / Tre.

sunnuntairatsastaja harrasteratsastaja. Henkilö, joka ratsastaa ilman kil-
paurheilullisia tavoitteita. Vrt. käsite *sunnuntaiautoilija* 'autoilija, joka ajaa
vain sunnuntaisin (eikä ole taitava ajamaan)'. Syn. **keventelijä**. Jkl. 2 / Jns.

suojat hevosen jalkasuojat. Jännesuojat, harjoitussuojat hivutussuojat, hyp-
pysuojat jne. Jkl. / Jns. / Saarijärvi / Vantaa.

suojikset hevosen jalkasuojat. Urjala.

suojus satulansuoja. Satulaa suojaava huppu. *Satulansuojus* > *suojus*. Espoo.

suokkari suomenhevonen. Forssa 2 / Hki. / Iisalmi / Jkl. / Jns. 2 / Pori / Salo / Vantaa.

suokkarit hevosen jalkasuojat. *Suojat* > *suokkarit*. Lpr.

suokki suomenhevonen. Jkl. 2 / Jns. / Oulainen / Oulu / Pieksämäki / Pori / Tre. 4 / Vantaa 3. *Ratsukoulutuksen saaneita suokkeja ei kasva joka oksalla* (*Ratsastaja* 3/1997: 11).

suokkis suomenhevonen. Jkl. / Jns. 2

suolis suolakivi. Hki. / Lahti / Vantaa 2.

suomari suomenhevonen. Tku.

suomenjuntti suomenhevonen (halv.) Hki. / Lahti / Poitsila / Tku.

suomenjupo suomenhevonen. Poitsila.

suomi-polle (rautias) suomenhevonen. Tyypillisen näköinen suomalainen hevonen. Vrt. ilmaus suomi-poika. Forssa / Kajaani 2.

suoppari suomenhevonen. Jns.

suorittaa täyskaato pudottaa esteen kaikki mahdolliset osat. Vrt. keilaus-termi *suorittaa täyskaato* 'kaataa kaikki keilat'. Syn. **keilata**. Jns. / Pori.

suosikki suomenhevonen. Ilmaus puolustaa suomenhevosen uhattua asemaa. Mahdollisesti nuortenlehti *Suosikin* mukaan. Oulainen.

suppari suomenhevonen. Vrt. slangissa *suppari*, *tsuppari* 'lähetti'. Salo.

sutkuttaa ratsastaa. Jkl.

sutset suitset. Lahti.

sutti pinteli. Oulu.

suupielisuoja kumitutit, kuolainkumit. Kuolainkumit estävät kuolaimen liukumisen hevosen suussa ja hevosen suupielien jäämisen kuolainrenkaiden väliin nipistykseen. Saarijärvi.

suussa roikkuja ratsastaja, joka pitää omaa tasapainoaan yllä ohjien avulla, ja siten häiritsee hevosta. Jkl. Ks. **roikkua suussa**. Jkl.

suuvehkeet **1.** kuolaimet. Tuusula. **2.** suitset. Urjala.

suuvärkki kuolaimet. Puhekielessä *suuvärkki* 'suu'. Saarijärvi.

sykerö letti hevosen harjassa. Oulu.

ysteemi **1.** lantatalikko. Poitsila. **2.** heinäverkko. Oulu.

syttyrä hevosen harjaan tehtävät letit. Jkl. / Oulu.

syyläsormikkaat (edulliset) näppyläratsastushanskat. Kajaani 2.

syödä purra (hevonen). *Varo, Purho syö!* Oulainen.

syötellä talutella hevosta ulkona ja antaa sen syödä tuoretta heinää maasta. *Syöttelen vaan sitä tänään.* Jkl. / Jns. / Salo.

säheltäjä hevonen tai hevosen käsittelijä, joka toimii ajattelematta ja aiheuttaa vaaratilanteita. Jkl.

sähkis sähköaitaus. Slangissa monista *sähkö*-alkuisistayhdyssanoista, esim. *sähkösanoma*. Forssa.

säkkäri hevosen säkäkorkeus. Forssa.

säkä hevosen säkäkorkeus. *Paljon sillon säkä?* Vrt. slangissa *säkä* 'onni, tuuri'. Jkl. / Jns.

sämpätä käydä kuumana (hevonen). Oulainen.

sänkkäri sänkipelto. Pelto, jonka vilja- tai heinäsato on korjattu pois. Hki. / Hämeenlinna / Jkl. / Lahti / Tre.

säppärit ks. **chapsit**. *Chapsit* > *säppärit*. Jns. / Pori.

säpsit ks. **chapsit**. *Chapsit* > *säpsit*. Tre.

särkeä hevonen kilpailla tai ratsastaa liikaa, siten että hevonen vammautuu. Jkl. / Jns.

T

taaksepäinratsastus virheellinen ratsastustyyli, jossa ratsastaja pidättää hevosta liikaa ohjilla. Ks. **ratsastaa taaksepäin**. Jkl. 2 / Jns.

tahmea hevonen laiska ja vetelä hevonen. Jkl.

taikasauva raippa. Raippa ”taikoo” hevoseen lisää vauhtia. Iisalmi.

takari takaosakäännös. Tre 2.

takanen takajalka. Iisalmi / Jkl. / Jns. / Lahti / Porvoo / Vantaa.

takki loimi. Vrt. yleiskielen *takki*. Jkl. / Poitsila / Oulu.

taklata litistää hoitaja karsinan seinää vasten (hevonen). Vrt. jääkiekkotermi *taklata* ’luistella päin vastustajaa’. Hki.

takoa hevosen liikevirhe. Lyödä saman puolen takakaviolla etukavion pohjaan, liikevirheestä lähtee takomisen ääni. Ilmaus yleisesti käytössä.

talikaano talikko. Lpr.

talkkari talikko. Vrt. puhekielessä *talkkari* ’talonmies’. Jkl.

talkkis talikko. Vantaa.

talla hikiveitsi. Vrt. autourheilussa *talla pohjassa*. Oulu.

tallari 1. talikko. Lapua. 2. alottelijoiden talutustunti. Tunti, jolla taluttajat saavat tallata. *Talutus > tallari, tallata > tallari*. Syn. **talmaus**. Vantaa.

tallikäytsi tallinkäytävä. Iitti / Kouvola.

tallintekijä henkilö, joka hoitaa ja ruokkii hevoset. Jkl. 2 / Tre.

tallipäitset riimu. Riimun vanhahtava nimitys englantilaisesta käännöskirjallisuudesta. *Tallipäitset = riimu, ratsupäitset = suitset?* Rovaniemi.

tallixet tallityöt. Urjala.

talmata taluttaa hevosta ratsastustunnilla. *Taluttaa+ tallata > talmata*. Syn.

taltsia. Hki. / Vantaa 2.

talmaus alottelijoiden talutustunti. Syn. **tallari**. Vantaa.

taltsia taluttaa hevosta, esim. ratsastustunnilla. *Talsia + taluttaa > taltsia*.

Syn. **talmata**. Hki. / Kodisjoki / Lahti / Vantaa.

talutusnaru riimunnaru. Rimmunnarulla talutetaan hevosta. Kajaani 2.

tammu tamma. Tre.

tammukka tamma. Kalastajien slangissa *tammukka* 'taimen'. Jkl. / Lpr. / Urjala.

tarha hevosen ulkoiluitaus. Syn. **haka**. Jkl. / Jns. / Lpr. / Ylistaro. ilmaus yleistymässä.

tarhata viedä hevonen tarhaan, pitää hevosta ulkona tarhassa. *Kuka tarhaa hevoset? Tätä tarhataan koko päivä*. Jkl. / Jns. / Lahti / Ylistaro.

tarikko talikko. Murteellinen ilmaus. Seinäjoki.

tatti laiska hevonen. Hevonen, joka seisoo kuin tatti, ei siis liiku tarpeeksi hyvin. Jkl.

taukki ori. Hevonen, joka käyttäytyy taukisti, huonosti. Slangissa *taukki* 'idiootti'. Lapua.

tee talvella hevosille tarhaan vietävä lämmitetty juomavesi. Jkl.

teelusikanmitta liian pienet kottikärryt tallitöissä. Hki.

tehdä kakku pudota hevosen selästä. Lpr.

tehdä karsina siivota karsina. Jkl. / Porvoo.

tehdä kupru pukitella (hevonen). Slangissa *kupru* 'taitamattomuus, rike, epäonnistuminen, petos, hämäys' ym. Ks. **kupruilla**. Kokkola.

tehdä talli huolehtia tallin hoidosta, esim. hevosten ruokinnasta. *Kuka tekee iltatallin? Aamutalli, päivätalli, iltatalli*. Hki. / Hämeenlinna / Jkl 3 / Tre. 2.

tehosekoitin **1.** ratsastaja, jonka kädet vatkaavat. Ratsastajan kädet vatkaivat yhtä hyvin kuin tehosekoitin. Hämeenlinna. **2.** hevonen, jolla on epämu-
kavat liikkeet. Hevonen toimii kuten tehosekoitin; vatkaa kunnolla. Jkl.

temppuilla olla tottelematta ratsastajaa (hevonen). Vrt. sama ilmaus puhe-
kielessä. Jkl. / Jns. / Oulu.

teuras huono hevonen (halv.) Lahti / Tku.

tiera hevosen kavioihin juuttuvat lumipaakut. Ilmaus siirtynyt myös yleiskie-
leen, mutta murrealue vaikuttaa normaalissa puheessa sanan käyttöön, ts. il-
maus koetaan vanhana ja murteellisena, ja mahdollisesti se yritetään korvata
muulla sanalla. Syn. **tilsa, paakku**. Jkl. 4 / Jns. / Vantaa.

tiiliskivi painava, tiukkaan paalattu heinäpaali. Tiukka paali on kova kuin
tiiliskivi. Jkl.

tiitiäiset pienet lapsiratsastajat. Vrt. lastenkirja *Tiitiäisen satupuu*. Tre.

tikata **1.** käyttää kannuksia rumasti. Liiallinen kannustenkäyttö on rumaa. Ilmaus rinnastaa kannusten käytön säännölliseen tikin tekemiseen ompelukoneella. Tikkaavan jatkuva kannusten käyttö on rumaa ja hevoselle epämiellyttävää. Vrt. yleiskielessä *tikata* 'ommella tikkiä'. Syn. **piikittää, rokottaa**. Jkl. **2.** ravata (lyhyellä asleleella). Ks. **singeri**. Vrt. **tikitysravi**. Tku. *Kylätielä tikkaa rattaiden edessä viisivuotias shetlanninponiori (Hevoseni, ratsuni! 1994: 55).*

tikitysravi (huono) harjoitusravi. Huono ravi "tikittää", askel ei ole rento. Vrt. **tikata**. Vantaa.

tikkari **1.** tikkitakki. Lahti. **2.** tikkiliivi. Jkl. Vrt. puhekielen *tikkari* 'tikkukaramelli'.

tikku raippa. Poitsila.

tikuttaa mennä huonoa ravia lyhyellä askeleella. Vrt. **tikitysravi**. Jkl. 2 / Jns.

tikuttaja lyhytaskelinen hevonen. Jkl.

tillikat tilsakumit, kavion ja kengän väliin laitettava kumi, joka irrottaa kavioihin paakkuuntuvan lumen. Vrt. esim. *korvatillikka*. Oulu.

tilsa **1.** kavion pohjaan kertyvä jäinen lumipaakku. Syn. **paakku, tiera**. Seinäjoki / Ulvila / Vantaa. Ilmaus siirtynyt myös yleiskieleen, mutta murrealue vaikuttaa normaalissa puheessa sanan käyttöön, ts. ilmaus koetaan vanhana ja murteellisena, ja se yritetään korvata muulla sanalla. **2.** tierakumit. Oulu.

timantti todella hyvä hevonen. Hki.

tinasotilas jäykkä, mutta hyväryhtinen ratsastaja. Jkl.

tipata **1.** sovittaa hevosen laukkaa esteiden väliin välillä jarruttamalla, välillä ratsastamalla kovempaa. *Syn.* **passata**. Jkl. **2.** lyödä hevosta raipalla lavalle hypyn ponnistusvaiheessa, jotta se nostaisi jalkojaan paremmin. Engl. *tip* 'vihje' > tipata 'antaa vihje'. Jkl.

tippua pudota hevosen selästä. *Tippuko kukaan?* ilmaus yleisesti käytössä.

tiputtaa ohjauspyörä menettää ohjat käsistä (ratsastaja). Hevonen vetää ohjia vapaaksi ratsastajan kättä vasten, eikä tämä saa pidettyä vastaan. Ks. **nyppiä**. Jkl.

topata **1.** pysähtyä tai hiljentaa vauhtia käskyistä huolimatta. Seinäjoki. **2.** kieltäytyä hyppäämästä estettä. *Syn.* **kieltää, tökätä**. Jkl. / Seinäjoki. Vrt. ruotsin *stoppa*, engl. *stop* 'pysähtyä'. Ilmaus siirtynyt ravikielestä, *topata* 'vasyä kesken juoksun'.

toppari *syn.* **stoppari**. Ravikielessä *toppari* 'hevonen, joka toppaa eli väsyä kesken juoksun'. Jns.

toppis toppaloimi. Puhekielessä *toppis* 'toppatakki'. Jkl. / Tre.

tossukat lämpöpintelit. Vrt. puhekielen *tossut*. Poitsila.

traikku hevoskuljetustraileri. *Trailer* > *traikku*. Forssa 2 / Hki. 4 / Hämeenlinna / Iisalmi / Jkl. 3 / Jns. 2 / Lahti / Pori / Vantaa.

treikku hevoskuljetustraileri. Jkl. / Pori.

treileri hevoskuljetustraileri. Jkl. / Pori.

trippi trippeli, estetyyppi. Vrt. slangissa *trippi* 'huumematka, matka'. Lpr.

trippis trippeli. Vantaa.

tuhnu ystävällinen hevonen, joka työntää turpansa kinni kasvoihin. Jkl.

tuijottaa napaan katsoa ratsastaessa alaspäin, istua huonoryhtisenä hevosen selässä. Kuvannollisesti ratsastaja tuijottaa napaansa. Jkl.

tuijottelija hevonen, joka pysähtelee pelkäämään eri asioita, esim. kilpailuisa esteitä, maastossa kantoja, postilaatikoita ym. Jkl.

tukka hevosen harja. Poitsila.

tukkoinen hevonen hevonen ei liiku kunnolla. Hevosen lihakset ovat tukossa (vrt. nenä on tulossa). Ilmaus siirtynyt ravikielestä. Jkl. / Tku.

tulla kakkua pudota hevosen selästä. *Tuliko kakkua?* 'Putosiko kukaan hevosen selästä?' Espoo / Hämeenlinna.

tumpelo henkilö, joka ei osaa kunnolla käsitellä hevosia, tehdä tallitöitä tai ratsastaa. Ilmaus joskus myös esim. hevosten myynti-ilmoituksissa: *ei tumpeloille. Seistä tumput suorina > olla tumpelo?* Jkl.

tunkio lantala. Oulu.

tuntari ratsastuskoulun tuntihevonen. Hki. / Rovaniemi / Vantaa.

tuntihepo ratsastuskoulun tuntihevonen. Jkl. / Jns. 2.

tuntijuna ratsastuskoulun tuntihevonen. Hevonen, jota käytetään liikaa opeuksessa. Hevonen, joka kiertää kaviouraa säännöllisesti tai paljon kuin juna. Hki. / Jkl. 2 / Jns. 2. *Ilman häntä se olisi saattanut jäädä tavalliseksi kehänkiertäjäksi, tuntijunaksi (Hevoseni, ratsuni 1994: 29).*

tuntijuntti ratsastuskoulun tuntihevonen (halv.). Poitsila.

tuntinakki ratsastuskoulun tuntihevonen. Ilmaus *nakki* liittää hevoseen määrään 'ei kovin hyvä'. Jkl.

tuntsa ratsastuskoulun tuntihevonen. Tre 2.

tuntsari ratsastuskoulun tuntihevonen. Forssa / Hki. 4 / Hämeenlinna / Jkl. / Jns. / Pori / Salo / Seinäjoki / Tre. 2 / Tuusula / Vantaa 3 / Ylistaro.

tuntsi ratsastuskoulun tuntihevonen. Jns. / Pori / Tku.

tunttari ratsastuskoulun tuntihevonen. Lahti.

tuoli **1.** satula. Satulassa istutaan kuten tuolissakin. Oulainen. **2.** huono satula. Satulan muotoilu on huono, esim. liian tasainen kuten tuolissa. Jkl. / Oulainen.

tuppo jalkakääre. Vantaa.

turbomalli vireä hevonen. Vrt. autojen tubomallit 'nopeampia ja parempia autoja kuin muut'. Jkl.

turbopotta turvakypärä. Vrt. slangissa esim. *turbohuuli* 'paksuhuulinen henkilö'. *Turbo* = lisää tehoa, voimaa, paksuutta yms. Pieksämäki.

turpari turpahihna. Tre.

turpis turpahihna. Espoo / Forssa 2 / Hki. 3 / Jkl. 2 / Jns. / Kajaani / Lahti / Lpr. / Poitsila / Pori / Seinäjoki / Tre. 4 / Tuusula / Urjala / Vantaa 2.

turppis turpahihna. Pori.

turska *Conamysin*-salva. *Turskanmaksaöljy* > *turska*. Kyseinen salva sisältää kalanmaksaöljyä. Hämeenlinna.

turskanmaksaöljy *Conamysin*-salva. Kyseinen salva sisältää kalanmaksaöljyä. Hämeenlinna.

turvis turvakypärä. Hki.

tuskatunti ratsastustunti, jossa on paljon (pyyleviä) senioriratsastajia. Sekä ratsastuksenopettaja että ratsastajat kokevat tunnin aikana tuskaa, kukin tavallaan. Ilmaukseen liittyy ratsastusmaailman sisäpiirin vitsi, joka liittyy pelkää-

viin ”tätiratsastajiin” ja heidän opettamisensa kanssa tuskailevaan ratsastuksenopettajaan. Hki.

tutit kumitutit, kuolainkumit. *Kumitutit* > *tutit*. Jkl. 2 / Jns. / Vantaa.

tuttelot kumitutit, kuolainkumit. Lpr.

tuupata ratsastaa kouluratsastusta. Vrt. shakkislangin ilmaus *tuupata puuta*. Shakinpelaajien kielessä *tuupata (puuta)* ’pelata shakkia harrastelijamaisesti’. Am. slang *wood-pusher*. Ks. **koulutuuppari**. Ks. Hki. / Jkl. / Jns. 2. / Poitsila.

tuuppari kouluratsastaja. *Syn. koulutuuppari*. Hki. / Jkl. / Jns. / Lahti.

tykki **1.** hyvä kilpahevonen. Jkl. / Tku. **2.** hevonen, joka potkii. Hki. Urheiluslangissa esim. *maalitykki* ’pelaaja, joka tekee maaleja’. Slangissa *tykki* ’huumeruisku’. Vrt. myös **estetykki**, **pyssy**. [...] *sen vanhemmat eivät olleet mitään tykkejä (Ratsastaja 5/1997: 10)*.

tyrkkiä ratsastaa kouluratsastusta. Ilmaus viitanee siihen, että kouluratsastajat joutuvat istunnalla ”tyrkkäämään” hevoseen enemmän vauhtia (esteratsastajat käyttävät istuntaansa eri tavalla). Vrt. **tuupata**. Jns.

työläinen ratsastuskoulun tuntihevonen. Hevonen, joka tekee työtä. Jns.

täräyttää **1.** ratsastaa kovaa. Porvoo. **2.** potkaista. Jkl. / Jns.

täykki täysverihevonen. Jkl. / Vantaa.

täykkis täysverihevonen. Jkl.

täykkäri täysverihevonen, yleensä englantilainen täysverinen. Vrt. slangissa ja puhekielessä *täykkäri* ’täytekakku’. Jkl. / Jns. / Lahti / Lpr. / Poitsila / Pori / Tre 2.

täyskäri täysverihevonen. Vrt. slangissa ja puhekielessä *täyskäri* ’täytekakku’. Jkl.

töhkä valjasrasva. Oulu.

töhöttäjä ylivireä hevonen. Jkl.

tökkijä hevonen, joka tökkii eli kieltäytyy hyppäämästä estettä. Ks. **tökätä**.
Jns.

tökkää hevonen kieltäytyy hyppäämästä estettä. Ks. **tökätä**. Jns.

tökätä hevonen kieltäytyy hyppäämästä estettä. Hevosen kieltäytyessä se py-
sähyi ennen estettä ennalta arvaamattomasti ja hevonen ”tökkää”. Jns.

töpykkä (hevosen) sukka. Oulu.

tötsä kartio tms. ratsastuskentän kulmaan laitettu esine, joka pitää kiittää.
Myös puhekielessä *tötsä* ’tötterö’. Hki. 2 / Jkl. / Seinäjoki.

U

uitettu rotta sateessa kastunut hevonen. Jkl.

uraltulehdus tamman utaretulehdus. Seinäjoki.

usvata ratsastaa täyttä laukkaa. *Panna usvaa putkeen > usvata*. Tre.

usvattaa ratsastaa täyttä laukkaa. *Panna usvaa putkeen > usvattaa*. Jns. /
Lpr.

usvaus kova ratsastus. Tre.

usvia ratsastaa kovaa maastossa. Hki.

utuuttaa ratsastaa täyttä laukkaa. Poitsila.

V

vaahrtari halventava nimitys pikkutyöstä, joka viettää aikaansa tallilla. Tyttö, joka *vaahtoa* 'puhuu innostuneesti, on innostunut' hevosista. Hki.

vaari vanha ruuna. Vrt. yleiskieli. Poitsila.

vaava varsa. Vrt. yleiskieli. Poitsila.

vaavi varsa. Vrt. yleiskieli. Poitsila.

vaihtaa kevennys *ratsastustermi* kevyessä ravissa ratsastaja keventää eli nousee jalustimille seisomaan joka toisella askeleella hevosen ravin tahtiin. Kentällä ratsastettaessa ratsastaja istuu satulassa silloin kun hevosen ulkoetujalka on maassa, ja vastaavasti ratsastaja nousee jalustimille "seisomaan", kun ulkoetujalka ottaa askeleen eteenpäin. Kun ratsastaja vaihtaa kentällä suuntaa, tulisi hänen myös vaihtaa kevennys. Ilmaus yleisesti käytössä.

vauhtikeppi raippa. Raippa toimii kirjaimellisesti vauhtia lisäävänä keppinä. Jkl.

vakkari **1.** vakiohevonen. Joillakin ratsastuskouluilla on tapana antaa esim. alkeiskurssilaisille vakiohevoset, joilla he ratsastavat koko kurssin ajan. Jkl. / Jns. **2.** vakiotunti. Ratsastustunti, joka on aina samana viikonpäivänä samaan aikaan. Vakiotuntia ei tarvitse varata joka kerta erikseen. Jkl. / Jns.

wallessi walesinponi. Vantaa.

valkku valmennus. Syn. **valma**, **valmari**. Vantaa.

valma valmennus. Syn. **valkku**, **valmari**. Hämeenlinna.

valmari valmennus. Syn. **valkku**, **valma**. Hämeenlinna.

vamat vammairatsastajat. Hki.

vamppi vammaisratsastaja. Hki. / Jkl. / Jns. / Rovaniemi.

vamppiramppi vammaisratsastajille tarkoitettu selkäänousuteline. Jkl. / Rovaniemi.

vamppu pesusieni. Kodisjoki.

vamskit vammaisratsastajat. Hki.

vapis hevosen vapaapäivä. Tervakoski.

vapo turve, jota käytetään karsinan kuivikkeena. Turpeentoimittaja *Vapon* mukaan. *Millon sitä vapoja tulee lisää?* Vantaa.

varistusaika hevosen karvanlähtöaika. Karvanlähtöaikana hevonen tuntuu varistavan karvansa irti. Oulainen.

varsuli varsa. Seinäjoki.

varusteboksi harjojen säilytyslaatikko. Engl. *box* 'laatikko' > *boksi*. Ka-jaani 2.

vattavyö satulavyö. Murteellinen ilmaus. *Vatsavyö* > *vattavyö*. Satulavyö kulkee hevosen vatsan yli. Tre.

vauhdittaja raippa. Raippa antaa hevoselle lisää vauhtia. Lpr.

vedellä lyödä hevosta raipalla. *Mä vetelin sitä kerrankin ihan kunnolla*. Jkl.

vedettää Ks. **vedetys**. Syn. **letkuttaa, kylmätä**. Oulu.

vedetys hevosen jalkojen viilentäminen vedellä. Oulu.

vedättää **1.** ratsastaa kovaa maastossa. Jkl. **2.** ratsastaa täyttä laukkaa. Vrt. slangissa *vetää* 'vauhdikkaasta liikkumisesta'. Syn. **pudotella**. Oulu **3.**

vee-vee *Villivarsa*-lehti. Mikkeli.

vehkeet **1.** hevosen varusteet, satula ja suitset. Jns. / Lpr. / Pori. **2.** suitset. Poitsila. Vrt. puhekielessä *vehkeet* 'miehen sukupuolielimet'.

veivata ratsastaa kouluratsastusta. Kuvannollisesti myös puhekielessä *veivata samaa juttua*. Ilmaisesti ilmauksella halutaan kuvata kouluratsastuksen vaatimaa pitkäjännitteisyyttä. Poitsila.

vejättää ratsastaa täyttä laukkaa. Vrt. slangissa *vetää* 'vauhdikkaasta liikumisesta'. Jkl. / Oulu 2 / Rovaniemi.

vekkaat hevosen varusteet, satula ja suitset. Forssa / Tre. 3.

velipuoli, siskopuoli hevosilla on sama isä; hevoset *ovat samasta isästä*, vrt. **puoliveli, puolisisko**. Ilmaus yleisesti käytössä.

verkata verrytellä hevosta, verrytellä. Antaa hevoselle joko alku- tai loppu- verryttely. Ks. **verkka**. *Me mennään jo verkkaamaan halliin*. Tre.

verkka hevosen verryttely, lämmittely. Vrt. puhekielessä *verkkapuku* 'verryttelypuku'. Lahti / Ylistaro.

vesari ns. vesikarsina, jossa hevonen seisoo vedessä, pesukarsina. *Vesikarsina* > *vesari*. Pori / Rovaniemi / Vantaa.

vesiboksi vesikarsina, pesukarsina. Ylistaro.

vessiridaus lännenratsastus. Engl. *western riding* > *vessiridaus*. Oulainen.

vetimet saapaskoukut, joilla nahkasaappaat vedetään jalkoihin. Vrt. puhekielessä *vetimet* 'vaatteet, rinnat'. Hki.

vetku laiska hevonen. Jns.

vetää hevonen lähtee pois ratsastajansa hallinnasta. *Se lähti vetämään ihan täyttä*. Salo / Seinäjoki.

vetää koko herneellä pidättää hevosta kaikin voimin. Hauislihasta nimitetään leikillisesti herneeksi. Kun hevosta pidätetään kaikin voimin, joutuu rat-

sastaja käyttämään kaikkea hauislihaksensa voimaa. *Syn.* **kiskoa selkä suorana.** Seinäjoki.

vetää käteen *Syn.* **painaa kädelle, maata ohjilla, nojata kuolaimella.** Vrt. slangissa *vetää käteen* 'onanoita'. Jkl.

vetää usvaa putkeen ratsastaa täyttä laukkaa. Vrt. autourheilussa. Jkl. / Jns.

vetää utua putkeen ratsastaa täyttä laukkaa. Vrt. autourheilussa. Poitsila.

viedä lähteä poissa ratsastajan hallinnasta. *Lähteä viemään.* Jkl. / Jns. / Lpr. / Seinäjoki / Tre. *Kun hevonen vie (Hevoset ja Ratsastus 1/1996: 30).*

viedä portille viedä hevonen teurastamolle, teurastaa hevonen. Ilmaus syntynyt lihanjalostamo *Karjaportin* mukaan. Jkl. / Jns.

viedä lahteen viedä hevonen taurastamolle, teurastaa hevonen. Ilmeisesti muotoutunut ilmauksesta *viedä lahtiin* 'teurastaa'. Oulu.

viedä poutulle viedä hevonen teurastamolle, teurastaa hevonen. Ilmaus syntynyt lihanjalostamo *Poutun* mukaan. Jkl. / Jns. / Oulu.

vihna vastaruunattu hevonen. Oulu.

vihreä 1. tuore ruoho. *Tepolle ei liikaa vihreää.* Jkl. / Jns. / Vantaa 3.
2. aloitteleva ratsastaja tai hevonen. Tre. Vrt. puhekielen ilmaus *vihreä* samassa merkityksessä.

viides vaihde neli eli kiitolaukka. Suurin mahdollinen vaihde. Hevosella on kolme perusaskellajia, joten oikeasti neli olisi vasta neljäs vaihde — ilmaus tulee kuitenkin auton vaihteiden mallin mukaan, jossa viides vaihde on suurin mahdollinen. Jkl.

viitta loimi. Oulu.

villasukat lämpöpintelit. Vrt. yleiskieli. Hki.

villat villapintelit. *Ota aamulla villat jaloista.* Hki. / Jkl. 2.

villi koulu ns. luokittelematon ratsastuskoulu, jonka toimintaa Suomen Ratsastajainliitto ei valvo. Ilmaus yleisesti käytössä.

villikset villapintelit. Vrt. puhekielessä *villis* 'villapaita'. Hämeenlinna.

viltsarit villapintelit. Vrt. puhekielessä *viltsari* 'villapaita'. Forssa.

viltti loimi. *Heitä sille viltti niskaan.* Vrt. yleiskieli. Jkl. / Jns. / Lpr. / Oulu / Porvoo / Saarijärvi / Tuusula.

vindu tallinvintti. Vantaa.

vinkka hevoskuljetustraileri. Rovaniemi.

vinksi vaikea hevonen. *Vinski > vinksi? Vinksin vonksin* 'epäjärjestyksessä' > *vinksi?* Oulainen.

vinski vaikea hevonen. *Vinksi > vinski?* Nuorten kirjasarjan sankarin *Vinkin* mukaan syntynyt ilmaus? Oulainen.

vintsu *Wintec*-merkkinen synteettinen satula. Syn. **vintte**. Hämeenlinna.

vintte *Wintec*-merkkinen synteettinen satula. Syn. **vintsu**. Hämeenlinna.

vippa raippa. *Vitsa > vippa?* Vrt. *puuterivippa*. Oulu.

viritellä valmistautua ratsastuskilpailuihin. *Tehdä viime hetken viritykset.* Vrt. *virittää mopo, viritellä autoa.* Tku. *Voitto meni 130-luokkaan viritelleelle Kinnuselle* (*Ratsastaja* 5/1997: 2).

virkuukoukku raippa. Vrt. slangissa ja puhekielessä *virkata* 'kuluttaa aikaa tylsällä tavalla'. *Virkuukoukku* 'virkaamisessa käytettävä väkämäinen puikko'. Kuusamo.

virta hevosen (liiallinen) energia. *Taas on pollessa liikaa virtaa.* Jkl. 2 / Oulu / Seinäjoki.

virta-avain raippa. Auton virta-avain antaa autolle vauhtia, raippa hevoselle. Seinäjoki.

virtanen AIV-rehu tai muu säilörehu. Rehun kehittäjän A. I. Virtasen mukaan. *Syötetäänkö teillä virtasta?* Syn. **ilmari**, **hiv**. Jkl. / Jns.

vispilä ratsastaja, jonka jalat heiluvat liikaa. Vrt. yleiskielen *vispilä*. Seinäjoki.

vitta raippa. *Vitsa* > *vitta*. Oulainen / Porvoo / Seinäjoki.

vodaboksi vesikarsina. Slangissa *voda* 'vesi'. Vrt. venäjän *vodá*. Syn. **H2O-boksi**. Hki.

voilis voilokki, satulahuopa. Lpr.

voimistella piehtaroida. Piehtarointi on hevosen voimistelua. Syn. **kelliä**. Hki.

voltte voltti. Lahti.

vuonis vuonohevonen. Poitsila / Urjala / Vantaa 2. *Nyt kuitenkin sympaattiset vuonikset Suomeen [...] (Ratsastaja 5/1996: 9).*

vyö satulavyö. Yhdyssanan alkuosa on elliptisesti heittynyt pois. Jns. / Tre.

väli ns. suhteutettu väli esteradalla, ratsastajan tehtävänä on säädellä hevosen laukka-askelten määrää ja pituutta. *Harjottelen tänään välejä.* Oulu.

välly loimi. Yleiskielessä *välly* 'peitto'. Jkl. / Pori / Tre.

vängätä vastustella ratsastajan apuja. Vrt. slangi-ilmaus *vängätä vastaan*. Jkl. / Jns.

värkit hevosen varusteet, satula ja suitset. Oulu.

vääntää ratsastaa kouluratsastusta. Slangissa ´vaivalloista, työlästä yrittämistä kuvaavissa ilmauksissa´. Kouluratsastus on loputonta pikkuasioiden hiomista, joten myös itse kouluratsastuksen harrastajat näkevät sen joskus työlläänä. Hki. / Hämeenlinna / Poitsila.

vääntää koulua ratsastaa kouluratsastusta. Ks. **vääntää**. Forssa / Hki. / Jkl. / Jns. / Pori / Vantaa.

X

x-poni risteytysponi. Poni, jonka vanhemmat ovat keskenään eri rotua. Ilmaus englannin mukaan, *X-pony = crossed pony*. X ´risti, risteyttää´. Syn. **cocktailponi**. Jkl.

Y

yhteishyvä hevonen, jolla ei ole vakituista hoitajaa. Syn. **kiertopalkinto**. Slangissa *yhteishyvä* ´yleinen nainen, huora´. Kodisjoki.

yksityinen yksityishevonen, yksityisen ihmisen omistama hevonen. *Yksityiset karkas tarhasta*. Ilmaus yleisesti käytössä.

yksäri **1.** yksityishevonen. Yksityisen ihmisen omistama hevonen, vastakohtana ratsastuskoulun omistama *tuntihevonen*. Forssa / Hki. **2** / Jkl. / Jns. / Lahti / Tre. **5** / Vantaa **3** / Ylistaro. **2.** yksityistunti. Hämeenlinna.

ylläri 1. lantakasa. *Kiva ylläri oli väännetty meidän karsinaan.* Jkl. / Jns.
 2. hevoselle annettava makupala. Jkl. 3. hevosen harjasta tai hännästä löytnyt takiainen tms. Hki. 4. yleisharja. Kajaani 2. Slangissa ja puhekielessä *ylläri* 'yllätys'.

yläturpis kaksiosaisen turpahihnan ylempi hihna, ns. kuonoremmi. Jkl. / Jns. / Hki.

ympäröidä hevonen *ratsatusermi* ottaa hevonen hallintaan istunnan ja pohkeiden avulla. Ilmaus yleisesti käytössä.

Ypäjä Ypäjän hevosopisto. *Viikonloppuna mennään ypäjälle.* Forssa / Jkl. / Jns.

yy-tee yksityistunti. Syn. **yksäri**. Hki. / Vantaa.

yökkäri yönsilmä, hevosen jalassa oleva varpaan jäännös, joka on kuollutta sarveisainetta. Puhekielessä *yökkäri* 'yöpaita'. Lpr.

Ä

äl-vee lämminverihevonen. Lyhenne *lv* yleisesti käytössä. *Lv-tamma*. Jkl. / Jns. / Oulainen / Pori.

äs-hoo suomenhevonen. Lyhenne *sh* yleisesti käytössä. *Myydään 5-vuotias sh-ruuna*. Jkl. / Oulainen.

ääveli yksityishevosen omistaja. Oulu.

Ö

öljäre öljykangastakki. Jns. / Lahti.

ölkäre öljykangastakki. Jkl.

örkkijä ilmannelijähevonen (eli puunpurijahevonen). Syn. **imppari**. Ilmaus lienee onomatopoeettinen, ilmaa nielevä hevonen päästää örisevää äänee. Seinäjoki.

öykkäre metelöivä tai hankalasti käsiteltävä hevonen, yleensä ori. Yleiskielessä *öykkäre* 'ihminen, joka metelöi tms.' Jkl.

Kiitokset seuraaville henkilöille, ratsastusseuroille, ratsastustalleille ja hevoslehdille, jotka ovat tavalla tai toisella auttaneet minua aineiston keruussa ja mahdollistaneet tämän tutkielman valmistumisen:

Tuija Ahvenainen

Aikku, Pieksämäki

Alaspään talli

Marjut Andersén

Anu Apo

Niina Auno

Marko Björs

Laura Erkkola

Antero Halinen

Heli Halinen

Karno Halonen

Pirjo Halonen

Annu Harju

Markku Hassinen

Sanna Heikkilä

Johanna Heikkinen

Hevoshullu-lehti

Hippos - Suomen Ratsastajainliiton jäsenlehti

Eija Hyvönen

Seija Hänninen-Venäläinen

Iitin kirkonkylän talli

Joensuun Ratsastusopisto

Johanna, Lappeenranta

Anna Johansson

Keijo Jokinen

Mari Jokinen

Jenni Jokipaltio
Jokirannan talli
Jari Juutinen
Jyvässeudun Ratsukot ry.
A. K., Oulu
Maija Kallio
Susanna Kallio
Esa Karesma
Veera Kinnari
Kimmo Kinnunen
Pirjo Kinnunen
Päivi Kinnunen
Virve Kirvesoja
Salla Kivinen
Hanna Korjula
Mervi Koskela
Sarianna Kuhmonen
Tiia Kujala
Leena Kurikka
Anita Kuusrainen
Heidi Kuuva
Salla Käyhkö
Sonja Laakso
Ansku Laaksonen
Outi Laaksonen
Johanna Laasonen
Esko Lepistö
Kati Lepistö
Riina Linna
Tuija Loijas
Niina Majakari

Tuija Manninen
Jukka Martikainen
Jaana Marttila
Arja Maunuksela
Metyntalli
Larisa Mikkilä
Niina Mikkonen
Saara Mustakallio
Mäkelän tallin jengi -96: Pippe, Ankku, Makne, Kökkö & Kesä
Anni Mäkinen
Nina Mäkinen
Elina Mäntymaa
Heidi Mäntyniemi
Tiia Niemelä
Riina Nieminen
Sanna Nieminen
Riikka Nikkinen
Laura Niskanen
Jenni Ojala
Taija Okkola
Irja Oksanen
Anne Pakarinen
Tanja Parkkinen
Pia Pekkanen
Riikka Pelkonen
Emma Pembroke
Sini Perho
Suvi Perälä
Miia Pesonen
Pia Pitkänen
Saana Puulasto

Hanna-Mari Pyyhtiä

Kati Raittila

Ratsastaja-lehti

Anne Rauhala

Ravityttö Oulaisista

Kati Rintamäki

Kirsi Saarela

Anne Saarinen

Kaisa Saarinen

Oona Saavalainen

Aino Salmi

Laura Salo

Satulassa-lehti

Suvi Seikola

Mervi Seppänen

Susanna Sinkko

Summers, Kajaani

Maarit Suoranta

Annika Suovanen

M. T., Haapajärvi

Susanna Takaluoma

Tampereen Ratsastuskeskuksen ratsastajat

Marita Tikkanen

Elina Toikkanen

Niina Toivo

Essi Toivonen

Marjukka Toivonen

Riitta Toivonen

Krista Tolvanen

Liisa Tornberg

Anna-Maria Uimonen

Ilona Valkonen

Pia Venäläinen

Hannele Vesterinen

Riina Vesterinen

Ane Vihinen

Villivarsa-lehti

Liisa Virtanen

Vilja Voutilainen

Håkan Wahlman

West-Side talli

Linda Yrjölä

sekä tietenkin Casablanca, Ramona ja Montza.

LÄHTEET

Hevoseni, ratsuni! 1994. Toim. työryhmä Andersin, Koski, Lumio ym.
Ypäjän kustannus Oy, Loimaa.

Hevoset ja Ratsastus = Hevoset ja Ratsastus-lehti. MP-Kustannus Oy, Hyvinkää.

Hevosurheilu = Hevosurheilu-lehti. Suomen Hevosurheilulehti Oy, Jämsä.

HUHTALA, AARRE 1989: Muotisanat. Teoksessa *Nykysuomen sanavarat*,
(toim. Jouko Vesikansa). WSOY, Juva.

HÄKKINEN, KAISA 1983: Suomen kielen äännerakenteen ominaispiirteistä.
Teoksessa *Nykysuomen rakenne ja kehitys 1*, (toim. Auli Hakulinen
ja Pentti Leino). Tietolipas 93. Pieksämäki: Suomalaisen
Kirjallisuuden Seura.

———1990: *Mistä sanat tulevat: Suomalaista etymologiaa.* Tietolipas
117. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Pieksämäki.

HÄMÄLÄINEN, SIMO 1963: *Suomalainen sotilasslangi.* Esimmäinen osa.
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 273, Turku.

KARTTUNEN, KAARINA 1979: *Nykyslangin sanakirja.* WSOY, Porvoo.

———1989: Stadi on hervoton pleisi. Teoksessa *Nykysuomen sa-
navarat*, (toim. Jouko Vesikansa). WSOY, Juva.

KARLSSON, FRED 1982: *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. WSOY, Juva.

Kilpailusäännöt III — Esteratsastus 1995. Suomen Ratsastajainliitto ry.

KOIVUSALO, ESKO 1989: Erikoiskielen ja yleiskielen hankausalue.

Terminfo 3/89. Tekniikan Sanastokeskus ry.

LAAKSONEN, KAINO — LIEKO, ANNELI 1988: *Suomen kielen äänne- ja muotooppi*. Oy Finn Lectura Ab, Loimaa.

LEHTINEN, RAIJA 1995: Is-päätteiset sanat — yleiskieleen vai roskikseen?

Teoksessa *Sana kiertää: kirjoituksia suomen kielestä*,
(toim. Maija Länsimäki). Kotimaisten kielten tutkimuskes-
kuksen julkaisuja 80, Helsinki.

LESKINEN, HEIKKI — TOIVONEN, TERHO 1995: *Lekuri suorittaa nesteensiir-
ron: Lääkintäalan slangisanastoa*. Kirjayhtymä, Juva.

MÄKINEN, KIRSTI 1989: Sanojen tyyliväri. Teoksessa *Nykysuomen sanavarat*,
(toim. Jouko Vesikansa). WSOY, Juva.

NS = *Nykysuomen sanakirja* 1992 [1967]. Kolmastoista painos. WSOY, Juva.

PENTTINEN, ANTTI 1984: *Sotilasslangin sanakirja*. WSOY, Juva.

Ratsastaja = *Ratsastaja-lehti*. Ypäjän kustannus Oy, Loimaa.

SAARINEN, ANNE — LAINE, SEPPO 1987: *Ratsastuksen ABC*.

Ratsastuskustannus Oy, Juva.

Sanastotyön käsikirja: Soveltavan terminologian periaatteet ja työmenetelmät.

SFS-käsikirja 50. 1989. Toim. Tekniikan Sanastokeskus r.y.

Gummerus, Jyväskylä.

SIVULA, JAAKKO 1989: Synonyymit. Teoksessa *Nykysuomen sanavarat*,

(toim. Jouko Vesikansa). WSOY, Juva.

Suomen Hippos Ry:n tilastot 1996 = Suomen Hippos Ry:n vuosikertomus
1996.

Suomen kielen etymologinen sanakirja 1955. Suomalais-ugrilainen seura,
Helsinki.

Suomen kielen perussanakirja 1990. 1.—2. painos. Kotimaisten kielten tutki-
muskeskuksen julkaisuja 55. VAPK-kustannus, Helsinki.

Suomen Ratsastajainliitto ry:n tilastot 1995 = Suomen Ratsastajainliitto ry:n
toimintakertomuksen tilastoliite 1995.

TALASKIVI, SOINI 1977: *Suomalainen hevostietokirja*. Otava, Keuruu.

VESIKANSA, JOUKO 1978: *Miljoona sanaa*. WSOY, Porvoo.

VEHVILÄINEN, PEKKA — SKARRA, PETRA 1997: *Hevosvoimaa: Tietopaketti
hevosista ja poneista*. Suomen Hippos Ry — Suomen Ratsastajainliitto.